AYDINLIK

sosyalist dergi

mihri belli
cengiz çandar
osman ulagay

gerici-parlamentarizm iflas yolundadır

savunmam

1969 haziranı ve devrimci gençlik hareketi

"düzenin yabancılaşması" üzerine

Temmuz 1969

9

SAYI : 9 AYDINLIK Aylık Sosyalist Dergi TEMMUZ 1969

İÇİNDEKİLER :

Kurucular	Vahap Erdoğdu, Erdoğan Güçbilmez. Doğu Perinçek, Şahin Alpay, Seyhan Erdoğdu, Gün Zileli, Cengiz Çandar, Münir Aktolga, Atıl Ant.
Kurucular Adına Sahibi	Münir Aktolga
Sorumlu Yazı İş. Md.	Vahap Erdoğdu
Teknik Yönetmen	Yavuz Tarakçıoğlu

İdare Yeri	Süleyman Sırrı Sok. 2/12 Yenişehir — Ankara
Abone Adresi	P. K. 100, Cebeci — Ankara
İstanbul Temsilcisi	Fuat Fegan Babıali Cad. 29 Cağaloğlu — İstanbul
Abone Şartları	Türkiye / yıllık 50 TL., altı aylık 25 TL., Avrupa ve Ortadoğu / yıllık 75 TL., altı aylık 40 TL.,Diğer Ülkeler / yıllık 125 TL., altı aylık 65 TL.
İlân Şartları	Tam sayfa 800 TL. üzerinden hesaplanır. Yayın ilânları indirimlidir.
Dizgi ve Baskı	İş Matbaacılık ve Ticaret Tel : 11 92 83, Ankara
İstanbul Dağıtımı	Fuat Büte, Ankara Cad. No. 34 Tel : 27 89 49
Ankara Dağıtımı	Ankara Umum Gazete Bayileri Kooperatifi
Ege Bölgesi Dağıtımı	Orhan Özşişman, 452. Sok. 5 — İzmir Tel : 38786

yaşasın İşçi-Köylü gazetesi

AYDINLIK, halkımızın millî - demokratik devrim mücadelesinin devrimci teorinin ışığında yürütülmesi için çıkıyor. Emperyalizm ve işbirlikçilerine karşı yürütülen devrimci hareketin, düşmanlarını ve hedefini doğru tesbit etmesi, doğru taktik ve eylem biçimlerine dayanması, devrimci teorinin en doğru bir şekilde kavranması ve uygulanmasına bağlıdır. Sosyalizmin bilimi, devrimcinin silâhıdır.

Devrimci teoriyi derinliğine kavramış ve mücadelesinde uygulayan öncü kadroların yetiştirilmesi ne kadar önemliyse, menfaati emperyalizmle çelişen sınıfların millî - demokrasi saflarına kazanılması da o derece önemlidir. Ancak devrimci teoriyi mücadelede ustalıkla uygulayan devrimciler, millî sınıflarla devrimci bağlar kurabilirler; ve gene ancak millî demokratik devrim mücadelesinin gücünü teşkil edecek kitlelerle bağ kurmuş olanlar, devrimci teoriyi derinliğine kavrayabilir ve onu bir silâh gibi kullanabilirler.

AYDINLIK, Türkiye'deki devrimci mücadelenin tecrübelerinin ve işçi sınıfının devrimci düşüncesinin öğrenilmesine hizmet ederken, devrimci kadroların kafalarında taşıdıkları bir silâh olarak millî demokratik mücadelemizin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Aydınlık, bilimin ancak devrimci eylem içinde kavranacağı ve geliştirileceğini savunmuştur. Aydınlık Dergi-

İşçi sınıfının devrimci düşüncesinden bir an için dahi ayrılmamak kararında olan İşçi - Köylü Gazetesi, toplumumuz içindeki çelişmeleri doğru tahlil ederek, işçi sınıfı ve onun müttefiki olan yoksul köylülerin baş düşmanı olan emperyalizme karşı amansız bir mücadele verecektir. Biliyoruz ki, bugünkü devrimci mücadelemiz, toplumumuzdaki temel çelişme olan, emperyalizm ve işbirlikçileri ile bütün millî sınıflar arasındaki çelişmenin çözülmesi içindir. İşçi sınıfı ile toplumumuzun diğer bütün sınıfları arasında sayısız çelişkiler vardr. Hattâ işçi sınıfının kendi içinde çelişmeler vardır. **İşçi sınıfının mücadelesi, kendisiyle çelişkili olan bütün sınıflara karşı yürütülen bir kör döğüşü değildir.** İşçi - Köylü Gazetesi, işçi sınıfına, yoksul ve orta köylülere devrimci bilinç verirken, onların baş düşmanının emperyalizm ve yerlî işbirlikçileri olduğunu unutmayacaktır. Millî sınıflar arasında emperyalizme karşı ittifakın sağlanması için mücadele, işçi sınıfının bugünkü devrimci stratejisidir. İçşi sınıfının emperyalizme karşı tüm millî sınıflarla kurduğu ittifak, bu cephe içindeki çelişkileri ortadan kaldırmaz. Bu çelişmeler, biz istesek de, istemesek de sınıf mücadelelerine yol açacaktır. Ancak işçi sınıfının devrimci mücadelesinde esas olan, millî sınıflar arasındaki çatışmaları emperyalizme karşı ittifakı zedelemiyecek ve parçalamıyacak şekilde yürütmektir. Diyalektik materyalizm bize, birbirleriyle çelişen iki ayrı gücün, aralarında daha büyük bir çelişme olan bir başka güce karşı birleşeceğini öğretiyor.

Sınıf bilincine varmış proletarya, bütün toplum için kendi sınıf durumunu doğru olarak tesbit eder, sınıf çıkarlarının gerektirdiği hedeflere yönelir ve bunun için de dostunu, düşmanını doğru olarak belirler. Patronunu unutup, ücretini veren memurunu baş düşman olarak gören işçi, bilinçli işçi değildir. Böyle bir yanlışlığa TİP İstanbul, Beyoğlu İlçesinin yayınladığı **Kardeş** gazetesinde raslıyoruz. «Hey Gravatlılar» başlıklı yazıda şöyle deniyor: «Ağzı lâflı, eli kalemli beyefendiler. Hey gardropçular, hey gravatlılar... Lüks salonlarda batılı moda lokallerinde Amerika'ya, sömürücüye karşı çıkılmaz. Oralarda bizler oturmuyoruz. Oralarla gelin-güvey olmayın. Eğer çikolata bebeleri gerçekten taklitçi, batıdan yana değil de bizden yana iseler ayağımıza gelsinler.» Büyük bir ihtimalle, iyi niyetli bir sosyalizm sempatizanı, ama kendisi de gravatlı bir kimse tarafından yazılan bu satırlar, bilimsel sosyalizme dayalı bir sınıf tahlili olmaktan çok uzaktır. Bütün meseleyi gravatlı - gravatsız ayrımı olarak görmekte, işçi sınıfının çıkarlarına aykırı soyut bir aydın düşmanlıgı telkin etmektedir. Devrimci tavıra ters düşen «ayağımıza gelsinler» sözü üzerinde durmak gerekir. Emperyalizmin hegemonyasının yıkılmasında en büyük çıkarı olan ve en devrimci olan sınıf, proletaryadır. Emperyalizme karşı mücadele, en çok işçi sınıfının dâvasıdır. Gerekirse küçük burjuva aydınının ayağına kadar gidip, onu emperyalizme karşı mücadeleye kazanmak, işçi sınıfının görevidir.

Millî sınıflar arasındaki çelişmeler, Türkiye gibi, emperyalizmin boyun-

duruğu altında olan ülkelerde, emperyalizme karşı birleşmeyi gerektirir. Bu birliği sağlam temellere oturtmak, proleter devrimcilerinin önümüzdeki tarihî görevidir. İşçi - Köylü Gazetesi bu yoldan her türlü sapmalara karşı uyanık olacaktır. Örneğin, Ankara'da aynı çevre tarafından çıkarılan «Proleter» ve «Köylü» gazeteleri manşetlerinde ayrı ayrı «köylüler Birleşin» ve «İşçiler Birleşin» parolalarını atmışlardır. Doğru devrimci düşünce bugün bize işçilerin ve emekçi köylülerin ayrı ayrı birleşmesini değil, işçi ve emekçi köylülerin emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı bütün millîci güçlerle birleşik cephe kurmasını emrediyor. 15 Haziran tarihli Proleter Gazetesi, yukarda sözünü ettiğimiz başlıktan sonra ara başlığında da «İşçiler tek kurtuluş yolu birleşmektir» demekte ve kime karşı ve hangi hedefe ulaşmak için birleşmek gerektiğini yazmamaktadır. Düşmanı ve hedefi olmayan bir birleşme, ilkesi olmayan kof bir birleşmedir. Günümüz Türkiye'sinin doğru devrimci şiarı, «Bütün millîciler emperyalizme karşı birleşin!» dir.

İşçi - Köylü Gazetesi, popülizm ve halk dalkavukluğuna karşı mücadele edecektir.

Emperyalizmin düşüncelerine şekil verdiği yığınları haklı görmek, halk dalkavukluğu ve popülizmdir. Biliyoruz ki, şehir ve köy proletaryası ve müttefikleri sınıf bilincine sahip oldukları zaman, tarih tekerleğini devrimci yönde çevirebilirler. Şehir ve köy proletaryasına devrimci bilinç vermek, proleter sosyalistlerinin görevidir. Devrimci, proletaryanın içinde bulunduğu şartları ve yeteneklerini, gücünü doğru tesbit etmek, ona dalkavukluk etmemek zorundadır.

Gene proleter devrimcisi, gerçeği tarihî gelişme içinde kavrayacak ve proletaryanın devrimciliğine, bilinçli ve örgütlü gücüne olan güven ve inancı kaybetmeyecektir. Bu güven, bilime dayanan ve devrimci tecrübelerin, gerçeğin ispat ettiği bir güvendir.

Gazetemiz kullandığı dil bakımından da popülizme sapmayacaktır. İşçi - Köylü Gazetesinin dili doğru Türkçe olacaktır. Anadolu'nun çeşitli bölgelerindeki şiveleri taklit etmekle devrimci bilinç verilmeyeceği kesindir. Devrimcilerin bir görevi de, emperyalizm ve işbirlikçilerinin cahil bırakmaya çalıştığı halka kendi dillerini en gelişmiş ve doğru şekliyle öğretmektir.

Türkiye'de TİP yöneticilerinin yerleştirmeye çalıştıkları, parlamento içindeki mücadeleyi herşey sanan ve proletaryanın bilinçlenmesi ve örgütlenmesi için aktif mücadeleyi terkeden pasifist tutumlarının sosyalizan emekçiler üzerinde bıraktığı yanlış bilinç izlerini de silmek zorundayız. Meselâ, İstanbul Kadıköy'de çıkan ve kendini «Emekçilerin siyasî gazetesi« olarak tanıtan «Ekmek» gazetesi «Ne oluyor, ne yapmalı?» başlıklı yazısının sonunda emekçinin ağzından şunu önermektedir: «Şimdi anladık. Demek bizden olan kişiler mecliste çok az. Artık gözümüzü çok açacağız. Devlet çarkının başına geçeceğiz. Devlet çarkının başına geçince de suyu kendi tarlamıza akıtacağız. Bunun için de TİP sine girip önce ona sahip çıkacağız.

Sonra seçimlerde aday olacağız. Oyları kendimize verip, meclise kendimiz gireceğiz.» Bu yazı, oportünist TİP yöneticilerinin mebusluk hesaplarına dayanan yanlış telkinlerinin açık izlerini taşımaktadır. Yazara göre, sınıf mücadelesi, aday seçilmek ve mebus olarak parlamentoya hâkim olmak mücadelesidir.

Ekmek Gazetesinin yukardaki satırlarında ne emekçilere devrimci bilinç verme, onlara dost ve düşmanlarını tanıtma var, ne de emekçileri devrimci mücadeleye kazanma amacı var. İşçi - Köylü Gazetesi parlamentarizm ve bundan ayrılmayan eylemsizlik (pasifizm) eğilimi karşısında son derece dikkatli olmak zorundadır.

İşçi - Köylü Gazetesi, ekonomik mücadele sınırları içinde kalan sosyal demokrat eğilimlere de sapmamak kararındadır. İşçi sınıfının ve proleter kavramına girmeyen emekçi ve orta köylülerin ekonomik mücadelesini desteklemeyi tek mücadele biçimi ve tek hareket noktası olarak göremeyiz. Mesele, işçi ve köylüleri, ücret, izin, yönetime katılma, ürünü pazarda satma, kredi temini vb. gibi konularda desteklemekten ibaret değildir. İşçi - Köylü Gazetesi, işçi ve köylülere siyasî hedefler göstermek, siyasî mücadele yollarını öğretmek, örgütler kurdurmak, mitingler, yürüyüşler düzenlemede öncü olmak görevini yüklenecektir. İşçi - Köylü, bir siyasî mücadele gazetesidir, hareketler yaratan, hareketlere hedef gösteren ve devrimci mücadeleyi bütün Türkiye'ye duyuran bir gazetedir. İşçi - Köylü, bu devrimci ilkeyi izleyecektir ve yalnız iktisadî sömürüyü anlatarak ve bundan hareket ederek bilinç verileceğini savunan sosyal - demokrat anlayışı reddetmektedir. Kadıköy'de çıkan «Ekmek» Gazetesi, boydan boya verdiği başlıkla sosyal demokrat zihniyeti yansıtmaktadır: «İşçiler Yönetime Katılmalıdır». Şüphesiz hiçbir devrimci böyle bir isteğe günümüz Türkiye'sinde karşı çıkmaz ve bu isteği destekler. Ancak «Emekçilerin onbeş günlük **siyasî** gazetesi» nin ilk sayısındaki en iri harflerle yazılmış manşet, temel parola bu mu olmalıdır? Bugün Türkiye'de işçi sınıfının devrimci mücadelesinin temel hedefi bu mudur?

İşçi - Köylü Gazetesi, devrimci mücadeleye küçük burjuva duygularla bakmayacaktır.

İşçi - Köylü Gazetesi, bugüne kadar yayınlanmış olan ve devrimci mücadeleye katkıda bulundukları muhakkak olan mahallî halk gazetelerinden farklı bir özelliğe sahiptir. İşçi - Köylü bütün Türkiye'de dağıtılacak sayıda basılan merkezî bir gazetedir. Mahallî ya da sınırlı dağıtım imkânları olan gazetelerden çok geniş alanlara ve yığınlara dağıtılacak ve Türkiye'nin herhangi bir yerindeki devrimci hareketi bütün yurda duyurarak Türkiye ölçüsünde devrimci bağlar kurulması için mücadele edecektir. Eskişehir'de yürüyüş yapan işçilerle Malatya'da hapse atılan devrimci köylüler arasındaki bağları kuracak, haksızlığa karşı her mücadeleyi, sömürüye karşı her hareketi, bütün Türkiye'deki işçi ve emekçi köylülerin, bütün millî sınıfların ortak hedeflerine yöneltmek için çalışacaktır. İşçi - Köylü gazetesi, bütün

Türkiye'de verilen bağımsızlık ve demokrasi hareketlerinin gücünü, yarattığı devrimci birikimi namlusunda toplayan ideolojik mücadele silâhıdır. İşçi-Köylü Gazetesi, bir yayın aracıdır, aynı zamanda bir örgütlenmedir. Gazetenin, bütün Türkiye'de dağıtılması, haberlerin bütün Türkiye'den toplanması, Türkiye'nin dört bir yanında sürdürülen devrimci eylemler, Gazetenin en iyi bir şekilde çıkması için bütün devrimci kabiliyet ve hünerin seferber olması, İşçi-Köylü'yü çalışkan ve fedakâr devrimcilerin bir örgütü haline getirecektir. Üyelerine onbeş günde bir (imkânlar geliştiği zaman haftada bir) devrimci düşünceyi taşıyan ve onları bu düşünceyle silâhlandıran bir örgüt.

İşçi-Köylü Anadolu'daki bir çok devrimci grup tarafından dağıtılacağı gibi, büyük şehirlerde genç militanlar tarafından fabrika önlerinde, istasyonlarda, gecekondu semtlerinde, çarşılarda satılacaktır, ayrıca köylere yollanacaktır. Bu özelliğiyle İşçi-Köylü, genç devrimcilerle, geniş işçi ve köylü kitleleri arasındaki bağların güçlenmesine hizmet edecektir.

İşçi-Köylü Temmuz ayının başında, Anadolu'yu çekirge sürüsü gibi kaplayan Amerikancı dergi ve gazetelerin karşısında devrimci saflarda yerini alacaktır. **İşçi-Köylü, işçi ve emekçi köylülerin bütün millî sınıflarla beraber kurtuluşu için, emperyalizmin karşısına dikilecektir. İşçi-Köylü proleter devrimcilerin yayınladığı bir gazete olarak millî kurtuluş bayrağı altındaki devrimci yerini alacaktır.**

Arkadaş !

İşçi-Köylü Gazetesinin mücadelesine katılmak bütün devrimcilerin görevidir.

İşçi-Köylü Gazetesinde emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı omuz omuza mücadele edelim!

Devrimci dayanışmayı sarsılmaz bağlarla güçlendirelim!

Millî kurtuluş saflarını çelikleştirelim!

Varolsun işçiler, köylüler, gençler ve bütün millîciler!

YAŞASIN TÜRKİYE HALKININ, MİLLÎ DEMOKRATİK DEVRİM MÜCADELESİNİN İŞÇİ-KÖYLÜ GAZETESİ !

AYDINLIK

gerici - parlamentarizm iflas yolundadır

Önümüzdeki Ekim ayında Türkiye'de genel milletvekili seçimleri yapılacaktır. Ülkemizdeki bütün gerici çevreler önümüzdeki seçim kampanyasında Türkiye'nin geniş halk yığınlarının meseleleriyle hiç ilgili olmayan konuları ön plâna çıkarmak için daha şimdiden çaba harcamaktadırlar. Ne var ki, özellikle gençlik ve köylüler arasında gelişmekte olan millî ve demokratik doğrultudaki hareketler her zamandan daha çok Türkiye halkının yüzde doksanının meselelerini ortaya atmaktadır ve atmaya devam edecektir. Türkiye toplumunun uyanık kesimleri elbette ki Bayar ve şurekâsına siyasî hakların iadesi meselesinden çok, gençlik ve köylü hareketlerinin millî ve demokratik talepleri ile ilgilenecektir. Bu hareketlerin ve millî ve demokratik hedefler için mücadelenin yayılması ile toplumumuzun uyanık kesimleri gittikçe büyüyecektir.

Önümüzdeki seçimler Türkiye'de bir düzen değişikliği getirebilir mi? Türkiyede parlamenter demokrasi bütün şartlarıyla mevcut mudur? Geniş halk yığınları, iktisadî bakımdan hür emekçi durumuna, siyasî bakımdan bağımsız olarak ve tam bir irade özgürlüğü ile karar verme durumuna ulaşmış mıdır? 1961 Anayasasında yazılı olan bütün temel, sosyal ve siyasal hakları kullanacak gerçek «vatandaş» durumuna yükselmiş midir?

Bütün bu sorulara olumlu cevap verilemez. Türkiye Batı'da parlamenter de-

mokrasinin yerleşmesine yol açan burjuva demokratik devrimini yaşamış, tamamlamış bir ülke değildir. Batı'nın kapitalist toplumları, burjuvazinin feodalizme karşı verdiği devrimci mücadele sonucunda burjuva demokrasisine ulaşmışlardır. Burjuvazi, aristokrasiye karşı, iktidar için mücadelesinde yedek kuvvet durumunda olan proletaryayı eğitmiş ve kendi eliyle siyaset sahnesine çıkarmıştır. Burjuvazi siyasî iktidarı elde ettikten sonra, devrimin nimetlerini sadece kendisine saklamaya çalışmış, işçi sınıfına vâdettiği demokratik hakları ona tanımaya kendiliğinden yanaşmamıştır. İşçi sınıfı demokratik hakları burjuvaziye karşı verdiği uzun ve çetin mücadelelerle elde etmiştir. Bunu da ancak adım adım ve burjuvazinin sömürgelerin yağması sayesinde işçi sınıfı içinden işçi sınıfına hükmeden bir işçi aristokrasisi yaratması çabalarına rağmen gerçekleştirebilmiştir.

Türkiye toplumu, Batının gelişme çizgisini izlememiştir. Türkiye, 19. yüzyılın ortalarından itibaren, feodal toplumun bağrından kapitalizmin filizlendiği, batı kapitalizminin emperyalist aşamaya geçtiği bir dönemde bağımsız kapitalist gelişme imkânını kaybetmiş ve emperyalizmin hâkimiyeti altına girmiştir. Türkiye burjuvazisinin ana kesimi emperyalizmin işbirlikçisi durumuna girerken, Anadolu toplumunun kapitalizm - öncesi yapısı tasfiye olmak şöyle dursun, daha da pekiştirmiştir. Türkiye toplumu yarı - sömürge ve yarı-feodal bir yapı kazanmıştır.

Türkiye'de burjuva - demokratik mücadelelerin tarihi eskidir ve pek çok aşamalardan geçmiştir, ancak demokratik devrim bütün şartlarıyla bugün dahi gerçekleşmemiştir. Türkiye bugün de emperyalizmin boyunduruğu altında ve feodalizmin kalıntılarını üzerinde barındıran bir toplumdur. Emperyalizm - işbirlikçi burjuvazi - feodalite gerici ittifakının **iktisadî, siyasî** ve **ideolojik** hegemonyası altındaki Türkiye'de geniş halk yığınlarının özgürce siyasî karar verme imkânına sahip hür emekçiler durumunda olmadığı ortadadır. Ayrıca, demokratik hakların sınırlılığı işçi sınıfının kendi öz partisiyle legal mücadele vermesine imkân vermemiştir. Halkın karşısına çıkarılan seçim tercihleri, daima işçi sınıfının öz partisi tercihini dışarıda bırakmıştır. Çok partili siyasî hayata geçişten bu yana yapılan bütün seçimler bu gerçeği yeterince açıklıkla ortaya koyar : Sandıktan çıkan bütün iktidarlar, emperyalizm - işbirlikçi burjuvazi - feodalite gerici ittifakının başlıca temsilcisi olan partilerin iktidarları olmuştur.

Yarı - sömürge, yarı - feodal ülkelerde emperyalizme karşı millî kurtuluş bayrağını ilk kez yükselten ve Türkiye'de demokratik hareketlerin ideolojik ve örgütsel öncülüğünü yapmış olan ilerici Kemalist küçük - burjuva bürokrasisinin 1924 anayasasıyla, sonra daha ileri bir plânda 1961 anayasasıyla getirmiş olduğu sınırlı demokratik haklar, yarı - sömürge, yarı - feodal yapının tasfiye edilmeden kalmış olması nedeniyle geniş halk yığınlarının kullandığı özgürlükler haline gelememiştir. 1961 anayasasıyla tanınan hakların gerçekleşebilmesi, Türkiye'nin emperyalizmin iktisadî, siyasî ve ideolojik hegemonyasından, feodalizm kalıntılarından tam ve kesin olarak arınmasıyla mümkün olabilir.

Bugün anayasada yazılı demokratik haklar, ancak halkımızın en uyanık kesimi tarafından baskı ve tehdit altında da olsa kullanılabilmektedir. Bu haklar toplumun ancak çok sınırlı bir kesimi tarafından kullanıldığı halde, Türkiye'ye hâkim olan ve işçiler, köylüler, küçük burjuvazi ve millî burjuvaziden meydana gelen Türkiye halkının büyük çoğunluğunu baskı altında tutan ve ezen gerici ittifak için büyük bir tehlike arzetmektedir. Bu

demokratik hakları son katresine kadar kullanacak olan devrimci güçlerin, bütün halk sınıflarını emperyalizme karşı uyandırmaları, emperyalistlerin ve yerli işbirlikçilerinin başlıca korkusudur. Bu demokratik hakları türlü ceza tehditleriyle kesin olarak kullanılmaz hale getirmek isteyen gerici ittifaka karşı mümkün olan en geniş demokratik ittifakı kurmak, devrimcilerin başta gelen görevlerindendir.

Açıktır ki, bugünkü anayasanın sağladığı sınırlı demokratik haklar, işçi sınıfının mücadelesiyle kazanılmış ve teminatını işçi sınıfında bulan haklar değildir. Bu haklar, Kemalist küçük-burjuva bürokrasisinin mücadeleleriyle kazanılmış ve teminatını esas olarak bu zümrede bulan haklardır. Ancak yeni yeni demokratik işçi, köylü ve öğrenci hareketleri anayasadaki demokratik hakların koruyucusu olma durumuna hızla yükselmektedir. Ama geniş işçi ve köylü yığınlarının büyük kesimi emperyalizmin desteklediği en gerici ideolojilerin hegemonyası altındadır. Bu yığınlar en gerici siyasî örgütlerin oy deposu durumundadır. Bütün bu şartlar altında, önümüzdeki seçimlerden hangi güçlerin galip çıkacağı bellidir.

Bu durumda devrimci güçlere düşen görev nedir? Ülkemizde devrimci güçler işçilerin, fakir ve orta köylülerin, küçük burjuvazinin diğer kesimlerinin ve millî burjuvazinin çıkarlarını temsil eden proleter sosyalistleri ve Kemalistlerdir. Devrimin bugünkü aşamasında proleter sosyalistlerinin ve Kemalist asker-sivil aydın zümrenin esas olarak ortak devrimci hedefleri vardır: Amerikan emperyalizminin yurdumuzdan kovulması ve feodalizmin kalıntılarının temizlenmesi, yani millî demokratik devrim. Bu programın gerçekleştirilmesi bütün halk sınıf ve tabakalarının, öncelikle geniş işçi ve köylü yığınlarının anti-emperyalist, anti-feodal bilince varmaları ile mümkün olabilir. Devrimci güçlerin önümüzdeki seçimlerdeki görevi, her gün ve her an olduğu gibi, budur. Bizler, proleter sosyalistleri olarak, bir yandan başta asker-sivil aydın zümre ve tüm millî sınıflarla olan ittifakımızı güçlendirirken, bir yandan da geniş bir siyasî gerçekleri açıklama kampanyası yürüterek millî demokratik devrim mücadelesini yığınlara maletmek göreviyle karşı karşıyayız. Bu iki çaba birbirinden ayrılamaz. Önce biri, sonra diğeri olamaz. İkisi arasında diyalektik bir bağ vardır. Bu iki ödev beraber yürütülmelidir.

Sosyalist geçinip, millî demokratik devrimi küçümseyen, millî demokratik görevleri reddeden, işçilerin ve fakir ve orta köylünün ancak millî demokratik devrim mücadelesi içinde ve bu mücadele şartları altında kendi öz sınıf çıkarlarının bilincine varacağını görmek istemeyenler, bunun farkında olsunlar olmasınlar, bunu istesinler ya da istemesinler, objektif olarak karşı-devrimin safındadırlar. Onlar, objektif olarak, emperyalizmin ve işbirlikçilerinin devrim saflarına saldıkları bozguncular, ajanlardır. Ve biz, proleter sosyalistleri, onları düşman safında biliriz ve onlarla düşmanlarımızla nasıl mücadele edersek öyle mücadele ederiz.

TİP'DE OPORTÜNİZMLE MÜCADELE

TİP içinde proleter sosyalistleriyle, oportünist küçük burjuva klikleri arasındaki mücadele her geçen gün hızlanmaktadır. Yaklaşan seçimlerden başka bir düşüncesi olmayan oportünist TİP yöneticileri, aday seçimlerini kazanmak için ve listeleri istedikleri gibi düzenlemek amacıyla, bilinçli parti üyelerini, tasfiye çabalarına hız vermişlerdir. Küçük burjuvazinin milliyetçi ve demokratik siyasî çizgisinin dahi gerisinde kalan oportünist yöneticiler, zaman zaman emperyalizmin safında devrimci mücadeleyi ve devrim-

cileri baltalama eylemlerini de yoğunlaştırmaktadırlar. Meselâ, Malatya İl Yönetim Kurulu Başkanı, devrimci köylü mitinglerine hoparlör vermemekte, devrimci işçi ve köylülerin tutuklanması olayına seyirci kalmaktadır.

Örnekleri çoğaltılabilecek bütün bu çabalara rağmen, proleter sosyalistleri, parti içinde devrimci teoriyi kavrayan ve mücadelesine rehber edinenler çoğaldıkça güçlenmekte ve devrimci eylemlerle gücünü perçinlemektedir. TİP'in oportünist yöneticileri ve sahte muhalifleri, Türkiye'deki işçi, köylü ve gençlik hareketlerinin seyircisi durumundadırlar.

Oportünist küçük burjuva politikacıları, emperyalizmle uzlaşmayı ve eylemsizliği haklı göstermek için hazırladıkları teori kırıntılarını ve oportünist tahlillerini kabul ettiremedikçe anti-demokratik mücadele araçlarına başvurmakta ve kongre kararlarını çiğnemektedirler. Başta İstanbul olmak üzere birçok il ve ilçe örgütü, üyelerin seçmediği, merkezden tâyin edilen kurullarla sözde yönetilmekte ve bu örgütlerde kongreler yapılmamaktadır. Büyük Kongre kararına rağmen, daha önce devrimci tutumları dolayısiyle partiden çıkarılanlar, üyeliğe kabul edilmemekte ve parti üye kadroları içinde bilinçli ve çalışkan devrimcilerin çoğalmaması için elden gelen her tedbire başvurulmaktadır.

İşçi Partisine üye olmak isteyen, partiye güç verecek devrimcilerin üyelik istekleri altı aylık süre sonunda Genel Merkez tarafından reddedilmektedir. En son olarak dört Aydınlık kurucusunun üyelik istemleri Genel Merkez tarafından kabul edilmemiştir.

Asistan Şahin Alpay ve SBF Öğrenci Derneği Başkanı Cengiz Çandar partiye kabul edilmemiştir. ODTÜ sosyalist öğrenci önderlerinden halen cezaevinde bulunan Münir Aktolga ve ODTÜ İktisat Asistanı Seyhan Erdoğdu'nun da TİP üyesi olması uygun görülmemiştir. Dört Aydınlık kurucusu dışında Ankara Üniversitesi Öğrenci Birliği İkinci Başkanı ve altı devrimci daha partiye kabul edilmemişlerdir. İlçe ve il örgütlerinin partiye alınmalarını uygun buldukları bu arkadaşların üyeliklerinin Genel Merkezdeki oportünistler tarafından reddedilmesinin sebebi, devrimci mücadelenin en ön saflarında başarılı mücadeleler vermiş olmalarıdır. Oportünist yöneticiler, devrimci mücadelede yönetici rol oynayanları parti saflarına kazanarak partiyi güçlendirmek yerine, doğal olarak, oportünist yönetimlerini sürdürmek için parti kapılarını devrimcilere kapamışlardır.

TİP içinde devrimci eğitim, yöneticiler tarafından eskisi gibi önlenmeye çalışılmakta, ne var ki bilinçli üyelerin ve devrimcilerin hâkim olduğu alt kademelerin teşebbüsüyle birçok örgütte bilimsel sosyalizmin öğrenilmesi çalışmaları yayılmaktadır.

Bakırköy ilçesinde millî-demokratik devrim konusunda yapılan eğitim çalışmasına engel olmak isteyen oportünist sendikacı, kendi getirdiği işçilerin ve devrimci üyelerin sert tepkisi karşısında sesini kesmiştir.

Aybar ve oportünist çevresiyle, sözde muhalifleri mahallî parti örgütlerinde devrimci itirazlarla karşılaşmaktadır. Aybar'ın, İstanbul ilçelerinde, Tarsus ve Gaziantep'te yaptığı konuşmalar, parti üyelerinin itirazlarına uğramıştır. Parti içi mücadelede dürüstlükle bağdaşmayan tutumunu şiddetlendiren oportünizm, proleter devrimcilerinin yaptıkları tahlilleri tahrif ederek ve yalancılık yoluyla bilinçsiz üyeleri kandırma çabası içindedir. Aybar, proleter devrimcileri için «Burjuvazinin öncülüğünde burjuva devrimi yapmak istiyorlar» diyecek kadar dürüst burjuva politikacılığıyla dahi bağdaşmayan bir tutuma sahiptir. Behice

Boran(Türk Solu ve Aydınlık dergileri ortadayken) millî-demokratik devrim tezini savunanların meselâ, bürokrasi konusundaki görüşlerini yanlış yazmaktan çekinmemektedir.

Türkiye İşçi Partisinde dört yıldan beri uygulanmaya çalışılan devrimcileri tasfiye ve susturma çabaları, partinin yapısını, yöneticilerin oportünist küçük burjuva düşüncelerine uydurmaya yönelmiştir. Parti, sistemli olarak işçi sınıfından kopuk sendikacıların, oportünist politikacıların ve popülist aydınların partisi haline getirilmektedir.

İşçi sınıfı ideolojisinin inkârı ve oportünist eğilimler, en son olarak parti ambleminin değiştirilmesine de yol açmıştır. Eskiden çark ve başakla, işçi, emekçi köylü ittifakını ifade eden amblem, elinde ekmek tutan kasketli adam olarak değiştirilmiştir. Bir amblem değişikliği, elbette TİP'e aşılanmak istenen ideoloji ve politik çizgiyi tek başına açıklayamaz. Ne var ki, yeni amblem TİP'deki gelişmelerin çok anlamlı bir tezahürü olmuştur. Oportünist küçük burjuva kliği, Anadoludaki popülist kadrolarla işbirliği etmektedir. Oportünizmin diğer müttefiki sendikacılardır. Partinin popülizmi okşayan ve köylüyü tek devrimci güç olarak kabul eden kasketli adamı, işçi sınıfı ideolojisini inkârın da resmidir. İdeolojisi ve ilkesi olmayan oportünist sendikacıların işçi sınıfının parti ambleminden silinmesine itiraz etmesi de beklenemezdi. Oportünist parti yöneticileri, halka ekmek vâdeden, geçim derdini halledeceğini iddia eden, Türkiye'deki bütün partilere has politika üslûbunu partiye hâkim kılmak peşindedirler. Sosyalizm de halka maddî refah vâdeder, ne var ki, bunun işçi sınıfı mücadelesiyle gerçekleşeceğini savunur. «Ekmek partisinden» sözü halkımız arasında, dâvası ve mücadelesi olmayan, geçim derdinde, politika dışı insanlar için söylenir. TİP yöneticileri de işçi sınıfı mücadelesiyle ilgileri olmadığını, amblemdeki ekmekle en veciz bir şekilde ifade etmişlerdir.

Türkiye'nin elli yıllık devrimci birikimini israf etmek gayretinde olan oportünizmin TİP yönetiminden de kesinlikle temizlenmesi, Türkiye'deki devrimci işçi sınıfı mücadelesinin ilk ve en başta gelen meselesidir. Genç ve en dinamik kadrolara sahip olan devrimci grup, oportünist yöneticilere karşı aşağıdaki ilkelerin gerçekleşmesini ilk âcil mesele olarak sağlamalıdır:

1. TİP Büyük Kongre kararları uygulanmalı, partiden çıkarılmış olan devrimcilerin partiye girmelerini önlemek için oportünist yöneticilerin çıkardığı engeller bertaraf edilmelidir.

2. Parti içindeki ideolojik mücadeleye hız verilmeli, devrimcilerin yönetimde bulundukları örgütlerde yoğun eğitim çalışmaları yapılmalıdır.

3. Tepeden tâyinle işbaşına gelen yöneticilerin bulunduğu parti örgütlerinde, kongrelerin yapılması için mücadele edilmelidir.

4. Devrimcilerin partiye kabul edilmemesi protesto edilmeli ve genel merkezin bu oportünist tutumuyla şiddetle mücadele edilmelidir.

5. Genel merkezin yukardan müdahalelerle TİP aday listelerinin başına oportünist sendikacıları ve oportünist küçük burjuva aydınlarını getirmesine karşı çıkılmalıdır. Parti içinde işçi ve emekçi köylülerin devrimci mücadelesini temsil eden gerçek devrimciler desteklenmelidir.

TİP içinde oportünist küçük burjuva klikleriyle devrimciler arasındaki mücadelede, yöneticilerin parti içi demokrasiyi çiğneyen tutumlarının devam etmesi ve yukardaki ilkeleri, TİP tabanının sert tepkileriyle karşılaşacaktır. TİP aday listelerinde mebusluk vâdeden sıraların,

oportünist yöneticilerin sayısının çok altında olması, devrimci mücadelenin oportünist klikleri parçalaması ve parti içinde devrimci birliğin sağlanmasında etkili olacaktır.

MİHRİ BELLİ ARKADAŞIMIZIN MAHKÛMİYET KARARI YARGITAY'DA OYBİRLİĞİYLE BOZULDU

---

22 Aralık 1967 tarihinde SBF'nde yaptığı «1967 Türkiye'sinde Devrimci Eylem Nedir» konulu konuşmasından dolayı TCK'nun 142. maddesine dayanılarak arkadaşımız Mihri Belli hakkında açılan dâva, Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesinde, 17 Eylül 1968 tarihinde, mahkeme başkanının muhalefetine rağmen, mahkûmiyetle neticelenmişti. Karar, avukatlar tafafından temyiz edilmiş ve Yargıtay 20 Haziran 1969 tarihinde verdiği kararla, Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesini mahkûmiyet kararını **oybirliğiyle** ve **esastan** bozmuştur. Yargıtay kararı bütün devrimciler arasında sevinçle karşılanmıştır. Yargıtay 1. Ceza Dairesi kanunları objektif olarak dâvaya uygulamış ve doğru hükmü vermiştir. TCK'nun klâsik demokrasi ilkelerine ve 1961 anayasasına aykırı mahut 141. ve 142. maddeleri devamlı olarak Türkiye'nin yarı - sömürge yarı - feodal bir ülke olmaktan kurtuluşu için mücadele verenler üzerinde bir tehdit ve baskı aracı olarak kullanılmaktadır. Bu maddelerin TCK'nda yer almaya devam etmesi, bu tehdidin bütün devrimciler bakımından devam etmesi, Türkiye'de demokratik hakların sınırlı kalması demektir. Yargıtay'ın vermiş olduğu karar, elbette ki bu maddelere ve onlardan medet umanlara indirilmiş ağır bir darbedir.

Amerikan emperyalistlerinin ve onların işbirlikçilerinin devrimciler üzerindeki baskı ve terörü artırdıkları şartlar altında, devrimci mücadelenin en ön safında yer alan arkadaşımız hakkında verilen Yargıtay kararı demokratik mücadelede önemli bir olay, büyük bir kazançtır. Yargıtay'ın kararı, aynı zamanda, emperyalistler ve işbirlikçilerinin asker - sivil aydın zümreyi avuçları içine alamadıklarını, onların millîci ve demokratik eğilimlerini ezemediklerini de göstermiştir. Emperyalizmin anti-komünizm silâhı bu dâvada işlememiştir. Türkiye'deki demokratik güçler dayanışmalarını sağlam temellere oturttukları oranda, baskı aracı olarak kullanılan 141. ve 142. maddeler etkisiz kalacak ve er geç ortadan kalkacaklardır.

DEVRİMCİLERE KARŞI BASKI VE TERÖR ARTIYOR

Son bir yıl, Türkiye'de demokratik devrim mücadelesinde ileri adımların atıldığı, tüm halk sınıf ve tabakalarının yavaş yavaş, çeşitli ölçülerde ve çeşitli bilinç düzeylerinde olmak üzere emperyalizmin hegemonyasına karşı mücadeleye girdiği bir dönem olmuştur. Gerici parlamentarizmi iflâsa sürükleyen millî-demokratik öğrenci, köylü ve işçi hareketleri bu dönemde güç kazanmış, halkımızın anti-emperyalist, antifeodal bilinçlenme süreci hızlanmıştır. Bütün bu şartların zorlamasıyla ve gerici parlamenterist ortaklarından aldığı destekle, yurdumuzda Amerikan emperyalizminin baş temsilcisi AP iktidarı, son Haziran olaylarından sonra özellikle demokratik hareketin başını çeken, bu hareketin en militan, en mücadeleci unsurlarına karşı geniş bir terör kampanyası açarken, bir yandan da elindeki gerici basını kullanarak ideolojik plânda devrimcilere karşı saldırıya geçmiştir. Emperyalist uşağı gerici basın, emperyalizmin aşıladığı ve beslediği en geri ideolojilerin etkisi altın-

da olan bilinçsiz halk sınıflarını ve tabakalarını sosyalist, Kemalist tüm devrimcilere karşı açıkça kışkırtmakta ve sık sık Endonezya'da yapılan katliam cinsinden bir katliamın Türkiye'de de yapılacağını yaymaktadır. Bu yayınlardan emperyalistlerin elde etmek istedikleri, tüm devrimci güçler arasında korku salmak, bir yılgınlığa yol açmak, devrimci saflarda bozgun çıkarmaktır. İlerici küçük burjuva basın arasında yer alan bir dergi de, devrim saflarında kendine güven ve mücadeleye bağlılık duygusunu kuvvetlendirecek şekilde olaylara devrimcilerin başarılarına ağırlık vererek bakacak yerde, devamlı olarak tam ters bir açıdan yaklaşarak, örneğin devamlı olarak öğrencilerin polisten nasıl dayak yediklerini anlatarak, küçük burjuvazinin merhamet duygusundan yararlanmayı marifet sayan geleneğini sürdürmekte ve son olarak Endonezya'daki katliamı anlatan bir yazı dizisini yayınlamaktadır. Devrimci tavır, bu değildir. Devrimci hareketin gerek uluslararası plânda, gerekse millî plânda uğradığı geçici kayıpları ve gerilemeleri abartmak ve devamlı olarak devrimci mücadeleye kötümser açıdan bakmak, tam bir küçük burjuva görüş açısıdır. Devrimciler uğranılan kayıpların ve gerilemelerin şartlarını tahlil ederek, onlardan ders çıkarmaya, yapılan hataların tekrar edilmemesine çalışırlar. Devrimci tavır, devrimci hareketin gerilemelere uğramaması için en geniş demokratik ittifakların kurulması zorunluluğunu kavramak ve bu yönde mücadeleye önem vermektir. Devrim saflarında yılgınlık ve bunun yol açacağı eylemden kaçış, herhalde Türkiye'nin kurtuluşundan yana bir gelişme olmayacaktır. Devrimcilik herşeyden önce, sorumluluk duymayı gerektirir. Türkiye'nin emperyalizmin boyunduruğundan kurtuluşunun ciddî ve zorlu bir mücadele olduğunu kavramak gerekir. Endonezya katliamı röportajları yayınlayan dergi, bu sorumluluğu duyuyor mu, yoksa daha çok satışını artırmak kaygısında mı?

İşbirlikçi iktidarın açtığı terör kampanyası özellikle öğrenci hareketini hedef almaktadır. Şadi Alkılıç gibi, faşist 142. maddenin mahkûm ettiği devrimciler yanısıra pek çok devrimci genç, bir kitle hareketi olan son öğrenci hareketlerinden sorumlu tutularak hapishanelerde toplanmaktadır. Şu ana kadar elde ettiğimiz bilgilere göre çeşitli hapishanelerde tutuklu bulunan devrimcilerin listesini bu sayımızda veriyoruz. AYDINLIK, hapishanelerdeki devrimcilerle dayanışmasını canlı tutmak ve demokratik mücadelesini bu yönden de kuvvetlendirmek amacıyla, bundan böyle her sayısında hapisteki devrimcilerin listesini yayınlıyacaktır. Emperyalistlerin ve yerli işbirlikçilerinin hegemonyasına karşı, tam bağımsız ve gerçekten demokratik bir Türkiye için verdikleri çeşitli mücadelelerden dolayı gerici ittifakın hapishanelere attığı bütün devrimcilerin adlarını ve bulundukları yerleri tesbit edebilmemiz için AYDINLIK okuyucularını göreve çağırıyoruz. Yurdun yer yerinde hapiste yatan devrimcilerin adlarını dergimize bildiriniz!

Millî demokratik devrim mücadelesinde en ön safta yer alan dergimiz, işbirlikçi iktidarın boy hedeflerinden biridir. Şu anda dergimiz kurucularından Münir Aktolga arkadaşımız ODTÜ'ni işgal etmek isnadıyla, Atıl Ant arkadaşımız 11 Haziran anti-Amerikan hareketine katıldığı iddiasıyla Ankara cezaevinde bulunmaktadır. Arkadaşlarımız Gün Zileli ve Cengiz Çandar hakkında son öğrenci hareketleri dolayısiyle gıyabî tevkif kararı çıkarılmıştır. Dergimizin Almanya temsilcisi Metin Günday arkadaşımızın öğrencilikle ilişkisi kesilmiştir. Oysa Metin Günday birincilikle bitirdiği Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden sonra Almanya'da doktora öğrenimi yapmaktadır

HAPİSTEKİ DEVRİMCİLER

142. maddeden mahkûm : Şadi Alkılıç.

A N K A R A :

Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ni işgal iddiasıyla : Münir Aktolga, Muammer Soysal, Metin Durgut, İrfan Uçar, İbrahim Seven, Ergin Günçe, Ercan Enç, Zeki Ertürk, Erhan Yıldırım, Yusuf Aslan, Tunca Şahin, Yılmaz, Birol Ertuğrul.

Tuslog'u tahrip iddiasıyla : Atıl Ant, Barbaros Öztaşkent, İsmail Altan, Benderlioğlu, Erkan Bezmez, Üstün Erdil, Kamus Öztürk, Aslan Hacıgümüş, Fethi Gülbahar, Ömer Nart, Muammer Menderes, Bumin Güneri, Yüce Nebi Bayrak, Fikret Babuş, Mustafa Keresteci, Ümit Taşkın, Mustafa Uysal, Hasan Basri Öncel, Cahit Yalçın, Mustafa Yaman.

Ziraat Fakültesini işgal iddiasıyla : Zekâi Bakar, Timur Erkmen.

Dil - Tarih, Coğrafya Fakültesini işgal iddiasıyla : Nezir Şemikanlı, Musa Tanrıkulu.

Tıp Fakültesini işgal iddiasıyla : Ruhi Koç, Yakup Hindistan, Erkan Dirik, Ahmet Z. Ergün, Erol Uysal, Gökhan Toygar, Yener Aslan.

İ S T A N B U L :

Son öğrenci hareketleri dolayısıyla : Celâl Doğan, Mehdi Beşpınar, Sıtkı Coşkun, Hamdi Olgunsoy, Cemil Gök, Önder Dedeağaç.

M A L A T Y A :

Bildiri dağıtmaktan : Ali Erdoğdu, M. Ali Özdoğan, Köse Polat, Teslim Töre, Süleyman Kırteke, H. Güray Tonak.

E S K İ Ş E H İ R :

21 Haziran tarihli işçi mitinginde bildiri dağıtmaktan : Gündüz Mutluay, Erol Pektaş, Vedat Boranoğlu, Bayram Yılmaz, Ömer Özkan.

ve öğrencilik alanında hiç bir başarısızlığı yoktur.

Yapılan baskılar, saldırılar ne kadar ağır olursa olsun, AYDINLIK artık devrimci mücadelenin malı olmuştur ve devrimci yolunda yılmadan yürüyecektir.

TOPRAKSIZ KÖYLÜLERİN VE İŞÇİLERİN MÜCADELESİ

Haziran ayı geniş boyutlu devrimci öğrenci hareketlerine sahne olurken, bir yandan da köylülerin toprak için demokratik mücadelesi ve işçilerin iktisadî mücadeleleri devam etmiştir. Bu mücadeleler Türkiye'de geniş halk yığınlarının yavaş yavaş siyasî mücadeleye katılmaya başlayışının belirtileridir. Emperyalizmin ve feodalizm kalıntılarının iktisadî, siyasî ve ideolojik hâkimiyeti altında olan geniş halk yığınları bilinçlendirilip, harekete sokulmadıkça, onların mücadelesine ve yaratıcı enerjisine dayanılmadıkça millî demokratik devrimin tam zafere ulaşmasının mümkün olmadığına inanan proleter devrimcileri, Türkiye halkının uyanışını sağlamak için mücadele verirken, bir yandan da yığınların kendiliğinden hareketlerini de izlemek zorundadırlar. Proleter devrimcilerinin görevi bu hareketleri tahlil etmek, hangi düzeyde hareketler olduklarını doğru değerlendirmektir.

Hiç şüphesiz ki, Türkiye'deki işçi hareketi ana çizgileriyle henüz sınıf bilincinden yoksun, iktisadî düzeyde, yani daha yüksek ücret ve daha iyi çalışma şartları için yapılan bir mücadeledir. Ancak çok sınırlı işçi çevreleri anti-emperyalist mücadeleye kazanılabilmiştir. Son işçi hareketleri de bunu ortaya koymaktadır.

Geçtiğimiz ay içinde, İstanbul Küçükköy'deki Levent madenî eşya fabrikasının 7 Mayıs'tan beri grev halinde olan işçileri 21 Haziran günü Beyazıt'tan Taksim'e kadar yürüdüler ve ücretlerinin artırılmasını talep ettiler. Hoechst yabancı ilâç fabrikasında iş emniyeti, yani işten kovulmanın önlenmesi için yapılan grev sekizinci haftasına girdi. Türk-İş'in İşçi Emekliliği Kanununun çıkarılması için açtığı kampanya Eskişehir'de önemli sayıda işçiyi toplayan bir mitingle başladı. İşçilerin iktisadî mücadelesini, siyasî mücadeleye dönüştürmek için işçiler arasında bildiri dağıtan gençler derhal polis tarafından nezarete alındılar.

Öte yandan, az topraklı ve hiç toprağı olmayan köylülerin demokratik hareketleri de yurdun dört bir köşesinde devam etti. Yiyecek bulamayan Hakkâri ilinin fakir köylüleri açlık karşısında akın akın il merkezine göç etmeye başladılar. Dursunbey'e bağlı Akyayla köyü topraksız ve az topraklı köylüleri hazine topraklarını işgal ederek, toprak talep ettiler. Gemlik'e bağlı Muratoba köylüleri kendilerine zaten yetmiyen topraklarının baraj inşaatı yüzünden ellerinden alınmasını ve yerine başka toprak verilmemesini protesto ettiler. Malatya'nın 38 köyüne mensup 300 köylü, emperyalizmin ve işbirlikçilerinin hegemonyasına karşı bildiri yayınladıkları için hapiste tutulan 6 arkadaşlarına yapılan baskıyı protesto amacıyla bir bildiri yayınladılar ve Malatya'ya yaydılar.

GELİŞEN İŞÇİ SINIFI HAREKETİ KARŞISINDA TAVİZ POLİTİKASI

Haziran ayı içinde işçi sınıfını ilgilendiren iki önemli gelişme dikkatleri çekmiş bulunuyor. Birincisi «Asgari Ücret Tespit Komisyonu» nun asgarî ücretleri yeni esaslara bağlayan ve artıran 30.5.1969 tarihli kararı ve bunun yarattığı tepkilerdir. İkincisi işçilerin emeklilik yaşlarını indiren ve tazminatlarını yükselten emeklilik kanununun Senatoda takılması üzerine TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Halil Tunç

un hükümet üzerinde baskı için başlattığı gelişmedir.

Bunların dışında, yurdun çeşitli yerlerinde çeşitli grevler olmuş, işçi sınıfını ilgilendiren başka gelişmeler dikkatleri üzerlerinde toplamıştır Ancak, yukarıda sözü geçen olaylar şiddetlenen sınıflar arası çatışmanın bazı yönlerine ışık tutmaları bakımından anlamlıdırlar.

1. Asgarî Ücretlerdeki Artış

Seçimlere birkaç ay kala toplanan Asgarî Ücret Tespit Komisyonu 931 sayılı İş Kanununun 33'üncü maddesi uyarınca 30/5/1969 günü asgari ücretleri yeni esaslara bağladı ve artırdı. Daha önce illere ve işkollarına göre ayrı ayrı tespit edilen asgarî ücretlerin bölgelere göre ve her bir bölge için ayrı ayrı tespiti esası kararlaştırıldı. Kararda iller sosyal ve ekonomik gelişmişlik derecelerine göre altı grupta toplanmaktadır.

Birinci grupta İstanbul vardır. İstanbul için tespit edilen asgari ücret bütün işkollarında 19,50 liradır.

İkinci grupta; Ankara, Kocaeli, İzmir, Adana, Zonguldak, Eskişehir, Bursa, Gaziantep, Sakarya, Aydın, Samsun ve İçel bulunmaktadır. Bu gruptaki iller için asgari ücret 18 liradır.

Üçüncü gruptaki iller; Hatay, Manisa, Rize, Kayseri, Antalya, Elâzığ, Balıkesir, Uşak, Kırklareli, Konya, Edirne, Kırşehir, Bolu, Malatya, Trabzon, Giresun olarak tespit edilmiştir. Buralarda asgari ücret 17 liradır.

Dördüncü grupta; Çanakkale, Burdur, Muğla, Denizli, Nevşehir, Amasya, Diyarbakır, Ordu, Erzurum, Erzincan, Tekirdağ, Isparta ve Bilecik vardır. Asgari ücret 16 liradır.

Beşinci gruptaki iller şunlardır. Siirt, Tokat, Kütahya, Artvin, Sivas, Urfa, Niğde, Afyon, Kastamonu, Van Sinop, Kars, Çorum, Çankırı. Asgari ücret dördüncü grupta olduğu gibi 16 liradır. Asgari ücret miktarı aynı tespit edildiğine göre, bu illerin neden ayrı bir grupta toplandığı anlaşılamamaktadır.

Altıncı grupta; Muş, Yozgat, Ağrı, Gümüşhane, Bitlis, Mardin, Hakkâri, Bingöl, Adıyaman, Tunceli, Maraş bulunmaktadır. Bu grupta asgari ücret 15 liradır.

Karar bütün illerde ve bütün işkollarında 16 yaşında ve daha küçük yaştaki çocuk işçilere normal mesai karşılığı olarak yukarıdaki asgari ücretlerden iki lira noksan asgarî ücret tespit etmiştir.

Kararın alınmasına Türkiye İşverenler Konfederasyonu katılmamış, çıkarılan çağrılara uymayarak toplantılara gelmemiştir. Karar devlet temsilcileri ile sendika temsilcileri tarafından alınmıştır.

Görünüşte Asgarî Ücret Tespit Komisyonunun kararı ileri bir karardır. Tespit edilen asgarî ücretler şimdiki fiyat seviyesi karşısında büyük bir anlam taşımasalar bile, eski durumu geniş ölçüde işçiler lehine düzeltmektedir.

Ancak, bu karardan yararlı sonuçlar alınabilmesi için uygulanabilmesi gerekmektedir. Oysa birçok iş kollarında bu karara uyulmayacağı herkesçe bilinmektedir. İşverenin karara uymadığı ispat edilebildiği takdirde uğrayacağı ceza iki yüzelli liradır. Bu nedenle birçok işverenler cezayı göze alarak kararı hasıraltı edeceklerdir.

Öte yandan, birçok işkollarında, çalışan işçilerin çoğunluğu bakımından bu kararın pratik bir yararı yoktur. İşçinin en yoğun bulunduğu İstanbul, İzmit, Zonguldak, İzmir gibi illerdeki fabrika tanımına giren iş yerlerinde kararın tespit ettiği asgarî ücretler fiilen ödenmektedir. Büyük işverenler ve onların çalıştırdığı işçiler için bu kararın pratik bir anlamı yoktur. Ancak, küçük işyerlerinde, imalâthanelerde çalışan işçiler ve bunların

patronları için kararnamenin fiilî geçerliği olabilir. Tabii ki, bu işverenlerin karara uymaları sağlandığı takdirde...

Bir başka nokta da, bu kararın birçok işyerlerinde, özellikle imalâthanelerde çocuk işçiliğini teşvik edeceğinin daha baştan bilinmesidir. Birçok işyerlerinde iki lira daha düşük ödemek için işverenler yetişkin işçilerin yerine 16 yaşından küçük çocukları alacaklardır.

Böyle olduğu halde Türkiye İşverenler Sendikası bu karara karşı çıkmıştır. Yayınladıkları bildiride bu kararın fiyatlar üzerinde tazyik yaratacağı, fiyat yükselmelerini kaçınılmaz hale getireceği ileri sürülmektedir. İşbirlikçi sermayedarlar bu karardan yararlanarak fiyat ayarlamalarına hazırlanmaktadır.

Görüldüğü gibi, işçiler devrimci örgütler içinde birleşmedikçe, haklarını alacak güçlü devrimci sınıf örgütlerine kavuşmadıkça kâğıt üzerinde haklar elde etseler bile, bunları uygulatacak etkinliğe ulaşamayacaklardır. İşverenler alınan kararlardaki boşluklardan yararlanacak, kendi çıkarlarına uygun düzeni sürdürmek için ellerinden geleni yapacaklardır.

2. İşçi Emeklilik Kanunu

Bilindiği gibi, emperyalizm ve işbirlikçileri işçi sınıfını sarı sendikalarla dizginlemekte, uyuşturmakta, eylemsizleştirmekte, işçi uyanışını engellemektedirler. Ancak, sarı sendikaların imparatorluğunun devamı için işçilere asgarî tavizlerin verilmesi de kaçınılmazdır. İşçiler yararına alınan kararların çoğunun amacı işçi sınıfının bilinçlenmesini önlemektir. Böyle olmakla birlikte, devrimciler işçi sınıfı yararına koparılan tavizlerden yanadırlar. İşçi sınıfının durumunun iyileşmesini, refahının artmasını isterler. Ancak tok insanın, hayatı bir dereceye kadar düzenli kimsenin en iyi devrimci olacağını bilirler. Bu bakımdan da işçilerin kopardıkları tavizlerin ergeç işçi uyanışına yarayacağı düşüncesindedirler.

Senatoda takılan İşçi Emeklilik Kanunu da bu çeşit bir taviz kanunudur. İşbirlikçi AP iktidarı işçilere bu kanunla bazı yeni kolaylıklar getirmeyi kararlaştırmıştır. Bununla son zamanlarda başgösteren işçi kıpırdanışlarının daha bir süre önlenebileceğini ummaktadır. Ancak, bu kanunun sarı sendikaların marifetiyle çıktığı havasını yayarak işçi gözünde onların itibarını sağlamak amacı da güdülmektedir. Bu amaca ulaşmak için hükümetin hazırladığı tasarı AP grubundaki sendikacı milletvekillerinin imzalarıyla Meclislere verilmiştir. Sarı sendikacılar işçiler yararına bir iş yapmış gibi gösterilmek istenmektedir. Gerçekte ise işbirlikçi AP iktidarıdır kanunu çıkarma kararını alan. Ne var ki, Bayar'ın siyasî haklarının geri verilmesi konusunda çıkan çatışmalar Meclisleri erkenden tatil kararı almak durumunda bırakmış ve kanun Senato'da takılıp kalmıştır.

Meclislerin tatile girmesinden bu yana halkımızın çeşitli kesimlerinden yükselen demokratik talepler ve bunları desteklemek için girişilen toplu hareketler işçiler arasında yankısını bulmuştur. İşçilerin içine düştükleri huzursuzluk sarı sendikalar imparatorluğunun CHP kanadına AP'yi sıkıştırmak için yeni imkânlar yaratmış ve bundan yararlanan TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Halil Tunç, hükümet üzerinde baskıya girişmiştir.

Halil Tunç'un «Kanun çıkmazsa işçiyi sokağa dökeceğiz» diyen demecinin yarattığı tepkiler ve bunların anlamı kısaca şöyle özetlenebilir: Sarı sendikalar imparatorluğu içinde Halil Tunç ve arkadaşları, daha genel düzeyde CHP, AP'li sendikacıların ve işbirlikçi AP iktidarının elinden kozu kapmışlardır.

Kanun çıksa bile, artık AP'li sendikacılar ve işbirlikçi AP iktidarı bunu kendilerine mâl edemiyeceklerdir. Bu durum

TÜRK-İŞ içindeki AP'li sendikacıları ve hükümeti ayaklandırmıştır. Halil Tunç'un girişiminin önlenmesi için ellerinden geleni yapmaya itmiştir. Fakat öyle anlaşılıyor ki, önleyemeyecekleri bir gelişme ortaya çıkmıştır. İşbirlikçi sermayedarlar daha uzak görüşlü bir davranışla kanunun bu şekilde AP ve CHP arasında çekiştirilmesinden şikâyetçidir. İşçilerin toplu hareketlere girişmelerinin onlarda uyandırdacağı birlik ve güçlülük duygusunun daha sonra bilinçli direnişleri hazırlamasından korkmaktadır. Öte yandan, huzursuz ve karışık olan ortamda işçi hareketlerinin zincirleme yeni hareketlere yol açması da işbirlikçi sermayedar sınıfını endişelendirmektedir. Bu gelişmeler içinde devrimci hareketin işçi gücüyle büyümesinden ve önüne geçilmesi güç bir hal almasından korkulmaktadır. Bu endişelerle işbirlikçi sermayedar sınıfı AP iktidarına çeşitli şekillerde bu kanun konusundaki çekişmeleri bir yana bırakarak biran önce tasarıyı kanunlaştırmasını telkin etmektedir. Garip bir şekilde işbirlikçi sermayedar sınıfının basını işçi haklarının baş savunucusu durumuna girmiştir. Başta Hürriyet olmak üzere işbirlikçi sermayedarların basını ve basındaki sözcüleri ısrarla kanunun biran önce çıkarılmasını savunmaktadır.

Bu kanun dolayısiyle, TÜRK-İŞ'in denetiminde olsa bile, işçilerin çeşitli bölgelerde giriştikleri ve girişecekleri toplu hareketlere devrimci birikimi hızlandıran hareketler gözüyle bakmak gerekir. Bu toplu hareketler işçilere birlik ve güçlülük duygusu kazandıracaktır. Sınıf bilincinin ilkel biçimlerini yaratacaktır. Egemen sınıfların dışa taşırmadan halletmekte güçlük çekecekleri bu gibi gelişmeler daima işçi sınıfının ve devrimci hareketin yararına sonuçlar verecektir. Bu bakımdan, niyeti ne olursa olsun, sicilinde ne gibi olumsuz kayıtlar bulunursa bulunsun, Halil Tunç'un son davranışı olumludur.

Devrimcilere düşen görev, kim tarafından hazırlanırsa hazırlansın bütün işçi hareketlerinin içine girmek, işçilerle bağlar kurmaktır. Nitekim bu görevlerini yerine getiren 7 devrimci genç Eskişehir'deki işçi mitinginde işbirlikçi iktidarın polisi tarafından tutuklanmıştır. Herkesin fikrini serbestçe yayabileceği hakkındaki anayasa hükmünün, fikirler işçiler arasında yayıldığı zaman, emperyalizm ve işbirlikçilerinin iktidarı tarafından rafa kaldırıldığı bir daha görülmüştür. Demokratik hakların emperyalizm ve işbirlikçilerinin çıkarlarının tehdit altına girdiği noktayla sınırlı olduğu tekrar somut bir şekilde ortaya çıkmıştır. Ancak, devrimciler bu gibi engelleri aşmayı bilecekler dir. İşçi sınıfı ile işçi sınıfı ideolojisi arasında yükseltilen bütün engeller ergeç yerle bir edilecektir. Gericilerin korkusu da budur.

DÜNYA HALKLARININ EMPERYALİZME KARŞI MÜCADELESİ HIZLANDI

Geçtiğimiz Mayıs ve Haziran aylarında Afrika'nın ve Güney Amerika'nın çeşitli ülkelerinde birbiri ardından gelişen olaylar, 1969 yılının ikinci yarısının emperyalizm için yenilgiler dönemi olacağını göstermektedir.

SUDAN

25 Mayısta Sudan'da gerçekleştirilen rejim değişikliği, emperyalizme indirilen bir darbe olmuştur. Millîci güçlerin Mahcub yönetimini devirerek, iktidarı «halk egemenliğini temsil eden» 9 kişilik İhti-

lâl Konseyi'ne devretmeleri, «Filipin örneği demokrasi» anlayışının bu kıtada geçersizliğini gösteren yeni bir örnek olması bakımından, ayrıca, önem taşımaktadır. Silâhlı güçlerin devrimci bölümünü rejim değişikliğine zorlayan nedenleri ve bu ülkede demokratik haklar için sürdürülen mücadelelerin günümüze kadar geçirdiği aşamaları incelemek, bir çok Afrika ülkesinin ortak sorunlarının aydınlanmasına ışık tutacaktır.

Sudan politik bağımsızlığına, kuruluşları sömürgecilik dönemine kadar giden, işçi sendikalarının, gençliğin, aydınların ve sol örgütlerin uzun yıllar sürdürdüğü mücadeleler sonunda ulaşmıştır. Bağımsızlık mücadelesinin bütün yükünü çeken bu güçler için ulaşılmak istenen diğer bir hedef de ülkede halka dönük, gerçek bir demokrasinin tesisi olmuştur. Ancak, demokrasinin yorumunda ortaya çıkan fikir ayrılıkları, diğer kıta ülkelerinde de görüldüğü gibi, Sudan'da bağımsızlık sonrası iç çatışmalar doğurmuş ve «Filipin örneği emperyalizmin sınırladığı, sahte demokrasi» savunucularının yönetimi ellerine almalarıyla, anti-emperyalist savaş sosyal devrimlerle tamamlanamıyarak, ülke bir süre sonra yeniden emperyalizmin kucağına düşmüştür.

İngiliz emperyalizmine karşı bağımsızlık savaşının hazırlandığı bir sırada Mısır'da patlak veren 23 Temmuz hareketi krallk rejimine son vererek, Sudanlı devrimcilerin işlerini kolaylaştırmış ve Mısır'da işbaşına gelen ilerici yöneticilerin baskısıyla 12 Şubat 1953 de İngiliz-Mısır Antlaşması imzalanarak, Sudan için politik bağımsızlık yolu açılmıştır. Tam bağımsızlk ise ancak 1 Ocak 1956 da gerçekleşmiş, İngilizler ülkeden tamamen çekilerek yönetim Sudanlılara devredilmiş ve millî burjuvazinin temsilcileri tarafından ilk bağımsız hükümet kurulmuş tur. 1946 yılında İngilizlerin icazetiyle fanatik «ansar» tarikatından gelen büyük toprak sahipleri ve ticaret burjuvazisinin çıkarlarını temsil için kurulmuş Umma (Vatan) Partisinin hükümete sızması ve giderek 1956 Temmuzunda Başbakanlığa Umma Partisinden Halil'in getirilmesi, sendikalar ve sol örgütleri Millî Birlik yönetiminden uzaklaştırmış ve ilerici güçlerin desteğini kaybeden hükümet bir süre sonra içinden çıkamıyacağı bir kriz dönemine girmiştir. 1958 Martında yapılan genel seçimler ise Umma Partisi'nin başarısıyla sonuçlanmış ve hükümet Umma Partisi ile daha önce Millî Birlik Partisi'nin bölünmesiyle ortaya çıkan Demokrat Halk Partisi tarafından müştereken kurulmuştur. 1958 Genel Seçim sonuçları şöyledir: Umma Partisi 63, Millî Birlik Partisi 45, Demokrat Halk Partisi 27, Liberaller 20, diğerleri 18.

Halil'in başbakanlığındaki hükümetin ömrü uzun sürmemiştir. Yerli burjuvazinin millî kesimini temsil eden Demokrat Halk Partisinin etkisiyle görülen demokratikleşme eğilimlerine tahammül edemiyen emperyalizme bağlı gerici sınıfların teşvikiyle General Abbud bir darbe yaparak hükümeti devirmiş ve 17 Kasım 1958 günü parlamento feshedilerek, Sudan altı yıl sürecek bir diktatörlük dönemine girmiştir. Lâtin Amerika'dan Afrika'ya kadar, Devlet geleneğinden yoksun ve sömürgecilik döneminin etkilerinden kendilerini kurtaramamış, geri kalmış ülkelerde, ekonomik çıkarlarını tehlikede gören emperyalizm için tehlikeyi önlemede başvurulacak en geçerli silâh ordunun halka yabancılaştırılmış bölümüdür. Ne var ki, kapitalist olmayan kalkınma yolunu seçen ve politik bağımsızlıklarına aynı dönem içinde kavuşmuş millî devletlerin gösterdikleri ekonomik ve sosyal gelişmeler ile askerî diktatörlük döneminde kazanılan tecrübeler, öncelikle silâhlı kuvvetler içinde görevli genç subayları etkilemekte ve bunlar zamanla millîci güçlere yaklaşarak, anti-emperyalist bir politi-

ka izlemektedirler. Son bir yıl içerisinde Peru, Şili ve son olarak Sudan'da görülen gelişmeler «askerî darbeler» in emperyalizm için zamanla başvurulacak bir silâh olmaktan çıkacağını göstermektedir. 1958 yılından 1964 yılına kadar süren dönemde General Abbud'un icraatı dikta yönetimlerinin bilinen bütün ilkel özelliklerini taşımaktadır. Sol örgütlerin faaliyetten menedildiği, ilerici yayın organlarının kapatıldığı ve halktan yana liderlerin en ağır cezalara çarptırıldıkları bu dönemde, proleter sosyalistleri çalışmalarıyla ülkede mevcut en tutarlıları bu dönemde, proleter sosyalistleri çalışmalarıyla ülkede mevcut en tutarlı güçler olduklarını ortaya koymuşlardır. Sudan Komünist Partisi'nin ulusal çıkarların korunmasında gösterdiği titizlik, Suudi Arabsitan'dan yöneltilen irtica hareketlerine karşı mücadelesi sendikaları ve ilerici aydınları bu örgütün saflarına çekmiş ve yerli burjuvazinin millî kesimini temsil eden Demokrat Halk Partisi ile Sudan Komünist Partisi arasında bir yakınlaşma doğmuştur. Sınıflararası gerçekleştirilen işbirliği semeresini göstermiş, girişilen politik grevler, ilerici subayların ayaklanma teşebbüsleri ve kitle gösteriler' Abbud yönetimini yıpratarak, 21 Ekim 1964 günü on gün süren sokak çarpışmalarından sonra devrimci cephe ülkenin yönetimini eline geçirmiştir. Politik hayatta sosaylist güçlerin devlet organlarında önemli yerlere gelmeleri ve geleneksel güçlerin politik yönden kuvvetten düşerek büyük bir kısmının çekilmeleri ana hatlarıyla «üçüncü demokratik deney dönemi» ni belirlemektedir.

«Filipin örneği demokrasi» görüşünden yana büyük toprak sahipleri —ticaret burjuvazisi ve diğer işbirlikçilerin aksine, devrimci cephe tarafından «halk yığınları için demokrasi» şiarı ortaya atılmış ve aşağıda gösterilen şekilde yeni yönetimin hedefleri çizilmiştir :

— Askerî diktatörlük rejiminin kalıntılarının bütünüyle tasfiyesi.

— Ordu, polis ve devlet organlarının gerici kalıntılardan temizlenmesi.

— Tarım işletmelerinin devlet tarafından kontrolü ve bunların köylü kooperatiflerine devri.

— İşçi - Köylü sınıfı ve aydın kesimi haricinde kalanlar için belirli seçim alan ları tesbiti.

— 1958 darbesine katılan veya darbecilere yardım eden gerici guruplar hakkında kovuşturma.

— Ulusal kurtuluş savaşlarına yardım ve anti-emperyalist bir d.ş politika yürütülmesi.

Millî-demokratik hükümetin «Ekin Tezleri» adı verilen bu hedefleri, çıkarlarını tehlikede gören gerici güçleri derhal harekete geçirmiş ve emperyalizmin ülkeye soktuğu anti - komünizm silâhıyla devrimci cepheye karşı mücadeleye girişilmiştir. Müslüman kardeşler ve emperyalizmin teşvikleriyle karşı - devrimci güçlerin biraraya gelerek kurdukları «ulusal cephe» kesif bir propaganda ile aldatılmış kitleleri sokağa dökmeyi başarmış ve estirilen terör havası sonucu hükümet gerilemek zorunda kalmıştır. Hükümetin takındığı pasif durum karşısında işçi - köylü sınıfı ve aydınların temsilcileri hükümetten çekilmişler ve daha sonra seçmenlerin ancak yüzde 15'inin katldığı genel seçimlerin sonunda yönetim bir kere daha gerici sınıfların temsilcilerine devredilmiştir. Nihayet 1965 yılında Sudan Komünist Partisi bir anayasa değişikliği ile yasaklanarak üyeleri parlamentodan çıkartılmışlardır. Bugün İhtilâl Konseyi'nin tek sivil üyesi olan ve Başbakanlık görevini üzerine alan Ebubekir Avadallah bu gayri hukukî işlemi protesto için başkanı bulunduğu Sudan Yüksek Mahkeme sinden istifa etmiştir.

Bugün Sudan'ın içinde bulunduğu durum ilk politik bağımsızlığa kavuşulan yıllardan farklı değildir. Merkezi Suudi Arabistan'da bulunan Müslüman Kardeşler Teşkilâtı ile ilişkiler içinde bulunan El Mehdi yönetimi altında ülke ekonomik zenginliklerini İngiltere emperyalizminin sömürüsüne terketmiştir. Toplam ihracatının yüzde elliden fazlasını pamuğun teşkil ettiği ülkenin dış ticaretinin kontrolü İngiltere, Batı Almanya ve ABD gibi gelişmiş kapitalist devletlerin eline geçmiştir. 1965 ve 1968 genel seçimleri iç ve dış sömürünün yüzde 80'i okuma yazma bilmeyen halka tescil ettirilmesinden ötede ülkeye hiç bir şey kazandırmamıştır. 20 yılı aşkın bir süredir Sudan'ın geçirdiği tecrübelerin halka kazandırdığı tek şey, parlamentarist bir düzen için nesnel koşulların mevcut olmadığı bir ortamda girişilen «Filipin örneği demokrasi» deneylerinin geçersizliğini anlatmak olmuştur. Yarı-ilkel, yarı-feodal üretim ilişkileri içerisinde ve sürekli olarak emperyalizmin vesayeti altında bulunan bir ülkede parlamentarizmin sadece egemen sınıfların çıkarlarını sürdürmeye yarayan bir araç olmaktan öteye gidememesi karşısında, temelini emekçi kitlelere dayamış millîci güçlerin tepki göstermeleri ve ülkeyi toplumsal devrim rayına oturtmak için daha gerçekçi metodlara başvurmaları tabiidir. Nitekim 25 Mayıs hareketinden sekiz gün sonra, İhtilâl Konseyi Başkanı Cafer Muhammet el Huneyri Hartum'da yaptığı basın toplantısında «liberal demokrasinin ülkeye sekiz gün öncesine kadar getirdiklerinin karşısında, çok partili düzene dönülmenin düşünülmediğini» açıklamıştır.

İhtilâl Konseyi'nin Ekim tezlerinin yeniden ele alınacağını beyan etmesi ve Doğu ülkeleri ile iyi ilişkiler kurulacağını açıklaması, Sudan'ın yeni bir dönemin eşiğinde bulunduğunu göstermektedir. Başbakan Ebubekir Avadallah'ın kişiliği ve emperyalist devletlerin protestolarına rağmen Demokratik Alman Cumhuriyetinin tanınmasıyla dış politikada görülen ilk icraat, İhtilâl Konseyinin ilerici niteliğini göstermekte ve kararlılığını ortaya koymaktadır. Proleter sosyalistlerinin uzun yıllar çalışmalarıyla teşkil edilmiş militan kadrolar ve yeni hükümette yer alan bazı bakanların bu kadrolara bilinen yakınlıkları, hareketin geleceğini güven altına alan önemli hususlar arasında mütalâa edilmelidir. Şimdilik ortada açık olarak görünen, emperyalizmin Afrika'da güvendiği kalelerin birini daha yitirmesidir. Ve bu kaleyi diğerlerinin izleyeceğinden şüphe edilmemelidir.

ARJANTİN

Nüfusun yüzde doksanını katoliklerin teşkil ettiği Arjantin'de, din adamlarının kilisede âyinler sırasında askerî diktatörlüğü eleştirdikleri iddiasıyla, polislerin âyinleri izlemek isteyişlerini protesto için 31 din adamının istifasının yankıları devam ederken, ülkenin Buenos Aires'ten sonra ikinci endüstri merkezi Cordoba'da patlak veren işçi ayaklanması 1966 yılından beri yönetimi elinde bulunduran askerî diktatörlüğün sonunun yakın olduğunu göstermektedir.

Arjantin işçi sınıfı, 28 Haziran 1966 da bir darbeyle başa geçmiş General Juan Carlos Ongania ve onun temsil ettiği işbirlikçilere karşı üç yıldır mücadele etmektedir. İşti Sendikaları Konfederasyonu (Confederacion General del Trabajo - CGT) içinde başgösteren fikir ayrılıkları işçi sınıfının devrimci mücadelesini bir süre yavaşlatmış, fakat Komünist Partisinin 7. Ulusal Kongresi'nde alınan kararlar çerçevesinde, parti üyelerinin CGT içinde aktif duruma geçmeleriyle devrimci süreç yeniden hız kazanmıştır.

Ongania yönetiminin ilk 18 aylık döneminde yiyecek ve giyecek maddeleri fi-

atlarında görülen yüzde 70 lik artış ve bunun yanısıra işçi ücretlerine 1969 yılına kadar yapılacak zamların sınırının yüzde 15 olarak tesbiti, ekonomik krizin ve enflasyonun bütün yükünü omuzlamak zorunda kalan işçi sınıfı içerisinde huzursuzluklara yol açmıştır. Devlet müesseselerinde çalışan yüzbin memurun «teşkilâtta rasyonalizasyon» bahanesi ile işten çıkarılmalarının öngörülmesi ve mevcut bir milyona yakın açık işsizin sayılarında görülen artış, sırtını ABD - emperyalizmine ve yerli oligarşilere dayamış General Ongania'yı içinden çıkmasının mümkün olamıyacağı bir batağa sürüklemektedir.

Anti-komünizm bayrağı altında, Peronistlerin sağ kanadının 28-29 Mart 1968 de yapılan CGT Kongresinde sendikal birliği bölme ve Ongania yönetimini haklı gösterme teşebbüsleri tepkiyle karşılanmış ve bu güçler CGT içinde tasfiye edilmişlerdir. Kongre sonunda «demokratik ve anti-emperyalist bir cephe kurulması» ve «diktatörlük rejiminin yıkılarak, yerine bütün millî sınıf ve tabakaların temsil edildiği bir hükümet kurulması» kararı, aynı zamanda Komünist Partisi'nin 1967 Nisanı'nda yaptığı kongre sonucu aldığı kararı paylaşmaktadır.

29 Mart günü alınan kararların ilk uygulaması 1 Mayıs günü olmuştur. Polisin yasaklamasına rağmen yapılan toplantılarda Ongania yönetiminin 2. yıldönümü olan 28 Mayıs günü büyük gösteriler yapılması hususunda görüşbirliğine varılmıştır. 28 Mayıs günü işçi ve öğrencilerin sokak gösterilerine, küçük esnaf dükkânlarını 24 saat süreyle kapatarak iştirak etmiş, dış tekellerin kendilerini geniş ölçüde tehdit ettiklerini ileri süren millî burjuvazi temsilcileri örgütleri aracılığıyla işçi sınıfı ile dayanışma içinde olduklarını açıklamışlardır. Örneğin, Cordoba'da Dr. İllia (radikal), CGT genel sekreteri, Komünist Partisi lideri, katolik örgüt temsilcilerinin kolkola girerek binlerce nümayişçinin en ön safında birlikte yürümeleri egemen sınıflar tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Protesto gösterilerine karşı gösterilen tepkiye CGT'nin cevabı işçi ücretlerine yüzde 40 zam ve gösteriler sırasında tutuklananların salıverilmeleri talebi olmuştur.

Ongania yönetiminin bu taleplere karşı bir yıldır sürdürdüğü oyalama politikası nihayet Sendikalar Konfederasyonu'nun sabrını taşırmış ve 30 Mayıs 1969 günü alınan genel grev kararı karşısında grevi kırmak için ordu birlikleri Cordoba şehrine sevkedilmişlerdir. Cordoba Üniversitesi öğrencilerinin işçilerle dayanışma içinde olduklarını göstermek için düzenledikleri yürüyüş sırasında polislerin öğrencilere ateş açmaları üzerine işçiler öğrencilerin yardımına koşmuşlar ve baş layan silâhlı çatışmaların ilk gününde 10 kişi ölmüş ve yüzlerce kişi yaralanmıştır. Bu çatışmalar kısa zamanda Tucuman ve Rosario şehirlerine yayılmış, bir ayaklanma halini alan hareket ancak Hava Kuvvetlerinin işçi mahallelerine ateş açmalarıyla bastırılabilmiştir. Bir hafta süren sokak çarpışmalarının bilânçosu 31 ölü, yüzlerce yaralı ve bine yaklaşık tutukludur. Tutukluların çoğunluğunu işçiler teşkil etmekte ve işçileri sırasıyla öğrenci ve din adamları izlemektedirler. Cordoba ve Rosario şehirlerinde yönetimi ordu eline almıştır.

Bu hareketler üzerine hükümetin topyekûn istifası ve Onganio tarafından işçilere ücret konusunda yapılan vaadler sonucu olaylar yüzeyde durulmuş görülmektedir. Şimdi havaya hâkim olan sükû net fırtına öncesi görülen sükûneti andırmaktadır. Zira CGT olaylar sırasında tutuklananların serbest bırakılmamaları halinde genel greve gidileceğini açıklamıştır. Ekonomik bakımdan kıtanın en gelişmiş ülkesi Arjantin aynı zamanda, kıtanın nicelikçe ve nitelikçe en gelişmiş proletaryasına sahip bulunmaktadır. Bu

bakımdan, ekonomide tarım sektörünün ağırlığının fazla bulunduğu ülkelerde devrimci hareketler köylerden şehirlere doğru gelişirlerken Arjantin'de devrimci hareketin çıkışında endüstri şehirlerine nisbeten daha fazla yük bineceği şüphesizdir. Önümüzdeki aylarda Arjantin yeni gelişmelere sahne olacaktır, zira mevcut düzenin çökme dönemine girdiğinin belirtileri hergün daha fazla görülmektedir.

PERU'DA MİLLÎ BURJUVAZİ DİRENİYOR

Peru, bütün Lâtin Amerika ülkeleri gibi, Amerikan emperyalizminin tam bir iktisadî boyunduruğu altında olan bir ülkedir. Amerikan yatırımlarının gittikçe yoğunlaşmasıyla ve temelinde emperyalizme bağlı olarak gelişen kapitalizm Lima çevresine ve ülkenin kıyı bölgelerine hâkim olurken, tarımsal iç kesimler pazar için üretime açılmış olmakla beraber özellikle geniş köylü yığınlarının sömürülme biçimi bakımından yarı - feodal üretim ilişkilerini muhafaza etmiş, Amerikan emperyalistleri bu kapitalizm-öncesi yapının devamında özel bir dikkat göstermişlerdir. Peru'da geniş topraksız ve az topraklı köylü yığınları yarı-serf durumundadır. Son on yıl içinde Peru'daki devrimci hareket öncelikle demokratik köylü hareketi olarak gelişmektedir. Köylü yığınlarının geniş çapta toprak işgalleri Peru'daki demokratik hareketin esasını meydana getirmektedir.

Birkaç yıl kadar önce Amerikan çevreleri tarafından liberal bir reformcu ve halkın geniş desteğine sahip bir politikacı olarak dünyaya tanıtılan Belaunde Başkan seçilmiştir. Belaunde reform yönünde en küçük bir adım atmadığı gibi, bir yandan demokratik köylü hareketini ve devrimcileri Amerikan askerî gücünün desteğine dayanarak kanlı bir şekilde ezerken, bir yandan da gittikçe daha çok Amerikan emperyalizmiyle sıkı bir işbirliğine girmiştir. Peru son yıllarda Amerikan sermayesinin Lâtin Amerika'daki en yoğun alanlarından biri haline gelmiştir. Belaunde Ekim 1968 de bir askerî darbeyle devrilmesinden az önce, Peru petrolüne hâkim olan Standard Oil of New Jersey'in bir kolu olan International Petroleum Company'nin milyonlarca dolarlık vergi borçlarını affetmiş, (Amerikan sermayesiyle) «ortak şirketleri» teşvik eden yeni malî kararnameler çıkarmıştır. Belaunde yönetiminin ciddî malî güçlükleri altedememesi durumunu daha da zorlaştırmıştır.

Ekim 1968 darbesini düzenliyen generaller, anti-emperyalist olarak tanınan kimseler olmadıkları halde, darbenin hemen ertesinde Peru'nun bağımsızlığını ve hükümranlığını korumak amacıyla iktidara el koyduklarını ilân etmişlerdir. Belaunde'nin Amerikan emperyalizmiyle olan yakın işbirliğine karşı çıkarak kitle desteğini sağlamaya yönelmişlerdir. Amerikan çevrelerinin halkın büyük desteğine sahip bir politikacı olarak tanıtmaya çalıştıkları Belaunde'nin devrilmesi, ülkede en ufak bir itiraza yol açmamıştır.

Darbenin hemen ertesinde anti-Amerikan eğilimini ortaya koyan yeni yönetimin Amerikan emperyalizmiyle girdiği çatışma, Amerikan balıkçı gemileri olayıyla alevlenmiştir. Peru hükümetinin 200 deniz mili olarak tesbit ettiği karasularına Amerikan balıkçı gemilerinin tecavüz etmesi üzerine, Peru sahil muhafaza gemileri Amerikan balıkçı gemilerine ateş açmış, bunlardan birini batırmış, birini ağır hasara uğratarak teslim almıştır. Bir üçüncüsü yaralı olarak kaçmayı başarmıştır.

Olay ertesinde ABD hükümeti derhal Peru'ya yapılmakta olan silâh ve askerî malzeme yardım ve satışlarını durdurmuştur. Bunun üzerine Başkan Alva-

rado, Amerikan hükümetinden Peru'da bulunan bütün Amerikan kara, hava ve deniz askerî heyetlerinin ve personelinin ülkeyi terketmelerini istemiştir.

Yeni iktidar ABD ile olan ilişkilerini gözden geçirirken, Peru'nun kanını emen dev Amerikan petrol şirketi International Petroleum Company'i devletleştirme kararı almıştır. Bütünü itibariyle Amerikan emperyalizmine bağımlı olan Peru ekonomisi, şimdi ABD'nin çeşitli baltalama ve baskılarına hedef olacaktır. Yeni Peru yönetimi bunların vereceği zararları karşılamak amacıyla ilk tedbir olarak Sovyetler Birliğiyle bir ticaret antlaşması imzalamış ve Sovyetlerden 329 milyon dolarlık kredi sağlamıştır.

Peru'da hiç beklenmedik bir sırada patlak veren hareket, sınıf yapısı itibariyle millî burjuvazinin Amerikan sermayesinin hegemonyasına karşı bir başkaldırışı olarak gözükmektedir. Peru'daki yeni rejimin ayakta kalabilmesi, bütün halk sınıf ve tabakalarını emperyalizme ve onun yerli işbirlikçilerine karşı seferber edebilmesine, Peru köylülerini yarı-feodal bağımlılıklardan kurtararak, anti-feodal devrimi gerçekleştirebilmesine, bütün Peru halkının demokratik haklarını tanımasına bağlıdır. Geniş halk yığınlarının özlemlerine cevap vermeksizin, onları, Amerikan emperyalizmine karşı seferber etmeksizin, ülkede emperyalizmin bütün dayanaklarını ve feodalizm kalıntılarını kararlı bir biçimde temizlemeksizin Amerikan emperyalizmi karşısında ayakta durabilmek imkânsızdır.

BOLİVYA DEVRİMCİLERİNİN KÖYLÜ - TARIM PROGRAMI TASARISI

Bolivya'nın kırsal alanlarında yapılan geniş bir araştırma sonunda, Bolivya'nın proleter sosyalistleri, Köylü - Tarım Programı Tasarısı'nı şöyle tesbit etmişlerdir:

Program tasarısı Bolivya'nın ABD emperyalizminin sömürüsü ve hâkimiyeti altında bulunan yarı-sömürge ve yarı-feodal bir ülke olduğunu belirtmektedir. Bolivya'daki Ulusal Kurtuluş mücadelesinin amacı, emperyalizmin tahakkümünden kurtulmak ve kırsal bölgelerde feodal üretim ilişkilerini ortadan kaldırmaktır. Girişilen bu mücadelede işçi sınıfının ve onun partisinin önderliğinin sağlanması; işçi-köylü ittifakı temeli üzerinde geniş bir halk güçleri cephesinin kurulması ve mücadelenin emperyalistlerle onların ayakta tuttuğu yöneticileri hedef alması zorunludur.

Bolivya halkının eski ve yeni sömürgecilik tarafından insafsızca yağma edilişini ve Bolivya'da çeşitli sömürme ilişkilerinin meydana gelişi tarihini naklettikten sonra Program Tasarısı, Bolivya'nın halen ABD emperyalizminin sömürüsü ve tahakkümü altında bir ülke olduğuna ve köylük bölgelerde feodal üretim ilişkilerinin halâ mevcut bulunduğuna işaret etmektedir. Bu sömürülere hedef olmasından dolayı Bolivya yarı-sömürge ve yarı-feodal bir ülke özelliklerini taşımaktadır ve sosyal, iktisadî ve kültürel hayatının her yönü ile son derece geridir. Bu yüzden Bolivya'daki ulusal kurtuluş mücadelesinin amacı, emperyalizmin tahakkümünden kurtulmak ve kırsal alanlarda feodal üretim ilişkilerini ortadan kaldırmak olmalıdır. Bu mücadele anti-emperyalist ve anti-feodal bir devrimdir.

Program Tasarısı, bundan sonra, ABD emperyalizminin Bolivya ulusal hayatının her yönünü kontrolü altına aldığını ve Bolivya ekonomisi üzerinde mutlak bir denetim kurduğunu belirtmektedir. ABD şirketleri Bolivya'nın zenginliklerini, özellikle petrol ve diğer madenlerini tekellerine almışlardır. Böyle bir iktisadî denetim Bolivya'nın siyasî bağımsızlığını belirlemektedir. Bolivya'nın birbirini izleyen

hükümetleri çok çeşitli politikalar gütmüş olmalarına rağmen, bunların hepsi de Bolivya'daki emperyalist hâkimiyetin sadık temsilcileri olmuşlardır.

ABD emperyalizmi hattâ Bolivya topraklarına düzenli askerî birlikler yerleştirmiş ve kültürel alanda alçakça saldırı ve sızma hareketlerine girişmiştir. Bolivya'da ABD «uzmanları» tarafından denetilmeyen tek bir kurum ve örgüt bulunmadığı söylenebilir.

Program Tasarısı, Bolivya ekonomisinin maden çıkarımı ve ihracı ile tarıma dayandığını belirtmektedir. Ülke gelirinin büyük kesimini meydana getiren bu iki üretim dalı, Bolivya'nın bağımlı bir ülke olma niteliğini belirler. Millî endüstri adı verilen şey, yabancı sanayiin bir kolundan ibarettir. Öte yandan tarım son derece geri bir durumdadır. Yarı-endüstrileşmiş tarımsal üretim, ülkenin toplam tarımsal üretiminin yüzde beşinden azdır.

Ülkedeki çeşitli milliyetlerin durumunu tahlil eden Program Tasarısı, farklı milliyetleri içinde barındıran Bolivya'yı özgür bir devlet haline getirmek için, ezilen milliyetlerin iç ve dış sömürücülerin denetiminden kurtarılması zorunluluğuna işaret etmektedir.

Program Tasarısı, Bolivyanın tarımsal kesimlerindeki çeşitli sınıfları şöyle tahlil etmektedir :

Yoksul köylüler, ülkedeki köylü nüfusun ezici çoğunluğunu oluştururlar. Az topraklı ya da topraksızdırlar ve feodal üretim ilişkilerinin hâkim olduğu şartlar altında çalışırlar. Kauçuk plantasyonlarındaki emekçiler, kestane toplayıcıları ve sığır çobanları gibi, yoksul köylüler de büyük kauçuk latifundistlerin, tefeci tüccarların ve hayvan çiftliği sahiplerinin sömürüsü altındadırlar ve hiç bir sosyal hakka sahip değildirler. Yoksul köylüler kauçuk tarlalarında çalışanlar, kestane toplayıcıları, ortakçılar, sığır çobanları, v.s. ile küçük toprak sahipleri, köylü nüfusun yüzde 60'ını meydana getirirler.

Tarım proletaryası, iş gücünü tarım ve hayvancılık alanındaki sınaî işletmelere satanlardan meydana gelir. Bunlar ücretli emekçilerdir. Bu sınıf, henüz oluşma süreci içindedir; bu nedenle sayısı azdır ve köylü nüfusun yüzde 3 ya da 4'ünü meydana getirir. Örgütlenme derecesi ve sınıf bilinci dolayısiyle, bu sınıf, siyasî bakımdan büyük önem taşır. Böylece tarım proletaryasının, kırsal alanlardaki en ileri sınıf olduğu doğrulanabilir. Çıkarları yoksul köylülerin çıkarlarıyla sıkı sıkıya bağlıdır.

Orta köylüler, üzerinde aileleriyle birlikte çalıştıkları, küçük toprak parçalarının sahipleridir. Devamlı olarak işçi çalıştırmazlar ve topraktan elde ettikleri ürün gayet azdır. Asgari ihtiyaçlarını karşılamak için çoğu çeşitli zenaatlerle, bir kısmı da küçük ticaretle uğraşmak zorundadır. Sattıkları ürünün hem fiyatı hem de miktarı denetime tabidir. Bu köylüler büyük ölçüde ABD emperyalizminin iktisadî rekabeti altında ezilmektedirler. ABD emperyalizmi, «ABD yardımı» adı altında tarımsal üretim fazlasını Bolivya'ya boşaltarak, Bolivya köylüsünün üretimini çökertir. Diktatörlük yönetimi ve emperyalizmle orta köylüler arasında uzlaşmaz bir çelişme vardır ve orta köylüler şehir ve köy proletaryasıyla yoksul köylülerin doğal bir müttefikidir. Orta köylüler, halen köy nüfusunun yüzde 18'ini meydana getirmektedirler.

Zengin köylüler, orta büyüklükte veya daha büyük toprak sahiplerinden oluşur. Bunlar feodal üretim ilişkilerini muhafaza etmektedirler. Köy nüfusunun sadece yüzde 3'ünü meydana getirdikleri halde, ekilebilir arazinin yüzde 25'inden fazlasına sahiptirler.

Latifundistler en iyi toprakları işgal etmekte; çalışma ve üretimde feodal iliş-

kileri sürdürmektedirler. Bir latifundist genellikle 1000 hektardan fazla toprağa sahiptir.

Bolivya hükümeti 1953 yılında sözde bir toprak reformu yapmıştı; ne var ki, bu «reform» esas olarak büyük toprak mülkiyetini koruma amacına yönelmişti. «Toprak Reformu Kanunu» latifundia'da kapitalist tipte yatırımlar yapılmasını öngörmüş olmasına rağmen, latifundistler «tarımsal işletmeler» kılığı altında aslında feodal ve yarı-kapitalist üretim ilişkilerini sürdürmekte ve böylece topraklarını muhafaza etmektedirler. «Toprak Reformu Kanunu» ayrıca toprak ıslahı ve ortaklık sistemleri adı altında feodal sömürme ilişkilerini korumaktadır.

Tarım burjuvazisi, genellikle feodal ve kapitalist üretim ilişkilerini karışık halde sürdüren tarım ve hayvancılık işletmelerinin sahiplerinden meydana gelmektedir. Tarım burjuvazisi, tamamiyle emperyalist sermayenin denetimi altında bulunmaktadır. ve bu sınıf ABD kurumlarının sağladığı borçların desteğiyle ortaya çıkmıştır. Tarım burjuvazisi köylü nüfusun sadece yüzde birini oluşturur ve toprağın yüzde 10'una sahiptir.

Köy tefecileri, köylülerin yoksulluğundan yararlanarak, tarımsal ve hayvansal ürünleri çok düşük fiyatlarla alan ve bunları şehirlerde yüksek fiyatlarla satan tüccarlardan meydana gelir. Şimdiki halde orta köylülerin üretiminin hemen hemen yüzde 80'i tefecilerin denetimi altında bulunmaktadır.

Program Tasarısı, Bolivya'nın kırsal alanlarındaki sınıflar arasındaki temel çelişmeleri şöyle tesbit etmektedir: Bir yanda hiç topraksız ya da az topraklı yoksul köylüler ve ücretle çalışan köylülerle, öte yanda latifundistler, tarım burjuvazisi, zengin köylüler ve köy tefecileri arasındaki çelişme; bir yanda orta köylülerle, öte yanda latifundistler tarım burjuvazisi ve köy tefecileri arasındaki çelişme.

Bunların yanısıra, bir yanda hiç topraksız ya da az topraklı yoksul köylüler, ücretle çalışan köylüler ve orta köylülerle öte yanda bürokrat - komprador burjuvazi arasında; ve bir yanda hiç topraksız yada az topraklı yoksul köylüler, ücretle çalışan köylüler ve orta köylülerle öte yanda emperyalist tekeller arasında çelişmeler vardır.

Program tasarısı, sayısız gerçekleri deşerek, 1953'te Bolivya'da yürürlüğe konan sözde toprak reformunun gerici muhtevasını ortaya koymaktadır. Tasarı, devrimin gerçek bir aracı haline getirilebilmesi için toprak reformunun, latifundistlerin ve feodal üretim ilişkilerini muhafaza eden diğer sömürücü sınıfların çıkarlarına ve emperyalist çıkarlarla bağlantılı tarım kapitalistlerine karşı yöneltilmesi zorunluluğunu önemle belirtmektedir. Yani, toprak reformu ulusal kurtuluş mücadelesinin bir aracı olmalıdır. Öyleyse, toprak reformu bu mücadeleden ayrı tutulamaz; aksi taktirde reformun kendi sorunlarını çözümlemek olanaksızdır.

Bolivya kırsal bölgelerindeki mevcut duruma değinen program tasarısı, hiç topraksız ya da pek az toprağa sahip olan ve ürünlerini satacak pazar bulamayan geniş köylü kitlelerinin bulunduğu köylük alanlarda latifundia'ların ve feodal üretim ilişkilerinin mevcudiyetinin karakteristik olduğuna işaret etmektedir. Köyler de yoksulluk giderek artmakta ve büyük köylü grupları, geçinme imkânı bulabilmek için şehirlere akmaktadırlar. Üstelik, bu köylüler, emperyalizm - yanlısı askerî diktatörlüğün sürekli baskısı altındadırlar.

Program tasarısı, kendilerini uygarlık temsilcileri ve hayırseverler olarak tanıtarak, «barış gönüllüleri», «misyoner» örgütleri ve diğer ABD ve Birleşmiş Milletler kuruluşları aracılığı ile Bolivya köy-

sel bölgelerine gitgide daha çok sızan, buralarda kontrollarını pekiştiren ve emperyalizme ve feodalizme karşı köylü devriminin alevlerini söndürmek gibi umutsuz bir çabaya girişen ABD emperyalizmini şiddetle protesto etmektedir. Program tasarısı, çağrısında, yoksul köylü kitlelerinin ABD emperyalistlerine ve onların Bolivya'daki işbirlikçilerine karşı savaşmak üzere birleştirilmesi zorunluluğunu belirtmektedir. Sömürülen köylülerin bütün millî sınıflarla birleştirilmesi ve nihaî zaferi kazanacak bir devrimci gücün yaratılması zorunludur.

Program tasarısı, anti-feodal, anti-emperyalist bir programı yürütecek bir demokratik halk yönetimi kurulması için verilen ulusal kurtuluş mücadelesinin temel direğini işçi-köylü ittifakının teşkil ettiğine önemle işaret etmektedir. En çok sömürülen sınıf olan Bolivya işçi sınıfı, en yüksek siyasî bilinç düzeyine ve en yüksek örgütlenme derecesine sahiptir; yalnız bu sınıf köylünün tam kurtuluşunu gerçekleştirebilir. Bolivya'da halk sınıflarının ve güçlerinin cephesi, ancak işçi sınıfının öncü partisinin rehberliğinde görevini başarabilir.

Köylünün ve şehirdeki halk kitlelerinin dış sömürüden ve içteki gericilerin hâkimiyetinden tam olarak kurtarılabilmesi için, emperyalistlerin kurduğu baskı cihazını yıkma ve yerine, halkın hizmetinde yeni bir cihaza sahip yeni bir rejim kurma yolunda inatçı bir mücadeleye girmek mutlak bir zorunluluktur. Gerici devlet cihazını tasfiye etmeden ve emperyalistleri ülkeden kovmadan gerçek kurtuluş olamaz.

Program tasarısı, mücadeleyi yöneten bir dizi ilkeyi şöyle tesbit etmektedir: Mücadele, halkın düşmanlarıyla, emperyalistleri ve onların ayakta tuttuğu Bolivya yöneticilerini hedef almalıdır. Bu mücadele, iki temel çelişmeyi çözümlemelidir: Emperyalizm ile Bolivya ulusu arasındaki çelişme ve bir yanda köy ve şehirlerdeki yoksul ve orta tabakalarla öte yanda devlet gücünü gaspetmiş olan bürokrat-kapitalizmi ve gericiler arasındaki çelişme.

Halkın çoğunluğu, işçi-köylü ittifakı üzerinde kurulmuş geniş bir halk sınıfları ve güçleri cephesi içinde birleştirilmelidir.

Kurtuluş mücadelesinin başarısı için bir diğer temel önşart, proletaryanın devrimci öncülüğünde köylülere sıkıca dayanmaktadır. Köylüler, sayıları ve mâruz kaldıkları sömürünün derecesi itibariyle, işçi sınıfının doğal müttefikidir ve kurtuluş mücadelesinin yürütülmesinde temel gücü teşkil edecektir. Proletarya, köylüler olmadan kurtuluşu sağlayamayacaktır; aynı şekilde köylüler de, proletarya olmaksızın gerçek kurtuluşlarını sağlayamazlar. **Güneydoğu Bolivya'daki gerilla deneyi, köylülerin önemine ilişkin bu tezi tamamen doğrulamıştır; gerilla kuvvetinin başlıca hatası, köylülerin rolünü ihmal etmesi, onların desteğini kazanamaması ve aralarında yoğun siyasî faaliyette bulunmaması olmuştur.**

Program tasarısı, Bolivya'nın **tam bağımsızlığına** kavuşmasının, bütün kaynak ve güçlerini sadece kendi denetimi altında bulundurmasının ve anti-emperyalist, **demokratik bir halk yönetimi** kurabilmesinin, ancak Bolivya köylülerinin, proletaryasının ve devrimci güçlerinin devlet iktidarını ele geçirmesiyle mümkün olabileceğini belirtmektedir.

Köylü - tarım programı tasarısı, anti-emperyalist, anti-feodal tarım devriminin hedeflerini şöyle koymaktadır:

Kırsal alanda feodal üretim ilişkilerinin ve latifundium'un ortadan kaldırılması; yabancı sermaye ile bağıntılı tarımsal işletmelere el konulup, ulusal sermaye ile çalışanların korunması; feodal sömürüyü muhafaza eden zengin köylülerin top

rağına el konulup, feodal sömürüyü kaldırmış olan zengin köylülerin mülklerinin korunması; topraksız ya da az topraklı köylülere bedava toprak dağıtılması; kırsal alanda orta büyüklükte mülkiyetin korunması ve güvence altına alınması; küçük ve orta köylülerin - tamamen serbest rıza esasına dayanılarak - kollektif toprak mülkiyeti geliştirmeye teşvik edilmesi ve onlara bu konuda yol gösterilmesi; tarımsal üretim ve hayvancılık için devlet çiftliklerinin kurulması; yerlilerin cemaat sistemlerinin eski haline getirilmesi ve ıslahı; köylülerin emperyalist aracılara ve tefecilere olan borçlarının iptali.

KOMÜNİST VE İŞÇİ PARTİLERİNİN MOSKOVA'DAKİ ULUSLARARASI TOPLANTISI

Komünist Partilerinin Uluslararası Toplantısı, 5 - 17 Haziran tarihleri arasında Moskova'da toplanmıştır. «Birlik» konferansı adı verilen toplantıda 75 ülkedeki komünist ve işçi partisi temsil edilmiştir. Başta Çin Halk Cumhuriyeti olmak üzere, Arnavutluk, Kore Halk Cumhuriyeti, Güney Vietnam, Vietnam Demokratik Halk Cumhuriyeti, Japonya, Malasia, Filipinler ve diğer Uzak Doğu ülkelerindeki komünist partileri toplantıya katılmamışlardır. Küba ve İsveç komünist partileri ise yalnızca gözlemci göndermişlerdir.

Toplantının en önemli konuşmasını, 7 Haziran gününde, Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri Leonid Brejnev yapmıştır. Sekreter Brejnev konuşmasında önce uluslararası durum ve anti-emperyalist mücadelenin görevleri üzerinde durmuş, komünist hareketin sorunları ve emperyalizme karşı mücadelede, eylem birliği üzerine eğilmiş, sonra da Sovyetler Birliğinin uluslararası meselelerdeki tutumunu açıklamıştır. Brejnev'in konuşması özet olarak şöyledir :

«I. Uluslararası Durum ve Anti-emperyalist Mücadelenin Görevleri :

«İnsanlığın, barış, özgürlük ve demokrasi yolundaki önüne geçilmez ilerleyişinin tek engelinin emperyalizm olduğunu hep birlikte kabul ediyoruz. Fakat sorun emperyalizme karşı savaş ilân etmekle bitmemektedir. Esas olan emperyalizmin bugünkü durumunu ortaya koymaktır» diye söze başlayan Brejnev, emperyalizmin bugünkü görünüşünü şöyle çizmiştir :

«Her ne kadar, sosyalizmin gelişmesi sömürge yönetimlerinin son bulması, işçi sınıfının içteki baskısı ile emperyalizm sürekli olarak gerilemekteyse de, emperyalizmin bugün hâlâ güçlü bir üretim mekanizmasına sahip olduğunu, uluslararası tekellerin gücünü sürdürdüğünü görmemezlikten gelemeyiz.

«Askerî ve sınaî işletmelerin birleşmesi ile dünya çapında bir savaşın patlak vermesi tehlikesi büyümektedir. Bu birleşme emperyalist ülkeleri daha saldırgan yapmaktadır. Temel politikası, dünya sosyalizmine, ulusal kurtuluş hareketlerine ve işçi sınıfı eylemine karşı çıkmak olan emperyalizmin en büyük tehdidi yeni bir dünya savaşıdır.

«1960'dan bu yana emperyalizm Vietnam, Küba, Panama, Dominik, Arap devleteri ve diğer sayısız ülkeye karşı açıkça silâhlı saldırı hareketlerine girişmiştir. Bunun için biz emperyalizmin savaş tehdididinin önemsenmemesini önemli bir hata olarak nitelendiriyoruz.»

Emperyalizmin bugünkü durumunu açıkladıktan sonra, Brejnev anti-emperyalist mücadele konusunda partisinin görüşlerini açıklamıştır :

«Dünyada sürdürülmekte olan anti-emperyalist mücadelede temel devrimci gücün dünya sosyalist sistemi olduğunu ka-

dul ediyoruz. Bunun için emperyalizme karşı savaşta, sosyalist ülkeler kendi aralarında daha güçlü bir birlik kurmalı ve güçlerini birleştirmelidir.

«Son on yıllık dönem içinde birçok kardeş ülke, sosyalizmin kuruluş aşamasını aşmışlardır. Sosyalist devletlerin güçlenmesi emperyalizme karşı mücadeleye en büyük katkıdır. Çünkü, bugün anti-emperyalist mücadelenin sonucunu sosyalizm ile kapitalizm arasındaki ekonomik mücadele belirliyecektir. Bu nedenle sosyalist ülkeler arasındaki dayanışma önem kazanmaktadır.

«Anti-emperyalist mücadelede bir diğer faktör de sosyalist ülkelerin dış politikada birlikte davranmalarıdır. Çünkü sosyalist ülkelerin emperyalizme karşı mücadeleleri yalnızca ekonomik değil-aynı zamanda ideolojik ve politiktir. Bunun için sosyalist ülkeler arasında sağlam bir dayanışma gereklidir. Biz kendi payımıza, sosyalist ülkeleri sonuna kadar destekleme kararlıyız.

«Anti-emperyalist mücadelenin bir diğer belirleyici faktörü de, kapitalist ülkelerin içindeki sınıf mücadelesidir. Kapitalist ülkelerdeki sınıf mücadelesi gittikçe keskinleşmektedir. Artık (sosyal barış ülkesi) diye bir yer kalmamıştır. Bütün kapitalist ülkeler öğrenci ve işçi hareketleri ile kaynamaktadır. Toplum üzerindeki baskıyı artıran ve demokrasiyi reddeden emperyalizm ile hayatî çıkarları, özgürlük ve demokrasi için mücadele veren kitleler arasındaki çelişki keskin bir hal almaktadır.

«Kapitalist ülkelerde tekellerin gücünü azaltmak, sermayenin yönetimine son vermek ve sosyalizme geçiş imkânı verecek mücadele şartlarının yaratılması için bütün demokratik güçler bir araya getirilmelidir Bu ittifakın öncüsü işçi sınıfı olacaktır. Çünkü başka hiçbir sınıf onun kadar güçlü ve örgütlü değildir. Onun devrimci gücü bu mücadeleyi daha sonra sosyalist mücadeleye dönüştürecektir. Bunun için mümkün olduğu kadar geniş kitleleri arkasında toplaması gerekmektedir.

«Asya ve Afrika'daki ülkelerin ulusal kurtuluş savaşları dünya çapında anti-emperyalist savaşın en önemli ve en etkin unsurlarından biridir. Ayrıca, kapitalist-olmayan yoldan kalkınma çabasında olan ülkeler de anti-emperyalist mücadeleye katkıda bulunmaktadırlar. Sosyalist ülkeler, bu ülkelere yardım etmeyi dış politikalarının temel ilkelerinden biri kabul ederler.

«Bu ülkelerde, kurtuluş savaşında belirleyici faktör köylü sınıfı olacaktır. Çünkü bu ülkelerde sanayi proletaryası yeterince gelişmemiştir. Bu nedenle, ulusal kurtuluş savaşlarının başarıya ulaşması için sanayi proletaryası ile köylüler arasındaki ittifakın gerçekleştirilmesi gerekmektedir.»

Brejnev konuşmasının bu bölümünün sonunda, dünyadaki gelişmeyi belirleyici unsurun devrimci ve barışçı güçler ve ulusal kurtuluş hareketleri ve sosyalizm olduğunu söylemiştir. Brejnev «Bütün dünyada anti-emperyalist cephenin başarıya ulaşabilmesi için sosyalist ülkeler arasında birliğin kurulması ön şarttır» demiştir.

«II. Komünist Hareketinin Bazı Sorunları ve Emperyalizme Karşı Mücadelede Eylem Birliği :

Leonid Brejnev, konuşmasının bu ikinci kısmında önce anti-emperyalist mücadelede karşılaşılan güçlüklerin nedenleri üzerine eğilmiştir. Bu nedenleri üç başlık altında toplayan Brejnev şöyle demiştir :

«Bu güçlüklerin birincisi, sosyalist ve devrimci güçlerin kuvvetlenmesi ve eski dünyanın temellerinin sarsılması karşısında burjuvazinin direncinin artmasıdır. İkincisi olayların gelişimi sonunda eyleme girişen genç insanların birikimlerinin

saptırılmasıdır Üçüncü ve en önemlisi de komünist hareket içinde «sağ» ve «sol» sapmaların ortaya çıkmasıdır.»

Brejnev, sağ kanat oportünizminin, sosyal demokrasi ile, politikada ve ideolojide, uzlaşmaya çalışmakta olduğunu söylemiş ve bunların sosyalist ülkelerde Marxist-Leninist partinin görevlerinin sona erdiği düşüncesini savunduklarını ileri sürmüştür.

«Aşırı-devrimci bir görünüm arkasına sığınan «Sol Kanat» oportünistleri ise kitleleri maceralara sürüklemektedir» diyen Brejnev, bu sapmaların her kisinin de komünist partilere eşit derecede zararlı olduğunu söylemiştir.

«Bir ülkedeki komünist partisinde ortaya çıkan oportünizm ve burjuva milliyetçiliğiyle mücadele etmek, herkesten önce o partinin görevidir. Fakat bütün diğer kardeş partiler de bu mücadeleye katılmalıdır» dedikten sonra Brejnev, «Sol» oportünizm olarak nitelediği ÇKP (Çin Komünist Partisi) yöneticilerinin tutumunun eleştirisine geçmiştir.

Brejnev, ÇKP yöneticilerinin davranışlarının enternasyonalizme ve Marksizm - Leninizme zararlı olduğunu ileri sürmüştür. Son on yılın olaylarını ele alan Brejnev, ÇKP'nin Nisan ayındaki 9. Kongresinin bu partinin yöneticilerinin neyi gerçekleştirmeye çalıştığını ortaya koyar demiştir.

ÇKP yöneticilerinin dünyadaki komünist partilerini parçalamaya çalıştığını ileri sürerek bugüne kadar 30 ülkedeki partilerden bazı grupların koptuğunu açıklayan Brejnev, «Bu bölücü çabalar küçümsenmemelidir. Şovenizm ve haince bir Sovyet düşmanlığı yaratılmaya çalışılmaktadır» demiştir.

Brejnev, Çin yöneticilerini savaş istemekle suçlayarak, bu çabanın uluslararası durumu olumsuz yönde etkilediğini söylemiştir. «Sovyetler Birliği ile emperyalist Amerika'yı aynı sepete koymaya çalışan Çin'in kendisi Federal Almanya da dahil olmak üzere bütün büyük kapitalist ülkelerle işbirliği sağlama çabası içindedir» demiştir.

«Çin'e karşı olan politikamız ilkelere dayanır ve uzun vadelidir; Çin ve Sovyet halklarının çıkarları arasında bir çelişki yoktur» diyen Brejnev, Çin'in bu politikasına sonuna kadar karşı çıkmaya kararlı olduklarını belirtmiştir.

Çin'in bu tutumunun en etkin anti-emperyalist mücadele silâhı olan sosyalistler arasındaki birliği bozduğunu ifade eden Brejnev, bu birliğin yeniden sağlanmasının zorunluluğunu savunmuştur. Konuşmasının daha ileri kısımlarında komünist partileri bir araya getirmek için sürdürülen girişimleri açıklayan Brejnev, ikili ve çok yanlı temasların bu birliğin gerçekleştirilmesinde çok yararlı olduğunu belirtmiştir.

Dünya çapında anti-emperyalist cepheyi kurmanın sosyalistlerin görevi olduğunu söyleyen Brejnev, sosyal-demokrasiye karşı mücadelenin sonuna kadar sürdürüleceğini, ancak anti-emperyalist oldukları ölçüde bunlarla güçbirliği yapılabileceğini söylemiştir.

«III. Sovyetler Birliği Komünist Partisi Enternasyonalist Görevine Sadıktır:

Brejnev konuşmasının bu üçüncü ve son bölümünde de önce SSCB'nin ekonomik gelişmesini, sonra da SBKP'nin gelişimini özetlemiş ve Sovyetler Birliğinin dış politikası konusunda bilgi vermiş ve şöyle demiştir:

«SSCB anti-emperyalist mücadeleleri sonuna kadar desteklemeye kararlıdır. Ancak kapitalist dünya ülkeleri ile SSCB arasındaki ilişkiler barış içinde bir arada

yaşamaya dayanır. Fakat barış içinde bir arada yaşama ideolojik mücadelenin sona ermesi anlamına gelmez.

«Zamanımızın temel meselesi savaşın önlenmesidir. Bu açıdan nükleer silâhların yayılmasını önleme anlaşması çok önemlidir. Ayrıca genel bir silâhsızlanmaya da gidilmesi zorunlu bir hal almıştır.»

Brejnev konuşmasının sonunda «SBKP ve SSCB halkı anti-emperyalist mücadeledeki görevlerini yerine getirmeye, barış, demokrasi, ulusal bağımsızlık ve sosyalizm yolunda yürümeye kararlıdır» demiştir.

Toplantıya katılan bütün diğer parti temsilcileri de kendi partilerinin görüşlerini açıklamışlardır. Bu arada söz alan Romanya KP Birinci Sekreteri Çavuşesku, Konferansta temsil olunmayan Çin Halk Cumhuriyeti Komünist Partisine karşı hücumların devam etmesi halinde, bu durumun sosyalistler arasındaki birliği vahim bir şekilde zedeliyeceğini ve kendi partisinin konferansı terketmek zorunda kalacağını söylemiştir.

Toplantının sonunda üç belge onaya sunulmuştur:

1. Barışı savunma çağrısı.

2. «Emperyalizme karşı mücadelenin şimdiki görevleri ve komünist, işçi partilerinin ve bütün anti-emperyalist güçlerin birliği» başlıklı konferansın ana belgesi.

3. Lenin'in doğumunun 100. yıldönümü ile ilgili metin.

Konferansın sonunda, katılan 75 partiden 6'sı ana belgeyi imzalamaktan kaçınmıştır.

«Sosyalist ülkelerin halkları, proleterleri ve kapitalist ülkelerin ve özgürlüğünü yeni kazanmış halkların bütün demokratik güçleri ve ezilen halklar, barış, ulusal kurtuluş, toplumsal gelişme, demokrasi ve sosyalizm için emperyalizme karşı mücadelede birleş!» çağrısını taşıyan ana metni bazı partiler de şartlı olarak imzalamışlardır.

mihri belli

savunmam

Mihri Belli'nin Yargıtay savunmasını tam metin olarak yayınlıyoruz.

Bu savunma hem bir siyasî tahlil niteliğini taşımakta, hem de 141, 142. maddeler gereğince kovuşturmaların nasıl tezgâhlandığını açıklamaktadır. Savunmayı, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 30 Mayıs tarihinde hükmü tefhim etmemesi üzerine geçen sayımızdan çıkarmak zorunda kalmıştık.

Bilindiği gibi Mihri Belli arkadaşımız 1967 Ocağında Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde verdiği «Bugünün Türkiye'sinde Devrimci Eylem Nedir?» konulu konferansından ötürü, Ankara Birinci Ağır Ceza Mahkemesi tarafından, mahkeme başkanının muhalefetine rağmen 142. maddeyi ihlâlden 5 yıl ağır hapis ve 3 yıl Bingöl'de sürgün cezasına çarptırılmıştır.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi 20 Haziranda verdiği kararla mahkûmiyet kararını esastan ve oybirliğiyle bozulmuştur.

Sayın Yargıçlar,

Bu siyasî dava bir hukuku-amme davasıdır. Siyasî iktidarın erkânından Adliye Bakanının emri altında bulunan Ankara Basın Savcılığınca açılmıştır. Bugün Türkiye'de siyasî davalarda, iktidar adına hareket eden Adliye

Bakanının müdahelesinin çok kez C.M.U.K.'nun 148. maddesinde yazılı sınırı aştığını, durumu gerçekçi bir gözle değerlendiren herkes bilir. İktidarın, adalet cihazı dahil, siyasî bakımdan tarafsız olması gereken devlet müesseselerini denetimi altına alma çabasında olduğu ve bunda bir ölçüde başarı sağladığı bir gerçektir. Bu bakımdan bakmakta olduğunuz bu davayı, siyasî iktidarın, basın savcılığı kanalıyla açtırdığı bir siyasî dava olarak ele almak yanlış olmayacaktır. Bu davada taraflar, davacı olarak, bir tarafta, belli iktisadî ve siyasî görüşleri olan ve bunlardan doğan bir politikayı izleyen bir siyasî iktidarla, karşı tarafta, davalı olarak, iktidarınkilerin karşıtı olan iktisadî ve siyasî görüşlere sahip bulunan ve iktidarın güttüğü politikayı eleştiren bir sanıktan teşekkül etmektedir. Davacı olarak, seçimlerde Türk halkının oylarının çoğunluğunu sağlamış, hukuk devletinden v.b. söz eden bir iktidar, davalı olarak da, 1944 yılından bu yana iki kez 141. maddeden, yani komünistlikten mahkûm olmuş, bu yüzden dokuz-on yıl hapis yatmış bir sanık... Davacı sanığın bir kez daha komünizm faaliyetinde bulunduğunu iddia etmektedir. Ve ilk bakışta, yürürlükte olan kanunların, müesses sosyal ilişkilerin savunucusu durumunda olan bir mahkeme için durum açıktır: Davacının haklı olduğu belli gibidir. Ama ben mahkemenin bir ilk bakışla yetinmeyeceğine, Türkiye'de bugünkü şartlarda iktidarların, nasıl, hangi çevrelere tavizler pahasına sandıktan çıktıklarını, «demokrasi», «hukuk düzeni» sözcüklerinin, politikacıların ağzında bazen ne anlamlara büründüğünü ve 1944 yılında olsun, 1951 yılında olsun, ünlü 141. maddenin bugünkünden çok farklı biçimde yorumlanıp uygulandığını, göz önünde tutacağına, inanmak isterim.

Ben, 1943-1944 yıllarında İstanbul Üniversitesinde «İleri Gençlik Birliği» —İGB— adındaki öğrenci meslek örgütünün kurucularından olduğumdan, T.C.K. 141/1 maddesi gereğince mahkûm oldum. O dönem tek parti dönemiydi, her türlü örgütün hükûmet teşebbüsüyle kurulması kuraldı. Biz bu kurala karşı geldik. Ama kurduğumuz örgüt «İGB» komünist bir teşekkül değildi. İGB'nin kuruluş beyannamesi şöyle sona erer:

«Bu sebeplerden ötürü MTTB itibarını kaybetmiş, talebelerin gözünden düşmüştür. (Daha yukarıdaki paragrafta o zamanki tek gençlik örgütü olan Millî Türk Talebe Birliği'nin birçok bakımlardan yetersizliği belirtilmiştir.) Büyük sayıda üniversiteli gençler, kendilerini hakkıyla temsil eden, ilham ve iradelerine hakkıyla tercüman olan ve ihtiyaçlarını gereken şekilde karşılayan yeni bir talebe cemiyetinin lüzumunu derinden hissetmektedirler. Hattâ bazı talebeler, şimdiden gruplar halinde toplanarak, üniversiteli sıfatıyla kendilerini yakından ilgilendiren bu meseleleri aralarında tetkik ve münakaşa etmektedirler. Vardıkları netice şudur: Artık yüksek tahsil gençliğinin ilham ve iradesini hakkıyla temsil eden, talebe meselelerini halletmede enerji ile, beceriklilikle hareket edebilen ve bilhassa inkılâba aykırı ceryanların üniversite muhitinde tahribatına engel olabilen, kemalist inkılâbımızı en ileri mânasıyla benimsemiş, bir inkılâpçı teşkilât olarak vazifelerini müdrik, uyanık ve mücadeleci bir ruhla vazifeye atılmaktan yılmayan bir ileri Türk Talebe Birliğini, Kemalist Anayasamızın bize bağış-

ladığı demokratik haklardan faydalanarak kurmak bir zaruret haline gelmiştir. — Haziran 1944»

İGB ortadan sola gençlik çevrelerini kucaklıyabilen bir ilerici meslek örgütü olacaktı. Oysa, İGB, komünist birliğini «Kemalizm» maskesi altında gizleyen bir «gizli yeraltı teşkilâtı» olarak suçlandı ve mahkûm edildi. Hem kendini maske altında gizleyen örgüt, hem gizli örgüt... Ne yazık ki, mantığın reddettiği bu çifte gizlilik tezi Sıkı Yönetim Mahkemesince kabul edildi ve nice üniversiteli genç gadre uğratıldı. İşte, 141. ve 142. maddeler bundan 25 yıl önce böyle uygulanırdı. Ve 1951'de de —bundan 18 yıl önce— uygulama pek değişmedi.

1951 - 1954 TKP davasında sanık atfı - cürmü ile gene bir askerî mahkeme tarafından mahkûmiyetim değerlendirilirken o dönemde Türkiye'de çok partili düzenin, Filipin tipi demokrasi biçiminde tecelli ettiğini ve sonunda Amerika'ya yaranma ve gericiliğe tavizde, tarihî kökenleri gereği duraksamalı davranmak zorunda olan CHP'nin iktidarı, taviz konusunda kararlı davranan DP'ye kaptırdığını ve iktidara gelen DP'nin anti - kemalist karşı devrimi perçinlediğini göz önünde tutmak gerekir. O dönemde Amerika açıkça eleştirilemezdi, Amerika'yı ancak illegal neşriyatla eleştirmek mümkündü. Bugün eleştiriliyor. O dönemde Amerikan yardımının bizi Amerikan vesayeti altına sokmasının mukadder olduğu söylenemezdi, bugün söyleniyor. O dönemde, CHP gibi güçlü tarihî bir parti bile Kore'ye asker gönderilmesine karşı olduğu halde, bunu açıkça ifade edememiş ve bu konuda ancak, daha önce, BMM kararı alınmadan hareket edilmesini eleştirmek gibi şeklî bir muhalefetle yetinmek zorunda kalmıştı. Bugün, Amerika bizden, Vietnam'a Türk askeri göndermemizi istediği zaman en sert tepki ile karşılaşıyor ve Amerikan isteğini kabule taraftar olan politikacılar susmak zorunda kalıyorlar. O dönemde Cumhurbaşkanı Celâl Bayar, Amerika gezisindeki demecinde Türkiye'yi Amerikan şirketlerine, tatlı kârlar sağlanabilecek bir emtea sürümü ve yatırım alanı olarak peşkeş çekebiliyordu. Bugün, hiçbir Türk ricali böyle konuşamaz. O dönemde Türk halkının yoksulluğunu ele alan bir şiir, 142. maddenin ihlâli sayılırdı. Bugün, uygar ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de, sosyalist literatürün belli başlı eserlerinin çevirileri yayınlanmaktadır. O dönemde, sosyalizm sözcüğü tabu idi, bugün o tabu yıkılmıştır.

Türkiye'de bugün, iktidarın görüşlerine katılmayan ve güttüğü siyasete muhalefet eden çeşitli eğilimde geniş çevreler vardır. Bu dava da, memleket ölçüsünde yer almakta olan bu iktidar - gerçek muhalefet çatışmasının adlî takibat alanına yansımış bir parçasıdır. Yargıtay bundan önce de aynı nitelikte davalara bakmıştır. Örneğin iktidarın kitap yasaklamak amacıyla ihdas edilmesini sağladığı davalar aynı cinsten davalardır. Ve Yargıtay şimdiye kadar vardığı içtihatların büyük çoğunluğunda bir ortaçağ zihniyetini yansıtan kitap yasaklama çabalarına karşı çıkmış, uygarca bir tutum benimsemiştir. Örneğin hazine elindeki turizme elverişli sahillerimizin mahallî mütegallibe tarafından yok pahasına kapatılarak, menfaat karşılığı yabancılara peşkeş çekilmesi gibi tasarruflardan doğan davalar da aynı nitelikte davalardır. Ve Yargıtay söz konusu sahillerin özel mülkiyete konu teş-

kil edemiyeceği yolunda bir içtihada varmakla bu konuda millî bir politika izlenmesinden yana olduğunu kesinlikle ifade etmiştir.

Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay gibi bürokrasi kal'alarının siyasî iktidarın icraatına set çeken bu nitelikte davranışlarının örnekleri çoktur. Bunun açıklaması Türkiye'de küçük burjuva bürokrasisinin, (asker - sivil aydın zümrenin) milliyetçi, devrimci bir geleneği temsil etmesindedir. Türkiye'nin bu bakımdan durumu, başka ülkelerin, özellikle Avrupa ülkelerinin durumundan değişiktir. Bizde aydın zümre, kendi hegemonyası altında verilmiş olan Millî Kurtuluş Savaşımızın ulusçu geleneğine bugün de, sahip çıkabilmektedir. Özellikle son çeyrek yüzyıl içinde asker - sivil aydın zümreyi, bu geleneğinden ayırma yolunda çabalar harcanmıştır. Bu çabalara rağmen bu zümrenin geniş çevreleri, sermayedar - mütegallibe sınıflarının tahakküm ve sömürüsünün sadık bekçiliği rolüne yanaşmamakta, direnmektedirler. Bir 27 Mayıs, iktidarın izlediği siyasî çizgi ile çelişen bir Yargıtay içtihadı, aynı nitelikte bir Danıştay kararı, falan Anadolu kasabasında ağa zulmüne karşı çıkan bir idare adamının, bir yargıcın mücadelesi, bütün bunlar hep bu direnişin tezahürleridir.

İşte Türkiye'ye özgü bu durumu göz önünde tuttuğum içindir ki, ben huzurunuzda bu savunmayı yapmayı, sadece bir formalitenin yerine getirilmesi olarak anlamıyorum. Ve yüksek heyetinizin, şimdiye kadar birçok defalar yaptığı gibi değişik yönlerden gelen dış etkilere rağmen, millî ve demokratik bir çizgiden ayrılmayacağına, iktidarın bir baskı aracı durumuna düşmeyeceğine ve muhalefetin ayrı ayrı çevrelerinin temsil ettikleri güçleri de ihtiva eden Türk ulusu adına adalet dağıtacağına inanıyorum ve savunmamı bu inançla yapıyorum.

*
* *

Sayın yargıçlar, bazı özellikleri olan bu siyasî davada âdil bir hükme varabilmek için davanın nasıl tezgâhlandığını bilmek şarttır. Ne yazık ki, Yargılama Usulü Kanunu uyarınca bu konuyu ayrıntılı olarak ele alamıyacağım. Ve bazı önemli kanıtları burada serdedemiyeceğim. Herbiri değerli ve tecrübeli hukukçular olan müdafilerim olsun, ben olayım, son tahkikat sırasında bazı hukuk dışı etkenleri gerektiği gibi değerlendiremedik, aşırı bir iyimserliğe kapıldık. Ve bu yüzden, tahkikatın genişletilmesini sağlıyarak, lehimizdeki delillerin önemli bir kısmını tespit ettiremedik.

İyimser olmamız için sebepler vardı: SBF'de konuşmamın konusu belliydi: Konu «Bugünün Türkiye'sinde Devrimci Eylemin» ne olduğu konusuydu. Yarının Türkiye'sinde değil, bugünün. Konuşma metni ortadaydı. Bunda bugün Türkiye'de devrimci eylemin toplumdaki bütün millî sınıf ve zümrelerin davası olan Millî Demokratik Devrimi gerçekleştirerek, Türkiye'yi tam bağımsız ve demokratik ülke durumuna yükseltmek için eylem olduğu en açık biçimde ifade edilmişti. Okuduğunu biraz anlıyan kimse, bunun TCK'nun 142. maddede sözü edilen «bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmesi» ile bir ilişiği olmadığını görebilirdi. Bu düşünceyle işi uzatmayı ve lehimdeki bazı kanıtları ileri sürmeyi gereksiz saydık. Oysa, CUMK'nun 148. maddesinin üçüncü bendinin ilgililer tarafın-

dan aşırı serbestlikle yorumlandığını ve Adliye Bakanlığından gayrı kimselerin tahkikata dıştan müdahele ettiğini ve basın savcılığının sadece tahkikatın açılması için değil, benim tutuklanmam için de emir aldığını ispat edecek kanıtlarımızı serdedebilirdik. Bunda kusur ettik. Onun için tahkikatın bu safhası hakkında ayrıntılı savunmada bulunamıyacağım.

Aldığı emir üzerine harekete geçen basın savcılığı aşırı gayret ve aceleyle Türk Solu dergisinin 6. sayısında yayınlanan konuşmaya dair bir haber yazısını hakkımdaki tahkikatın mesnedi yaptı. Bu yazıyı ben yazmamıştım. Yazı malûm bilirkişilere incelettirildi ve aleyhte rapor sağlandı.

Ben, basın savcısına verdiğim hazırlık tahkikat ifademde yazının tarafımdan yazılmadığını bu bakımdan bu yazıdan değil konferansta fiilen söylediklerimden sorumlu tutulabileceğimi, konuşmamın ses alma cihazı ile banda alındığını, hakkımdaki tahkikatın ancak, band muhtevasından açılabileceğini; aynı konu üzerinde İÜYTO'nun İstanbul'da TÖS salonunda düzenlediği «Türk Devriminin Stratejisi» konulu seminerde daha etraflı olarak konuştuğumu bu konuşmamın yayınlandığını, bunu da hakkımdaki bir tahkikatın mesnedi olabileceğini söyledim ve savcıya TÖS salonundaki konferansımın metnini ihtiva eden Türk Solu dergisinin 9. sayısını sundum.

Buna rağmen basın savcılığı CMUK'nun 153. maddesinin gereğini yerine getirmemiş, SBF'deki konuşmam hakkında hiçbir delil toplamamış, hiçbir incelemede bulunmamış ve Ankara Birinci Sorgu Hâkimliğinde tahkikat bitinceye kadar inceleme ve soruşturma, dergide yayınlanan konferansa dair haber yazısı üzerinde yürütülmüştür. Acak sorgu hâkimliğinde tahkikat sona erdikten ve tutuklama kararına itirazlarımızı öğrendikten sonradır ki, ancak, yazmadığı bir yazıdan ötürü bir kimsenin tutuklanarak mahkeme önüne sevkedilmesini protesto niteliğinde yazıların basında çıkmasından sonradır ki, Basın Savcılığı 22/3/1968 tarihinde esas hakkında mütalâasında SBF'deki konuşmamdan dava açılmasını isteyecektir.

Usule aykırı olduğu besbelli olan bu hareket, tarafımızdan verilen 22/3/-1968 günlü itiraz dilekçesiyle ortaya konuldu ve daha sonra duruşma esnasında bu konu üzerinde duruldu. Her iki halde de itirazlarımız göz önüne alınmamıştır.

Ankara Basın Savcılığının mesleğinin gerektirdiği titizlik ve dikkatle bağdaşmayan bu hareketini, pervasızlık olarak nitelendirmek gerekir. Yoksa son tahkikat esnasında mahkemenin yaptığı gibi, konferansı ihtiva eden ses bandının muhtevasını yazıya geçirtip bunun üzerinde aleyhte rapor sağlaması ve soruşturmanın konuşma üzerinden yürütülmesi pekâlâ mümkündü. Bir Prof. Sahir Erman ve birkaç kişi daha, bilirkişi sıfatıyla incelenmek üzere kendilerine sunulacak her nesne üzerinde siparişe uygun rapor vermeye hazır beklemektedirler. Basın savcılığının hareketini kitaba, kanuna uydurma gereğini duymaması, yetkili bazı çevrelerdeki kitap, kanun gibi şeyleri gereksiz teferruat sayan zihniyetin bir tezahürüdür.

Sayın Yargıçlar,

Son tahkikat safhasında ses bandı kısmen de benim gayretimle sağlandı ve muhtevası teknik bilirkişi tarafından yazıya geçirildi. Tahkikatın ses

bandı muhtevası mesnet alınarak yürütülmesinde direnmemizin, bu yolda gayretimizin sebebi neydi? Suç işlemiş olan bir kimse için normal davranış, elbette ki, suç delilini kendi eliyle mahkemeye sunmak olamaz. Biz konuşmamızın suç unsuru ihtiva etmediğine, «Bugünün Türkiye'sinde devrimci eylem nedir?» sorusunu «Devrimci eylem Türkiye'yi tam bağımsız ve demokratik bir ülke durumuna yükseltecek olan Demokratik Devrimdir» biçiminde cevaplandırmamızın kanun sınırını aşan bir hareket sayılmayacağına kesin olarak inanıyorduk ve adlî mekanizmanın belli bir kademesinde olumsuz sonuca rağmen, bu inancımızı şu anda da muhafaza etmekteyiz.

Konferans metnini inceliyen Ankara Üniversitesi'nden Prof. Dr. Uğur Alacakaptan, Prof. Dr. Münci Kapani ve Prof. Dr. Hakkı Uma'dan müteşekkil bilirkişi heyeti, bunda «komünizm propagandası ve komünizmi öğme suçlarının kanunî unsurlarının mevcut bulunmadığı» sonucuna vardı. Ancak bu bilirkişi raporuna Ankara Birinci Ağır Ceza Mahkemesince itibar edilmemiş ve Başkan Sayın Ahmet Dağlı'nın muhalefetiyle ve üye Sayın Halûk Nezihi Sancar ile Sayın Hüseyin Avni Güneş'in muvafakatıyla TCK'nun 142/1 maddesini ihlâlden mahkûmiyet kararına gidilmiştir.

Hükmü değerlendirirken mahkûmiyet kararına katılmış olan üyelerden birinin duruşmaya ilk olarak kararın tefhim günü gelmiş olduğunu ve bu üye yargıcın bütün çabasına rağmen, böyle çapraşık bir siyasî davanın konusuna duruşmalarda ilk gününden itibaren hazır bulunan karara muhalefet eden başkan ve muvafakat eden öteki yargıç üye kadar vukuf peyda etmesinin mümkün olmadığı ve bu yargıcın kanaatının, muhalif olsun, muvafık olsun öteki yargıçların kanaatlerinin manevî ağırlığına erişemiyeceğini göz önünde tutulmasını rica ediyorum.

Mahkûmiyet hükmü bizi mutlaka yasa dışına düşürmek amacıyla kaleme alınmış bir gerekçeye dayandırılmıştır. Bu gerekçede söylediklerimiz tahrif edilmiş, hattâ söylemediğimiz sözler bize söyletilmiştir. Belli bir tarihî durum için söylediğim şey, ilgisi olmayan bambaşka bir tarihî döneme teşkil edilerek, tabir caizse suç montajına başvurulmuştur. Basit fikir tartışmalarında bile, entellektüel dürüstlükle bağdaşmadığı için takbih edilen böyle bir yöntemden ne çare ki yararlanılmıştır.

Gerekçeli hükümde, 3/6/1968 tarihli lehte bilirkişi raporunu çürütme çabası gösterilirken «kanunlarımıza göre suç teşkil ettiği açıkça bilinen fikirlerin, cümleler arasına büyük bir ustalıkla yerleştirildiğini» bu sebeple bilirkişinin, dava konusu olan konuşmada suç unsurunun bulunmadığı yolunda kanaatına mahkemenin katılmadığı ifade edilmektedir. Hükmün bu paragrafından çıkan anlam, biri devrimler tarihi, biri ceza hukuku, biri de Anayasa hukuku uzmanı olan üç profesör doktorun günlerce inceledikleri konuşma metninin içine «ustaca yerleştirilmiş suç teşkil eden fikirleri» göremedikleri ve atladıkları, duruşmayı ilk gününden beri yöneten mahkeme başkanının da suç olan bu fikirleri göremediği ve atladığı ama biri mahkemeye hükmün tefhimi günü ilk defa gelip mahkûmiyet kararını imzalayan iki sayın üyenin atlamadıkları anlamıdır. Burada suç teşkil eden fikirleri hemen görüp tesbit edebilen bir keskin gözün mü, yoksa sanığı her ne pa-

hasına olursa olsun yasa dışına düşürme çabasının mı söz konusu olduğunu yüksek heyetiniz herhalde takdir edecektir.

SBF'deki konuşmamın ele alındığı konu, içinde yaşadığımız tarihî dönemde devrim stratejisi konusuydu. Türkiye'de bugün hangi devrimci adımların atılması gerektiği, bu adımların kimlerle birlikte, kimlere karşı atacağımız konusuydu. Bu konuşmamda, emperyalist dünya sistemi içinde sömürülen geri bir ülke durumunda olan Türkiye'nin devriminin Millî Demokratik Devrim olduğunu anlattım. Millî Demokratik Devrimler, toplumdaki bütün millî güçler ittifakının, emperyalizmin işbirlikçisi durumunda gayri-millî güçler ittifakını yenilgiye uğratmasıyla gerçekleşir. Ancak bu devrimi gerçekleştiren bir ülke, tam bağımsız ve gerçekten demokratik bir ülke payesine yükselebilir. Böyle bir devrim stratejisi bilime ve Türkiye'nin gerçeklerine uygun tek stratejidir.

SBF'de ilk konuşmamı yaptığım sırada, bazı gençler bu görüşüme katılmıyorlardı. Konuşmanın metninden de anlaşılacağı gibi, konuşma sırasında bazı obtrüksiyon niteliğinde müdaheleler, bu gençlerden gelmekteydi. Konuşmamda başlıca çabam sekter tutumların, sol gevezeliklerin gerçek devrimcilikle bağdaşmadığını dilimin döndüğü kadar anlatmak oldu.

Ben konuşmamda ilkel toplumdan sosyalist topluma kadar belli başlı beş üretim tarzı olduğunu ve devrimin bir üretim tarzından silsiledeki bir sonraki üretim tarzına değil, sonraki üretim tarzlarından birine geçiş olduğunu çünkü tarihte, istisnai hallerde olsa da, atlamalar olabileceğini söyledim; ve bir soruya karşılık olarak Türkiye'de öyle bir istisnaî durum olmadığını, Türkiye'de atlama olmıyacağını belirttim. Türkiye'nin durumu Sovyetler Birliği'nin bazı bölgeleriyle kıyaslanamazdı. Türkiye'nin önündeki devrim Sosyalist devrim değil, Demokratik Devrimdi.

Gerekçeli hükümde bu soru ve soruya verdiğim cevap hakkında şöyle denmektedir: «Bir proletarya sınıfının kurulması bahsinde sorulan çeşitli soruları müspet yolda cevaplamış, kendisine kolhoz kur diyorlar, kolhoza geçiyorlar, sosyalist üretime geçiyorlar dediklerini, onların durumunun başka olduğunu bildirerek, gayenin tahakkukundaki engelleri «sınıflar var, bunların devrimci şiarları var diyerek belirtip, «içindeyiz, meselemizdir bu, anlatabildim mi?» diyerek kolhozlar kurmanın dahi gaye olduğunu belirtmiş, dinleyicilere doğru eylem çizgisinin saptanmasında yani ihtilâlci sosyalizm devriminin serbest ekonomiye yer vermiyen proletarya sınıfı hâkimiyetini öngören telkin, israr ve cebre yönelme hususlarında geniş telkinlerde bulunmuştur.»

Bu yorumu, bu konular üzerinde fazla durmamış, devrimlere karşı pek hayırhah tutumu olmayan tutucu bir kimsenin, konuşmanın fikir silsilesini izleyememesi ve söyleneni yanlış anlaması sayabilirdik. Ama Kemalist devrim için söylediğim, Türkiye'de 1923'den sonraki dönemde Atatürk'ün giriştiği inkılâp hareketinde gericiye, karşı alınan sert tedbirlerden söz ederken söylediğim «memlekette bir devrim yapılmıştı; devrime karşı çıkanın kafası ezilmeliydi, bu yolda kimsenin göz yaşına bakılamazdı; ama gene de aşırı sertlikler olmuştur» sözünden «kimsenin göz yaşına bakmama» ibare-

sinin yerinden çıkarılıp sosyalist devrime teşmil edilmesi, foto montajdan yararlanarak adam suçlamayla kıyaslanabilecek bir davranıştır.

Konuşmamın başında konferansın konusunun «Bugünün Türkiye'sinde Devrimci eylem nedir?» yerine «1967 Türkiye'sinde Devrimci eylem nedir?» olarak ilân edilmiş olması üzerinde durarak, 1967 birkaç gün sonra sona ereceğine —Aralık ayındaydık— ama devrimci eylem çizgimizin değişmesinin beklenmiyeceğine işaret etmiş, istisnai haller dışında devrim aşamalarının o kadar çabuk ilerlemeler kaydetmediğini, onun için söyleyeceklerimin 1967, 1968, 1969 yıllarını belki daha sonrasını kapsayabileceğini söyledim. Kalabalık önünde uzun yıllardan beri ilk defa konuşan bir kimsede beklenilebileceği gibi ilkten bir dil sürçmesiyle 1967 yerine 1917 dedim ve sözüm ses bandına «konumuz 1917, 1967, 1968, 1969 yıllarını kapsıyabilir» şeklinde kaydolundu.

Gerekçeli hükümde bu âlelade dil sürçmesinden çok derin anlamlar çıkarılmıştır. Şöyle denilmektedir (s. 6) : «Sanık Mihri Belli konuşmasının başında «devrimin aşamaları o kadar çabuk ilerlemeler kaydetmez. Tabiî istisnai haller hariç, onun için konumuz 1917, 1967, 1968, 1969 yıllarını kapsıyabilir» sözleriyle 1917 Rus Sosyalist proleter ihtilâli şartlarının 1968 - 1969 yıllarında göz önünde bulundurmak ve devrimlerin istisnaî hallerde normal ilerleme dışında hemen tahakkuk edebileceğini bildirmek, 1917'deki Rus proleter ihtilâlinin 1968 ve 1969 Türkiye'sinde olabileceğini ifadedeki ustalıkla belirtmiştir.»

Tayakkuzun, uyanıklığın bu derecesi karşısında insanın ağzı açık kalıyor. Yüksek heyetinizin hükmün adliye tarihimizde yer almaya lâyık bir inci değerindeki bu bölümünü de, lâyık olduğu şekilde değerlendireceğine inanıyorum. Bu inci, yukarıda sözü edilen foto - montajı bile gölgede bırakmaktadır.

Benim Türk devriminin Türkiye'ye özgü yolu, millî yolu izlemesinin zorunlu olduğu görüşünü savunduğum Türkiye'de sol basını izleyen herkesçe bilinir. Temyiz lâyıhasına ek olarak sunduğum, tarafımdan kaleme alınmış yazıların bir kısmını ihtiva eden dosyada bulunan «Her devrim millî bir yol izler» başlıklı yazıda bu konuya değinilmiştir. Bu yazıda Türkiye'de devrim hareketinin ne Çin, ne Küba, ne de 1917 Rusyası örneğini taklit edemiyeceği şöyle açıklanmaktadır :

«Şu iki önemli fark bile Türkiye'nin izlemesi gereken sosyalizm yolunun bundan elli yıl önce ilk sosyalist devrimi başarmış olan Rusya'nınkinden, hiç değilse bu bakımlardan değişik olacağını ispat etmeye yeter :

«Bolşevikler, Rusya'da sosyalist ihtilâle giriştikleri zaman,dünyada başka sosyalist ülke yoktu. Birinci Dünya Savaşı saflarını bölmüş olmakla birlikte, emperyalizm, bütün dünyada egemendi. Oysa bugün bir milyar insan sosyalist düzen içinde yaşamaktadır. Ayrıca Ekim devriminde Rusya'nın bürokrasisinin yani asker - sivil, aydın zümrenin büyük çoğunluğu, toplumsal kökeni gereği, karşı devrim saflarında yer aldı. Oysa, Türkiye'de asker - sivil zümre, toplumsal kökeni bakımından önemli bir devrimci potansiyeli temsil eder ve devrimci güçler arasında ele alınmalıdır.

«Türkiye'nin gerçeklerini en iyi Türk devrimcileri bilirler. Bu gerçekleri bilmek onların görevidir. Sosyalizmin bilimi de bütün insanlığın katkısı ile meydana gelmiş, tüm insanlığın emrinde bir hazinedir. Bu bilimi Türkiye gerçeklerine uygulama ve Türkiye'ye özgü doğru devrimci çizgiyi saptama işi Türklerin işidir, başkasının değil.

Mao'cu, Kastro'cu, Moskova'cı yakıştırmalarına cevabımız şudur: Biz ne oyuz, ne bu, ne de beriki. Biz TÜRKİYECİYİZ. Türkiye emekçilerinin davasının savunucusuyuz, biz. TÜRK SOLU'nun açısı, Türkiye'nin çalışan insanının açısıdır. Biz her olaya, her akıma, her çevreye bu açıdan bakarız. Herşeyi bu açıdan değerlendiririz.»

Bu yazı 1968 Şubatında (TÜRK SOLU, sayı 15) yani dava konusu konferansın verildiği sıralarda kaleme alınmıştır.

Onun için zamanla fikir değiştirme söz konusu olamaz. Yazıda savunulan görüş dava konusu olan konuşmada savunulan görüşle tam uyuşma içindedir. Ve devrim taklitçiliğinin olamıyacağı her ulusun devriminin ulusal bir yol izliyeceği görüşü biricik bilimsel görüştür. 1917 Rusyasında olan ihtilâli 1967, 1968, 1969 Türkiye'sinde tekrarlamak istediğimizi iddia eden hüküm, aslında bizi sadece 142. maddeyi ihlâl etmekle değil, aynı zamanda sosyalizmin bilimine aykırı bir tutumla, taklitçilikle suçlamaktadır.

Savunmamın, bu bölümünü sona erdirmeden önce şunu da belirteyim ki, konuşmamda yaptığım devrim tanımlaması, ancak uzun bir süreç içinde gerçekleşmesi mümkün olan bir üretim tarzından daha ileri bir üretim tarzına geçiz şeklinde bir tanımlamaydı. Bundan hükümde yapıldığı gibi «ihtilâl», «halk ayaklanması» anlamı çıkarılamıyacağı, devrimle kastedilen şeyin «inkılâp» olduğu besbellidir. Konuşma metninin 4. sayfasında (satır 10) «inkılâp devrim olduğuna göre...» ibaresi bunun bir kanıtıdır.

Ayrıca konuşma boyunca sözü edilen devrimci eylemin, Anayasamızda ve kanunlarda yazılı hak ve özgürlüklerin tam olarak kullanılmasıyla yürütülecek olan devrimci eylem olduğu da besbellidir. Konuşma metninin üç ayrı yerinde bu açıkca belirtilmiştir. Örneğin metnin 23. sayfasında (satır 19) şöyle denmektedir: «... bu Anayasanın sağladığı bir haktır... ve Anayasanın yalnız bu hakkına değil, sağladığı bütün haklara son katresine kadar sahip çıkalım. Demokratik özgürlüklere, demokratik haklara sahip çıkalım...»

Sonu bu sözlerle bağlanan bir konuşmadan ihtilâle davet anlamı çıkaran bir kimse ciddiye alınamaz. O halde bu mahkûmiyet kararının güttüğü amaç nedir? Amaç Millî Demokratik Devrim uğrunda eylemi 141. ve 142. maddeler kapsamına almak, suç haline getirmektir. Anayasada yazılı demokratik hak ve özgürlüklerden yararlanarak demokratik Devrimin gerçekleşmesi yolunda çaba göstermeyi yasa dışına itmektir. Tam Bağımsız ve Gerçekten Demokratik bir Türkiye uğruna kanun sınırları içinde mücadele etmeyi suç haline getirmektir. Amerika ile aramızdaki vesayet ilişkilerine son verilmesini istemeyi, köklü bir toprak reformuyla feodal mütegallibe tahakkümüne son verilmesini istemeyi yasa dışına itmektir. Tasarlanan şudur: Bağımsızlık ve demokrasi uğruna kanunlu mücadele hakkı ilk önce Marksistlerden

alınacaktır. Sonra sıra, en ılımlı demokratlara kadar, geri kalanlara gelecektir. Bu, statükoyu eleştirme özgürlüğünü, Türk toplumunu Mustafa Kemal geleneklerine sadık kalmaya; «İstiklâl-i tam» ve «Hakimiyet-i milliye» ilkelerine dönmeye çağırma hak ve özgürlüğünü ortadan kaldırmaktır.

*
**

Sayın Yargıçlar,

Bu davada uygulanması söz konusu olan TCK'nun 142. maddesinin, 141. madde ile birlikte faşist İtalya'dan alındığına işaret edilmiş ve bu durum sık sık eleştirilmiştir. Gerçekten Mussolini İtalya'sının işçi sınıfını kendi öz siyasî örgütünden yoksun bırakmak için, faşist bir düzen kurmak için kabul etmiş olduğu bu baskı kanunlarının bize örnek olması üzücü bir şeydir. Ama yanlış bir anlamaya meydan vermemek için belirtilmelidir ki, faşist İtalya'da bile 142. madde bize ilk alındığı en hafif şekliyle uygulanmaktaydı ve altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ihtiva etmekteydi. 141. maddede ise cezalar örgüt üyeleri için altı aydan, yöneticiler için iki yıldan başlamaktaydı. Türkiye'de 1936 yılında, 141. ve 142. maddelerin kabulü bir siyasî af gibi uygulanmıştır ve 1944 yılına kadar bu kanun maddelerinden önemli bir tevkifat ve mahkûmiyet olmamıştır.

141. ve 142. maddelerin metninden de anlaşılacağı gibi TCK'nun bu hükümleri «müesses nizamı» korumayı hedef tutmaktadır. Bu maddeler İkinci Dünya Savaşından sonra Türkiye çok partili düzene geçtikten sonra üç kez şiddetlendirildi ve 1951'de, Demokrat Parti iktidarı sırasında yapılan son tadilâtla bu maddelere, idam dahil en ağır cezalar kondu.

1930'larda «müesses nizamı» korumak amacıyla kabul edilmiş bir kanunun İkinci Dünya Savaşının sona ermesinden bu yana defalarca şiddetlendirilmesi olgusu, ancak, o «müesses nizam» denen şeyin korunmasının 1945'den bu yana zorlaştığı, en sert müeyyideleri gerektirdiği şekilde izah edilebilir. Kanunlar sebepsiz şiddetlendirilmez. Onun için biz bu durumu Türkiye'de, son dünya savaşından bu yana, güçler dengesinde bir değişiklik meydana gelmesi ve «müesses nizam» değiştirmeden yana olan güçlerin güçlenmesine karşılık bir nizamın dayandığı güçlerle izafî bir güçsüzleşme meydana gelmesi şeklinde açıklıyoruz. Gerçekten 1930'lar Türkiye'sinin «müesses nizamı»nın, bugünün nizamından çok daha güçlü, çok daha sağlam olduğundan şüphe edilemez. Kurulu düzenin arada geçen süre içinde değişikliğe uğraması ve değişen düzenin 1930'lardaki Türkiye'nin düzenine kıyasla, daha dar bir ve daha güçsüz bir sınıf tabanına dayanması yüzündendir. Evet 1930'lardan bu yana Türkiye'de derece derece gerçekleşen bir düzen değişikliği yer almıştır. Ve bu değişiklik düzenin dayandığı sınıf tabanını daraltacak, karşı - devrimci nitelikte bir düzen değişikliğidir. Bu süre içinde Türk toplumunda millî bir gücü temsil eden Kemalist küçük - burjuva bürokrasisi (asker - sivil aydın zümre) yenilgiye uğramış ve gerilemiş; emperyalizmden destek bulan işbirlikçi sermaye - feodal mütegallibe ortaklığı toplumda egemen duruma geçmiş ve anti - kemalist karşı devrimci birçok cephelerde galebe çalmıştır.

Son çeyrek yüzyıl içinde Türk toplumunda meydana gelen bu karşı-devrim sonucunda, dünya tarihinde ilk başarılı millî kurtuluş savaşını vermiş olan ve kapitalist dünya pazarı içinde en bağımsız ve en ileri tarım ülkesi olan Kemalist Türkiye'nin yerini, bugünün Amerikan vesayeti altındaki komprador kapitalizmi Türkiyesi almıştır. 141. ve 142. maddeler ise müesses nizamın böyle gerici doğrultuda değişmesine engel olmamış, tersine Türkiye halkının aleyhine olan bu karşı-devrim sürecini destekleyen, onu hızlandıran bir etken rolü oynamıştır.

Bağımsız ve (eğer demokrasiyi statükocu partilerin sayısıyla ölçmezsek) bugünkünden çok daha demokratik bir ülke olan 1920'lerin, 1930'ların Kemalist Türkiyesinin, yabancı vesayeti altında ve işbirlikçi sermaye-feodal mütegallibe ortaklığının tahakkümü altına düşmesi süreci ile TCK'nun 141. ve 142. maddelerinin gittikçe şiddetlendirilmesi süreci arasında bir paralel olumlu bir orantı vardır. Ceza Kanunu'nun bu hükümleri, çıkarları Kemalist düzenin Türkiye halkına sağlamış olduğu kazançların baltalanmasını gerektiren en asalak, en gerici sınıfların elinde bir karşı-devrim silâhı olarak kullanılmıştır.

142. maddeyi yorumlayıp bu davayı nihaî hükme vardıracak olan Yüksek Hey'etinizin, söz konusu iki kanun maddesinin otuz küsur yıllık serüvenini göz önünde tutacağına inanıyorum.

Meselenin bir de şu yanı vardır :

141. ve 142. maddeleri devraldığımız İtalya, burjuva demokratik devrimini çoktan gerçekleştirmiş, gelişmiş bir Batı ülkesidir. İtalya en yüksek bir sanayileşme düzeyine ulaşmış bir ülkedir. Nüfusunun büyük çoğunluğu şehirliler teşkil eder ve şehirlerde sayıca ağır basan unsur sanayi işçileridir. İtalyan işçi sınıfının bilinç ve örgütlenme düzeyi çok yüksektir. Bu ülkede işçi sınıfı hareketi dünyanın en güçlü hareketlerindendir. İtalya'da egemen sınıf, işçi sınıfına önemli tavizlerde bulunma zorunluluğunu duyan ve bunu yapacak imkânlara sahip bulunan İtalyan millî burjuvazisidir.

İtalya'da «müesses nizamın» korunması demek, kapitalist düzenin ve İtalyan millî burjuvazisinin egemenliğinin korunması demektir. İtalya'da devrim demek, proletaryanın hegemonyası altında sosyalist devrim demektir. İtalya'da 141. madde gibi, 142. madde gibi kanunlar millî burjuvazinin egemenliğini; İtalya'nın sanayileşmesinde ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmasında katkısı olan ve ne de olsa millî nitelik taşıyan bir sınıf olan millî burjuvazinin egemenliğini koruyan kanunlardır. İtalya'da statükoculuk İtalyan kapitalizmini savunmak demektir.

Türkiye'nin durumu bambaşkadır : Türkiye henüz demokratik devrimini gerçekleştirerek feodal kalıntılardan arınmış bir ülke değildir. Türkiye bugün, emperyalizmin sömürdüğü geri bir tarım ülkesidir. Sanayii gelişmemiştir. Nüfusunun büyük çoğunluğunu köylüler teşkil eder. Türkiye işçi sınıfının bilinç ve örgütlenme düzeyi düşüktür. Türkiye'de örgütlü ve bilinçli bir işçi sınıfı henüz tarihî gelişmemize yön verecek bir ağırlığa sahip değildir. Türkiye'de bugün egemen sınıflar, asker-sivil aydın zümreyi ikinci plana itme yolunu bulmuş olan, emperyalizmin desteklediği işbirlikçi sermaye, feodal mütegallibe sınıflarıdır.

Türkiye'de «müesses nizamın» korunması demek, Batı ülkelerinin tanınmış olduğu kapitalizm ile pek benzer yanı olmayan komprador kapitalizmi denen sömürü düzeninin korunması, bu memlekette emperyalist vesayetinin, Türkiye'nin bağımlı ve geri durumunun korunması demektir. Öte yandan Türkiye'de devrim demek, yalnız işçi sınıfının değil, yalnız şehir ve köy proletaryasının değil, proletaryasıyla, şehir ve köy burjuvazisiyle, asker - sivil aydın zümresiyle, hattâ bir ölçüde sermayedar sınıfın millî nitelik taşıyan kolu ile, bir avuç asalak dışında tüm Türk ulusunun ulusal devrimi; Türkiye'yi tam bağımsız ve gerçekten demokratik bir ülke durumuna yükseltecek olan Millî Demokratik Devrimi demektir. Türkiye'de 141. ve 142. maddeler gibi kanunlar işbirlikçi sermaye - feodal mütegallibe ortaklığının Türk halkı üzerindeki tahakkümünü; Türkiye'nin sömürülen geri bir tarım ülkesi olarak varlığını sürdürmesinden çıkar sağlayan bu gayrı - millî sınıfların tahakkümünü koruyan kanunlardır.

Bu kıyaslamada şunu da gözönünde tutmak gerekir : Gelişmiş bir kapitalist ülke olarak İtalya'da 141. ve 142. maddelerin metninde geçen «bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde hakimiyet tesis etmesi» ibaresinde kastedilen sosyal - sınıf İtalyan proletaryası olduğuna göre bu maddelerle önlenmek istenen 1917'de Rusya'da kurulan düzene benzer bir proletarya diktatörlüğüdür. 1920'lerde ve 1930'larda Sovyetler Birliği dünyada tek sosyalist ülkeydi. Dünya tarihinde tek sosyalist devrim örneği vardı : 1917 Ekim İhtilâli Rusya'da devrim, köylü yığınlarıyla ittifak kurabilen işçi sınıfının (proletaryanın) hemegonyası altında bir diktatörlük kurulacak ve ülke tek parti ile, proleter partisiyle yönetilerek gerçekleştirilmişti. Ekim devrimini izleyen yıllarda dünyada bütün sosyalist devrimlerin aynı yolu izleyeceğini düşünenler çoktu. Oysa tarih tekerrür etmedi ve Küba'dan Vietnam'a, Vietnam'dan Cezayir'e kadar her ülke kendi ulusal şartlarının zorunlu kıldığı devrim yolunu izledi. İtalyan kanun yapıcısı 141. ve 142. maddeleri kabul ederken 1917 Rusyasındakine benzer bir ihtilâli önlemeği amaç edinmiştir. Bu kanun metinlerini başka şekilde yorumlamak mümkün değildir.

Oysa güçlü bir proletaryaya sahip gelişmiş bir sanayi ülkesi olmak şöyle dursun, hâlâ emperyalizmin sömürü alanı geri bir tarım ülkesi durumunda bulunan Türkiye'nin önündeki devrimin Sosyalist Devrim değil, Demokratik Devrim olduğu besbellidir. Bu böyle olduğuna göre bugün Türkiye'de devrim meselesini bilim ışığında ve bu ülkenin gerçeklerini göz önünde tutarak koyan aklı başında hiç kimse, proletarya diktatörlüğünü, Ekim 1917 modelinin taklidi olan bir ihtilâli savunamaz. 141. ve 142. moddelerin aslında göz önünde tuttuğu 1917 tipi proletarya devrimi şartları Türkiye'de yoktur. Biz 1920'ler şartlarında kapitalist İtalyan toplumunun gövdesine göre İtalyan kapitalistlerinin temsilcileri tarafından biçilmiş ve dikilmiş bir giysiyi kendi sırtımıza giymeye kalktık ve sonuçta bizim boyumuza bosumuza uymayan bir giysi bizde umulan hizmeti görmedi. 141. ve 142. maddeler, Türkiye'nin 1930'lardaki düzeninin güvencesi olmadı, bu düzenin Türk halkının, Türkiye'deki millî güçlerin aleyhine değişmesine hizmet etti.

*
**

Sayın Yargıçlar, hakkımdaki mahkûmiyet kararı kısaca «sosyalist eğitimden başlayıp sınıf hakimiyetini tahakkuk ettirmeye kadar ve yollar takip edileceğini» açıklamak, (Gerekçeli Hüküm, s. 9, 10); «Türkiye'de burjuva demokratik devrim gerçekleşir gerçekleşmez sosyalist devrime geçileceğini, bunun için emekçilerin örgütlenmesi gerektiğini» savunmak suretiyle TCK'nun 142/1 maddesini ihlâl niteliğinde eylemde bulunduğunu gerekçesine dayanmaktadır.

Yani mahkûmiyet kararını imzalıyanlar ancak burjuva demokratik devrim gerçekleştikten sonra sosyalist devrim aşamasına geçilebileceği görüşünü ileri sürmüş olduğunu kabul etmektedirler. Ve gene hükmün gerekçe bölümünde benim burjuva demokratik devrimi şöyle tanımlamış olduğum ifade edilmektedir: «Burjuva demokratik devrim siyasî bakımdan (iktisadî değil) eşit vatandaşlar topluluğu olarak ulusun varlığına engel olan feodal kalıntı olarak, dış emperyalist müdahale olarak ve varsa, onların yok edilmesi demektir. Bir ulusun yaşadığı toprak parçasında egemen kılınması demektir. Millî bağımsızlık davası burjuva demokratik devrimin bir görevidir...» (Gerekçeli hüküm, sayfa 2, 3.)

Ve hükmün aynı sayfasında demokratik devrimi gerçekleştirecek olan sınıf ve zümreleri şöyle sıraladığım ileri sürülmektedir. «Kimleri yanımıza alacağız... bu devrimci adımı atabilmek için... 'şehir ve köy küçük burjuvazisini alacağız, yani orta köylüyü, yoksul köylüyü ve en tutarlı devrimci güç olarak şehir ve köy proletaryasını» dedikten sonra küçük burjuva bürokrasisinin (asker - sivil aydın zümrenin) Türkiye'de yarım milyonluk çok etkin bir kitle olduğunu, devrimci çizgimizi tayin ederken mutlaka hesaba katılması gereken bir kitle bulunduğunu, bu kitlenin milliyetçi ve devrimci bir potansiyeli olduğunu belirtmektedir.» (Gerekçeli hüküm, sayfa 3.)

Konuşmamda ben ayrıca millî burjuvazinin de sözünü ettim ve bu sınıfı demokratik devrim saflarına kazanmak için çaba göstermemiz gerektiğini, bunda başarı sağlamazsak, hiç değilse tarafsızlaşması için çalışmamız, bu sınıfı işbirlikçilerin kucağına itmememiz gerektiğini de israrla belirttim. Gerekçeli hükümde, tahmin edebileceğiniz sebeplerle, bu meskût geçilmiştir.

Ama millî burjuvazinin sözünü etmesek bile (ki millî burjuvaziyi ayrı bir güç olarak hesaba katmamak yanlıştır) beni mahkûm eden yargıçlar demokratik devrimin bir ülkeyi tam bağımsız ve feodal kalıntılardan arınma anlamında, demokratik ülke payesine yükselten bir devrim olduğu ve sosyalist devrimin eşiğine varmak için demokratik devrimi gerçekleştirmenin şart olduğu ve bu devrimi gerçekleştirecek güçler ittifakının işçi, köylü, zanaatkâr, esnaf ve asker - sivil aydın zümrenin birlikte kuracağı ittifak olduğu görüşünü savunduğumu kabul etmektedirler. Böyle bir devrimin 141. maddede yazılı tek bir sosyal sınıfın tahakkümünü ve Anayasa düzeni olarak anlaşılması gereken kurulu düzeni devirmeyi öngören bir ihtilâl sayılamayacağı besbellidir. Nitekim hükümde de böyle sayıldığını gösteren bir beyan yoktur. O halde 142. maddede yazılı suç unsurunu ihtiva eden devrim, demokratik devrimi izleyeceği söylenen ikinci aşama, sosyalist devrim olması gerekir. Yani şarta bağlı, geleceğe muzaf bir suçtan ötürü bana bugünden ceza takdir edilmektedir.

Gerekçeli hükümde yürütülen mantık, demokratik devrim gerçekleştikten sonra da 141. ve 142. maddelerin yürürlükte kalacakları varsayımına dayanmaktadır. Oysa anti-kemalist karşı devrimin perçinlenmesinde rol oynadığını yukarıda gördüğümüz bu anti-demokratik kanunların tam bağımsız ve demokratik bir Türkiye'de yürürlükte kalmaları imkânsızdır. 141. ve 142. maddeleri sonsuzluğa kadar sürecek değişmez kategoriler saymak hukukî bakımdan da yanlıştır. Türkiye'nin hukuk düzeninde değişmez nitelikte bir tek kanun vardır: Devlet şeklimizin cumhuriyet ilân eden Anayasanın birinci maddesi.

27 Mayıs'tan sonra Türkiye'de, tam bağımsızlığın sağlanması ve toplumun feodal kalıntılardan arındırılması anlamında bir demokratik devrim yolunda pek ürkek ve pek kısa adımlar atılmış olmasına rağmen, millî bir güç olan asker-sivil aydın zümrenin, anti-kemalist karşı devrim süreci içinde kaybetmiş olduğu mevzilerin ancak bir kısmının geri alınmasına rağmen, 1961 Anayasasının yürürlüğe girmesiyle 141. ve 142. maddeler ya hiç işlemeş hale gelmiş, ya da istisnaî bir iki durumda, o da zorlukla uygulanabilmiştir. Demokratik devrim yolunda mütevazi bir ilerlemeyi temsil eden 27 Mayıs'tan sonra böyle bir gelişme kaydedildiğine göre, millî demokratik devrimin temel görevlerinin yerine getirildiği bağımsız ve demokratik bir Türkiye'de 141. ve 142. maddelerin hâlâ yürürlükte kalması düşünülemez.

Ankara Hukuk Fakültesi'nin Anayasa Nizamını Koruma Kanunu Tasarısını inceleyen komisyonu, raporunda bu konuya değinmekte ve ezcümle şöyle demektedir:

«1961'den bu yana Türkiye'de fikir hayatı şimdiye kadar görülmemiş bir canlılığa ve genişliğe kavuşmuş ve memleketin yıllardır çözüm bekleyen bütün sosyal ve ekonomik sorunları gün ışığına çıkabilmiştir.

«Yeni Anayasa'mızın getirdiği bu önemli gelişme, adlî uygulama alanında da kendisini göstermektedir. Bunun en açık örneğini Ceza Kanununun 141. ve 142. maddelerinin uygulanmasında görebiliriz. Bu maddelerde Anayasanın yürürlüğe girmesinden sonra hiçbir değişiklik olmuş değildir. Bununla beraber, 141. ve 142. maddelere göre ceza kovuşturması artık eski ölçüde mümkün olamamakta, başka bir deyişle Ceza Kanununun bu hükümleri Anayasa çizgisinin gerisinde kalmakta, onun esprisine ters düşmektedirler. Böyle oldukları için de anlamlarını ve uygulama güçlerini kaybetmişler, hukuken değilse bile fiilen değişikliğe uğramışlardır.» (Sayfa 5)

Bu doğru gözleme şunu da ekleyebiliriz ki, 1961 Anayasasının yürürlüğe girmesini izleyen dönemde 141. ve 142. maddelerin hukuken de ortadan kalkmasına ramak kalmıştı. Bu maddelerin Anayasaya aykırılığı ileri sürülerek Anayasa Mahkemesi nezdinde açılan iptâl davası tek bir oy farkıyla aleyhte hükme bağlanmıştır. Ve bu olumsuz sonuç davanın gerektiği gibi savunulmamasından ötürüdür. Eğer bütün devrimcileri, bütün demokratları yakından ilgilendiren bu önemli davada kamu oyu gerektiği gibi seferber edilebilseydi, hukukçuların, bilim adamlarının katkıları sağlansaydı ve olumlu ortam yaratılsaydı hiç şüphe yok ki iptal kararı alınırdı ve bugün Ceza Kanununun bu hükümleri hukuken de ortadan kalkmış olurdu. Bunu söylemek kehanet değildir.

Anayasa Mahkemesi 141. ve 142. maddeleri ortadan kaldırmadı ama bu maddeleri tahlil eden gerekçesinde, bunlara açıklık getirdi ve eskiden olduğu gibi gelişigüzel uygulanmalarına imkân bırakmadı.

Son zamanlarda, 27 Mayıs'ın getirdiği nispî özgürlük ortamına tahammül edemeyen ve ters doğrultuda rüzgârlar estirmek isteyen iktidar çevreleri 141. ve 142. maddelerin kapsamını genişletme ve 27 Mayıs'tan önceki keyfî uygulamayı yeniden sağlama yolunda yoğun bir faaliyet içindedir. İncelemekte olduğunuz mahkûmiyet kararı sarfedilen çabaların tam başarısız olmadığının kanıtı sayılmalıdır. Ama her şeye rağmen, söz konusu kanun maddelerine açıklık getiren ve kapsamlarını sınırlayan Anayasa Mahkemesinin ilgili gerekçesi ve Yargıtay'ın aynı nitelikte içtihatları karşısında Ceza Kanununun bu hükümlerinin gelişigüzel uygulanması bir hayli zorlaşmıştır. İktidarın yeni baskı kanun tasarıları getirme zorunluluğunu duyması bu yüzdendir. Evet, demokratik devrimin gerçekleştiği bir toplumda, o devrimin gerçekleşmesine engel olan kanunlar yürürlükte kalamazlar ve hakkımda alınan mahkûmiyet kararı şarta bağlı, geleceğe muzaf bir suçtan ötürü, o gelecekte yürürlükte olmayacak bir kanun maddesi gereğince alınmış bir karardır.

*
**

Sayın Yargıçlar,

Ben, Türk toplumunun önündeki devrimci adımın Millî Demokratik Devrim olduğunu ve bunun Türkiye'yi, emperyalizmin vesayetinden kurtararak tam bağımsız bir ülke haline getirmek demek olduğunu; Türkiye'yi feodal ilişkilerden arındırarak ve bu ülkenin halkını özgür vatandaşlar toplumu anlamında ulus payesine yükselterek gerçekten demokratik bir ülke haline getirmek demek olduğunu söyledim. Demokratik Devrimin toplumdaki millî güçlerin, işçi, köylü, esnaf, asker - sivil aydın güçbirliğinin egemen hale gelmesiyle gayrı - millî güçlerin, emperyalizm ve işbirlikçilerinin sömürü ve tahakkümlerinin önlenmesiyle gerçekleşebileceğini belirttim. «Sosyalizme gitmek isteyen ancak Millî Demokratik Devrim yolundan oraya varabilir, kestirme yol yoktur» dedim.

Ama, sosyalizme gitmek istemeyen de, eğer vatanını gerçekten seviyorsa, eğer namuslu demokratsa, eğer Türkiye'yi çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmış, bağımsız ve demokratik bir ülke olarak görmek istiyorsa, o da Millî Demokratik Devrim davasına sahip çıkmak zorundadır. Millî Demokratik Devrimi gerçekleştirmek siyasî eğilimlerin üstünde bir vatan görevidir.

Demokratik Devrimini gerçekleştirmiş bir toplumun mutlaka, şartlar ne olursa olsun, sosyalizme geçeceği söylenemez. Bunu iddia etmek bir çeşit kadercilik olur ki, yanlıştır. Toplumların devrim yolunda ilerleyip ilerlemiyeceğini tayin eden güçler dengesi v.b. gibi birçok etkenler vardır. Dengenin her zaman, her yerde devrim için elverişli olacağını sanmak gerçekçilikten uzak aşırı iyimserlik olur. Dünyada demokratik devrimini yaptığı halde sosyalizme geçmemiş toplum örnekleri vardır.

O halde, strateji bakımından iki ayrı şey olan Millî Demokratik Devrim ile Sosyalist Devrimi birbirine karıştıranlar ve Demokratik Devrim uğruna

mücadeleyi ileri sürenleri yasa dışı kılmak isteyenler (ki gerekçeli hükümde yapılan budur), aslında geleceğin meselesi olan sosyalizme karşı değil, bugünkü meselemiz, bugünkü ulusal görevimiz olan Millî Demokratik Devrime, Türkiye'yi her Türk'ün başı dik yaşayabileceği bağımsız ve demokratik bir ülke durumuna yükseltme davasına karşı çıkmaktadırlar. İddiaları hilâfına, yasa dışına itmek istedikleri komünizm değildir, millî bağımsızlık uğruna mücadeledir, demokrasi uğruna mücadeledir. Yasaklamak istedikleri, Amerikan vesayetine karşı kanunlu mücadeledir, toprak reformu uğruna mücadeledir, gericiliğe karşı mücadeledir. Yasaklamak istedikleri, Millî Kurtuluş Savaşımızın geleneğine, gerçek Atatürkçülük geleneğine bağlılıktır. Yasa dışı kılmak istedikleri Anayasa'da yazılı hak ve özgürlüklerin vatandaş tarafından bilinçle kullanılmasıdır. Yasa dışı kılmak istedikleri Anayasanın kendisidir. Buna âdalet cihazını âlet etmek çabasındadırlar. Ama ben, adalet cihazını dıştan etkileme çabalarının belli bir noktadan öte sert bir direnmeyle karşılaşacağına inanıyorum. Yüksek heyetinizin, Türk ulusu adına adalet dağıtan sorumlu yargıçlar olarak, bu siyasî davada Türkiye'nin tam bağımsızlığını istemenin bu ülkenin gerçekten demokratik ileri bir ülke olmasını istemenin suç olmıyacağını, tersine bağımsızlık ve demokrasi uğruna mücadeleye katılmanın bir görev olduğunu yüksek sesle ilân edeceğine inanıyorum.

Mahkûmiyet kararının lehime esastan bozulmasını talep ediyorum.

Saygılarımla.

9 Mayıs 1969
Mihri Belli

1969 haziranı ve devrimci gençlik hareketi

1969 yılı Haziranı da 1968 yılı Haziranı gibi devrimci gençlik hareketinin damgasını taşıdı. 1969 Haziranının öğrenci hareketleri 1968 Haziran ve 1969 Mart - Nisan öğrenci hareketlerinin tecrübesini taşıdığı için, geçmiş hareketlerden daha değişik boyutlara ulaştı. Devrimci gençlik hareketinin artık genel bir direnme haline gelmesi, her fakülte ya da yüksek okulun kendi özel durumlarını hareketin genelliğine uydurabilmeleri ve hareketlerin kitle hareketi olma niteliği, gençlik hareketinin bugün kavuştuğu olgunluğu açıkça ortaya koymaktadır. Devrimci kadroların yönetiminde gelişen öğrenci hareketi binlerce öğrencinin mutlak desteğini elde etmekte ve böylece çeşitli çevrelerden gelen bütün tecrit çabalarına rağmen dimdik ayakta durabilmektedir.

HAZİRAN HAREKETLERİ; KİMİN İÇİN, KİME KARŞI?

1969 Haziran olaylarının kaynağı neydi? Bu mücadelenin temel gücü olan öğrenciler neyin mücadelesini yaptılar? Hangi ilkeler etrafında toplandılar, hangi şiarları bayrak edindiler? Konuyu aydınlatmak için bu sorulara cevap verelim.

Parlamentonun Mayıs sonunda tatile girmesi üzerine Üniversite Öğretim Üyeleri Tazminat Tasarısının kanunlaşmamasını protesto etmek amacıyla, İstanbul Üniversitesi Senatosunun bir kısım üyeleri ile bazı dekanlar görevlerinden istifa ettiler. Ankara Üniversitesi Senatosu ve bazı fakülte dekanları ise hemen tümüyle görevlerinden istifa ettiler. İstanbul Üniversitesi öğrencileri istifa etmeyen senatör ve dekanları Ankara Üniver-

sitesi senatör ve dekanlarının tutumuna zorlamak için bir direnme hareketine girdiler. İstanbul Üniversitesi 5 Haziranda açılmak üzere kapatıldı. Ancak, direnme hareketinin hedefleri elde edilmediği için direnme 5 Haziranda yeniden başladı. İstanbul Üniversitesi bir kez daha kapatıldı ve sınavların polis kontrolünde yapılacağı belirtilerek Üniversite polise teslim edildi. Bu durum Üniversite özerkliğini ve onurunu kökünden kaldıran bir tutumu yansıtmakta ve bunca zamandır binlerce üniversitelinin yürüttüğü «demokratik üniversite» mücadelesini hiçe saymaktaydı. Nitekim, 9 Haziran günü «copların gölgesinde» sınava girmek istemeyen binlerce öğrenciyle polis arasında kanlı çatışmalar doğdu. Bu çatışmalar daha sert biçimde 10 Haziran günü de devam etti ve üniversite, sınavların Eylülde yapılması kaydıyla kapatıldı.

İstanbul Üniversitesi öğrencileri mücadelelerinde her ne kadar tazminat kanunu tasarısının kanunlaşmamasını çıkış noktası olarak aldılarsa da, hareketin kapsam ve muhtevasını genişlettiler; meseleyi üniversite reformunun bütünlüğü açısından ele aldılar. Demokratik üniversitenin gerçekleşebilmesi ancak millî - demokratik devrimin başarıya ulaşmasıyla mümkün olacağından, demokratik öğrenci hareketi kaçınılmaz olarak anti - emperyalist, anti - feodal şiarları benimsedi. Ankara Üniversitesi öğrencilerinin tutumu İstanbul'daki arkadaşlarından daha değişik oldu. Bunun nedeni İstanbul ve Ankara'daki şartların farklılığındandı. Ankara Üniversitesi Senatosu tümüne yakın bir çoğunlukla istifa etmişti ve iktidara karşı bir eyleme girmişti. Sivil - asker aydın zümrenin önemli bir kesimi olan üniversite öğretim üyelerinin bu biçimde bir tavır alması karşısında, durumu ve çelişkiyi doğru olarak saptayan Ankara'lı devrimci kadrolar İstanbullu devrimcilerden daha değişik bir taktik izlediler. İstanbul Üniversitesi Senatosundan farklı ve öğrenci hareketine karşı anlayışlı bir tavır takınan Ankara Üniversitesi Senatosu ile çatışmaya girmediler. Ankara Üniversitesi Senatosu ile işbirlikçi iktidarın çatışmasını ön plânda tutmak için, Senatoya karşı olarak yorumlanabilecek biçimde bir harekete baş vurmadılar. Ancak, İstanbul Üniversitesinde sınavların polis kontrolu altında yapılması kararından sonra Ankara'lı devrimci kadrolar meselenin yaygınlaştığını gözönüne aldılar. Artık mesele, Türkiye üniversitelerinin özerkliğini, onurunu koruma ve işbirlikçi iktidarın polis baskısına karşı öğrenciler arasında sağlam bir dayanışma kurma meselesi haline gelmişti. İstanbul Üniversitesinde polisin bulunması «demokratik üniversite» mücadelesi sürecinde ters yönde bir adımdı ve karşı - devrim doğrultusunda, onu perçinleyen bir davranıştı. Bunun üzerine Ankara Üniversitesi öğrencileri statükoyu en etkili sarsabilecek ve halkımızın dikkatini demokratik mücadele üzerine en iyi bir şekilde çekecek olan silâhlarını kullandılar. Ankara Üniversitesine bağlı Siyasal Bilgiler Fakültesi, Basın - Yayın Yüksek Okulu, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Veteriner Fakültesi ve Eğitim Fakültesi 9 Haziran gecesi öğrenciler tarafından işgal edildi. İşgal 10 Haziran gecesi Fen Fakültesi ve Eczacılık Fakültesine de sıçradı. 11 Haziran günü Ankara Üniversitesi öğrencilerinin demokratik mücadelelerine katkıda bulunmak için Hacettepe Üniversitesi de işgal edildi. Aynı günün gecesi Tıp Fakültesi öğrencileri de işga-

le başvurdular. Tıp Fakültesi işgali bir ara kesilmesine rağmen sonra tekrar devam etti. Hiç bir direnmeye başvurmayan İlâhiyat Fakültesi bir yana bırakılacak olursa, Ankara Üniversitesi öğrencilerinin tümünün 11 Haziran günü toplu bir direnme içinde oldukları tablosu ortaya çıkar.

ŞARTLARIN FARKLILIĞI, FARKLI EYLEM BİÇİMLERİ ÖNERİR.

İçinde bulundukları şartlar İstanbul'dakinden farklı olan Ankara'lı devrimci gençler, başlangıçta işgale ya da boykota başvurmamakla sivil-asker aydın zümrenin önemli bir kesimi olan öğretim üyeleriyle dayanışma kurdular. 9 Haziranda sert bir biçimde girdikleri demokratik mücadelede böylesine önemli ve hesaba katılması gereken bir gücün pasif de olsa desteğini elde ettiler; hiç değilse bu gücün bazı unsurlarını tarafsızlaştırdılar.

Devrimci gençlik, Üniversite reformu basamağından hareketle, halkımızın tüm demokratik talepleri için mücadele etti. Halkımızın baş düşmanı Amerikan emperyalizmine ve işbirlikçilerine karşı, bu gerici ittifakın iktidarına karşı mücadele etti. Bu mücadeleyi en etkin bir biçimde yapabilmek, halkımızın taleplerini en etkin bir biçimde ifade edebilmek için, gittikçe hızlanan ve sertleşen karşı-devrimci harekete aynı hızlılıkta ve sertlikte karşı koyabilmek için elindeki en güçlü silâhı kullanması zorunluydu. Bugün için elindeki en güçlü silâh işgal ve gösteri yürüyüşleridir. 12 Haziran günü Ankara binlerce gencin Amerikan lojistik karargâhı Tuslog önündeki eylemini izledi. Devrimci gençlik hareketi sağlam bir çizgide attığı adımlar sayesindedir ki, işgal hareketinin sonucunda öğretim ve öğrenim faaliyetinin durması öğretim üyeleri ile öğrencileri karşı karşıya getirmek durumunu genellikle yaratmadı. Öğretim üyelerini ya tarafsızlaştırdı ya da ittifakına kattı. Böylece 12 Haziran karşı-devrimci cephenin millîci güçler karşısında tecrit edildiği bir gün oldu.

Gençlik hareketi emperyalizmin dayanaklarına karşı yapıldığı için devrimci ve demokratikti. Binlerce kişinin ortaklaşa yürüttüğü bir hareket olduğu için bir kitle hareketiydi ve millî mücadelemizin, 27 Mayısın ürünlerini ortadan kaldırmayı amaçlayan karşı-devrimin önüne çıktığı için haklı ve meşrûydu. Hareket, geniş öğrenci kitlesinin bu dönemdeki somut isteğini de savunduğu ve sonuca ulaştırdığı için, öğrencilerin bütününün güvenini kazandı ve güçlendi.

YÖNETENLER PROLETER DEVRİMCİLERİ!

1969 Haziranının devrimci gençlik hareketinin kumanda merkezlerinde bulunanlar proleter devrimcileri idi. Hareketin ideolojik yol göstericiliğini onlar yaptılar. Hareketin taktik hedeflerini onlar tâyin ettiler. Mücadelenin en ön safında türlü feragat ve fedakârlıkla onlar bulundular.

1968 Haziranından bu yana gençlik hareketinin yönetici kadroları da büyük ölçüde değişikliğe uğradı. Örneğin Ankara Üniversitesi Öğrenci Birliğine ve Ankara Üniversitesine bağlı fakülte öğrenci dernekleri ile hemen bütün yüksek okulların öğrenci derneklerine proleter devrimcileri hâkim oldu. Oysa 1968 Haziranında gençlik hareketinin yönetici kadrolarında CHP'ye yakın çevrelerin belli ölçüde etkinliği vardı. Bu yönetici kadrolarda sınırlı

da olsa etkinliği bulunan oportünistler, özellikle FKF içinde yürütülen ideolojik mücadele sonucu öncü kadrolardan kesinlikle tasfiye oldular.

Her ne kadar 1968 Haziranından 1969 Haziranına kadar Türkiye sosyal mücadeleler bakımından bir hayli yol katetmiş ve bu olgu 1969 Haziran hareketinin muhtevasını ve hedeflerini etkilemişse de, bugünkü hareketin muhtevasının belli ölçülerde farklılığı, hareketleri yönetenlerin ideolojik tutumundan da gelmektedir. Millî - demokratik şiarların kavranması, devrimci gençlik hareketine ittifak arama ve ittifak kurma ilkesini de öğretmiştir. Bu ilkenin uygulanması hareketin başarıya ulaşmasında en önemli stratejik unsur olmuştur. Ankara'da öğretim üyeleri ile olumlu yönde geliştirilen ittifakın nasıl gerçekleştiğini ve sonuca nasıl etkili olduğuna yukarda değinmiştik.

DEVRİMCİ GENÇLİĞİN BAŞARILARI BİZİ ALDATMASIN

1966'dan sonra bağımsızlık ve demokrasi mücadelemizin en ön saflarında hep devrimci gençlik yer almıştır ve toplumumuzu sarsan olayların çoğu devrimci gençlik hareketlerinin damgasını taşır. 6. Filo ziyaretleri bu hareket sayesinde dizginlenmiştir. CIA ajanı Kommer bu hareket sayesinde geriye çekilmiştir. Bu tip örnekleri daha da sayabiliriz.

Bununla beraber, doğru yönde gelişen gençlik hareketi, son zamanlarda bazı yanlış eğilimleri de içinde barındırdığını göstermiştir. Bu eğilim ideolojik propagandayı, yayını, örgütlenmeyi gözden uzak tutan ve ferdî kahramanlığı, hiç bir ittifak çabası göstermeden toplumsal her güce, her kuruma karşı koymayı ön plâna çıkaran bir «Sol» sapmadır. Bu yanlış eğilim, devrimci kadrolara zaman zaman sızmakta, ancak etkisiz bırakılmaktadır. Temeli küçük burjuva ferdiyetçiliğine dayanan bu eğilim sonuçları itibariyle sağ oportünizmden farksızdır ve millî - demokratik mücadelemize zarar verici niteliktedir. Şurası unutulmasın ki, devrimci hareket ferdî kahramanlıkla ve hele gösterişle hiç yürümez. Devrimci kahramanlığın ne olduğunu, Ege Üniversitesinde ellerinde tüfeklerle boykotu kırmaya gelen gericileri «Bağımsız Türkiye» nidalarıyla önlerine katıp kovalayan İzmir'li seks devrimci genç en iyi biçimde göstermiştir.

Devrimci gençlik hareketi ancak millîci sınıf ve tabakalarla bağlar kurduğu ölçüde ve sosyal güçlerin çeşitli kesimleriyle ittifak yaptığı sürece başarı kaydeder. Devrimci gençlik hareketi örgütlenmeyi ihmal ediyorsa, şartlara göre uygun eylem biçimlerinin ne olduğunu tâyin edemiyorsa, en temel politik ve taktik esnekliği gösteremiyorsa ve millî - demokratik devrimin başarısının yalnızca «Yaşasın tam bağımsız gerçekten demokratik Türkiye» şiarının bol bol tekrarlanmasıyla sağlanacağını sanıyorsa, isminin başındaki «devrimci» sıfatına hak kazanmaz.

Devrimci gençlik hareketleri öğrencilerin, işçilerin ve köylülerin somut taleplerini ifade ettiği sürece, öğrenci hareketlerinde, işçi grevlerinde ve köylülerin toprak mücadelelerinde yer aldığı sürece güçlüdür ve devrimci kazançlar sağlayabilir. Örgütlenmeyi ve yığınlar arasında propagandayı ciddiye aldıkça, ittifak kurabileceği en küçük gücü bile hesaba kattıkça isminin başındaki sıfata hak kazanabilir.

Devrimci kadrolar içinde bulundukları kitlenin nabzını bilmek, bütün imkânlardan yararlanmak, ittifak kurulması mümkün olan bütün güçleri hesaba katmak, devrimci ideolojinin önemini kavramak ve onu yaymak zorundadırlar. Aksi taktirde devrimci gençlik hareketi ne statükoyu sarsabilir ne de millî - demokratik mücadelemize başarılar kazandırabilir.

ÇEŞİTLİ POLİTİK MİHRAKLARIN TEPKİLERİ

Haziran hareketi çeşitli politik mihraklarda tepkiler uyandırdı. Başlıcaları olarak AP, CHP ve TİP'i söz konusu edersek, her üçünün de bu harekete karşı gösterdiği tepki, ayrıntılardaki önemsiz farklılıkların dışında, hemen hemen birbirinin aynıdır. AP, doğal olarak, hareket kendisini ve iktidarını da hedef aldığı için, düşmanca bir tepki gösterdi. AP Genel Başkanı ve Başbakan Demirel hareketin «masum» bir gençlik hareketi olmadığını ileri sürdü. Sükan ise, ortalığa tehditler savurdu ve bu tehditlerin uygulamasına devrimci mücadelenin öncü kadrolarının avına çıkarak girişti. AP iktidarının şimdiye kadar böylesine gayretle devrimci genç avına çıkmadığı hatırlanırsa, AP'nin bu gayretinin anlamı üzerinde düşünmek gerekir. AP bu gayreti ve şevki CHP'den almıştır.

CHP'nin izlediği çizgi ve gösterdiği tepki devrimci gençlik hareketinin devam ettiği 20 günlük süre içinde başlarda kararsızlık hattâ kontrolü altında kalmak şartıyla desteklemek, sonra temkinlilik ve sonunda hırçınlık olmuştur. CHP'nin geçen yılki tavrıyla bu yılki tavrı arasındaki farkı görebilmek için 1968 Haziranındaki tutumuna ve gençlik hareketi karşısındaki tepkisine bir göz atmak yeterlidir.

1968 Haziranında gerek ülkemizin iç dinamiğinin etkisiyle, gerekse dış dinamiğin, bu arada özellikle Fransa Mayıs hareketlerinin etkisiyle Türkiye'de patlak veren gençlik hareketlerine CHP hayırhah bir tutum takınmış ve olumlu bir tepki göstermiştir. Bu davranışın çeşitli nedenleri vardır. Bu dönemdeki CHP politikası genellikle ilerici nitelikteydi. CHP henüz seçimlerin cazibe alanına girmemiş ve ABD emperyalizmine böylesine tavizkâr olmamıştı. Bunların dışında CHP'nin gençlik hareketleri üstünde belli ölçülerde kontrolü vardı ve gençlik kitlesinin üzerindeki etkinliğini henüz kaybetmemişti. CHP'nin bu dönemdeki tutumuna ait ilginç belgeler vardır.

18 Haziran 1968 tarihli gazeteler CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün «Gençliğin problemlerinin eğitim politikasının değişmesi ile halledilebileceğini» söylediğini yazıyorlardı. O günlerden bu yana eğitim politikasının hiç bir değişikliğe uğramadığı açıktır. Değişen CHP'nin politikasıdır. 21 Haziran 1968 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde CHP grup sözcüsü Nihat Erim'in Millet Meclisinde yaptığı konuşmanın şu pasajları nakledilmektedir. «Bu, genç kuşağın patlamasıdır... Olumlu buluyorum.» 4 Temmuz tarihli gazeteler ise hukuk profesörü İsmet Sungurbey'in «İşgal hukuka uygun bir direniştir» sözünün yanında İsmet İnönü'nün «İşgal ve boykot farklı şey değildir» sözüne yer veriyorlardı.

1968 Kasımında Haziran ayındakinden zayıf olmakla birlikte patlak veren işgal ve boykot hareketlerine CHP Hazirandaki olumlu tutumunu takınmadı ve devrimci gençliğe karşı olumsuz tutumunu 1969 Mart - Nisan hareketlerinde perçinledi. Anayasa nizamını koruma kanunu tasarısı ve TRT tasarısı gibi anti - demokratik plânlara ve niyetlere karşı dirençle ve büyük bir azimle bir ay süreyle boykot sürdüren Ankara Üniversitesinin hemen tüm öğrencilerinin yanında hiç bir tavır almayan CHP, ODTÜ ile SBF'nin işgale başvurması üzerine bir bildiri yayınlama gereği duydu ve karşı tavır aldı (*).

CHP VE 1969 HAZİRAN OLAYLARI

CHP başlangıçta, tazminat kanunu tasarısının kanunlaşmamasıyla üniversite öğretim üyelerinin başlattığı eylemin yanında yer almış ve bu amaçla tatile girmiş olan parlamentoyu toplantıya çağırmıştır. Bu arada AP iktidarına ağır eleştiriler yöneltirken gelişmekte olan gençlik hareketini de ihtiyatla karşılamıştır. CHP'nin bu ihtiyatlı ve mütereddit tutumu 5 Haziran tarihli Merkez Yönetim Kurulu bildirisinde yansımaktadır. Bildirinin sonu şöyle bitmektedir, «Bu durumda CHP Merkez Yönetim Kurulu olarak dileğimiz şudur: Öğrenciler bütün boykot ve işgallere derhal son vermeli, sınavları erteleme kararı almış üniversite, fakülte veya yüksek okulların yetkili kurulları da, gençlerin iyi niyetine bir karşılık olmak üzere, bu ay, makul bir süre içinde, sınavları yapma kararı almalıdırlar.»

Ancak, toplum hareketlerine, gitgide gerici - parlamentarizmin savunucusu durumuna gelen CHP Genel Merkezi kumanda etmediği içindir ki, devrimci gençlik hareketi gelişmiş ve CHP bildirisinde ifade edilen talepler havada kalmıştır. Gençliğin demokratik direnişi İstanbul'dan Ankara'ya, İzmir'e ve Erzurum'a hattâ Eskişehir'e sıçramış, emperyalizmin güdümünde, feodalizmin kalıntıları üstüne bina edilmiş gerici - parlamentarizmin köhnemiş yüzünü bütün halk sınıflarına göstermiştir. Bunun üzerine, gerici - parlamentarizmde AP'nin başlıca ortağı olmaya başlayan CHP'nin Merkez Yönetim Kurulu, Nisan bildirisine benzer bir bildiri yayınlama gereğini duymuştur. 12 Haziran tarihli CHP Merkez Yönetim Kurulu bildirisinin bazı bölümleri üzerinde durmak yararlı olacaktır.

CHP'YE GÖRE KİMLER DÜZENLİYOR?

CHP Merkez Yönetim Kurulunun devrimci gençlik hareketinin öncü gücü hakkında ileri sürdüklerini tümüyle aktarmak gerekiyor: «CHP Merkez Yönetim Kurulu, dikkatleri halkın dertleri, toplumun gerçek sorunları üzerinden uzaklaştırıcı ve demokrasiyi tehlikeye düşürücü bütün eylemlerin karşısındadır. Bunların, demokrasi ve halk düşmanlarınca düzenlendiği kanısındadır...» CHP'nin dikkatleri halkın dertleri, toplumun gerçek sorunla-

---

(*) 1969 Mart - Nisan hareketleri ve CHP'nin tutumu konusunda etraflı tahlil için AYDINLIK'ın 7. sayısında yayınlanmış olan, Doğu Perinçek'in **«Gerici - Parlamentarizme Karşı Gençlik ve Millî - Demokratik Güçbirliği»** başlıklı yazısına bakınız.

rı üzerinden uzaklaştırıcı ve demokrasiyi tehlikeye düşürücü olarak söz ettiği eylemler devrimci gençliğin millî bağımsızlık, işçi hakları, üniversite reformu şiarlarıyla yürüttüğü eylemlerdir. Bütün bu taleplerin halkın dertleri, toplumun gerçek sorunları olup olmadığını tartışmaya bile gerek yoktur. Demokrasiyi tehlikeye düşürücü diye ileri sürülen devrimci gençlik hareketinin temel şiarlarından biri «köylüye toprak» şiarı anti-feodal bir şiar, **gerçek demokrasi** talebidir. CHP yöneticilerinin anladığı demokrasi ise Amerikan emperyalizminin entrikalarının tâyin edici faktör olduğu gerici-parlamentarist sistemdir.

Devrimci gençlik demokrasiyi yalnızca dört yılda bir yapılan seçim tahteravallisinden, Türk toplumunu ileriye götürmekten âciz gerici-parlamentarizmden ibaret görmez. Devrimci gençliğin demokrasiden anladığı 27 Mayısın demokratik anayasasını sonuna dek savunmak, zindan kanunlarıyla desteklenen «hapishane demokrasisine» karşı koymak, köylüyü ağa zulmünden kurtarmak ve onun özgür vatandaş olması uğrunda mücadele etmektir.

CHP Merkez Yönetim Kurulu bildirisi şöyle devam ediyor. «Kendilerini sosyalist sanan bazı sözde devrimciler, bir takım ihtilâl özlemcileri, Türk toplumunun en geniş ve en dertli kesimi olan köylünün sıkıntılarından çoğu zaman söz bile etmemektedirler. Halktan gelmeyen, halka dayanmayan hiç bir eylem ve hiç bir devrim demokratik de, solcu da olamaz.»

Bildirinin köylünün sıkıntılarından söz etmemekle suçladığı, halka sırtını dönmüş olmakla, halkla bağlantı kurmak, onun ıstıraplarını dindirmek yönünde hiç bir çaba göstermemekle suçladığı probleter sosyalistleri Elmalı'da, Bafa'da köylülerin demokratik mücadelesinin yanında yer almışlar, Akhisar ve Ödemiş'te binlerce köylünün tütün sömürüsüne karşı yürüttüğü demokratik direnişe öncülük etmişlerdir! CHP'li bir milletvekili ağanın ezdiği Yozgat'ın topraksız köylüleri, bildirinin halka sırtını dönmekle suçladığı devrimcilerin desteğini aramıştır ve onlarla dayanışma halindedir. Kitap okudukları için baskı altında tutulan Kütahya'nın Değirmenözü köylüleri Nisan ayında öğrenci işgali altındaki Basın Yayın Yüksek Okulunda öğrencilerle ortak bir basın toplantısı düzenlemişlerdir. 13 Haziran tarihli gazeteler CHP'nin Merkez Yönetim Kurulu bildirisine yer verirken, 14 Haziran tarihli **Akşam** gazetesi, İş ve İşçi Bulma Kurumunun aldattığı işçilerin bir yürüyüş yaptığını ve daha sonra öğrenci işgali altındaki SBF'ye giderek devrimci öğrencilerle birlikte bir basın toplantısı düzenlediklerini yazıyordu. 13 Haziran ve 14 Haziran tarihli gazeteleri karşılaştırmak, CHP Merkez Yönetim Kurulu bildirisinin gerçekler tarafından tekzibi için yeterlidir.

Görüldüğü gibi, proleter sosyalistleri halkın sıkıntılarının lâfını etmekten çok, bu sıkıntıları ortadan kaldırmanın mücadelesini halkın yanında onunla omuz omuza dövüşerek verirler. CHP Merkez Yönetim Kurulu bildirisi halka dayanmayan hiç bir devrimin demokratik olmayacağını ileri sürmektedir. Oysa, proleter devrimcileri gerek AYDINLIK'ta, gerek TÜRK SOLU'nda defalarca demokratik devrimin bütün millî sınıflarca gerçekleştirileceğini belirtmişlerdir.

CHP GENÇLİĞE SESLENİYOR

CHP Merkez Yönetim Kurulu bildirisi bir bölümünde gençliğe şöyle seslenmektedir: «Demokratik düzeni tahrip etmek isteyenleri, bu yolda her türlü diktacılarla güçbirliği yapanları yalnız bırakınız. Türkiye'de, 12 Ekimde seçimler olacaktır. Türk halkı ve Türk gençliği, ıstıraplarını demokratik rejim içinde dindirme olanağını sağlayabilecek olan seçim gününe hazırlanmalıdır.»

CHP bildirisi bu pasajıyla gerçek niyetini açıklamaktadır. CHP'nin temel sorunu seçimdir. CHP'nin başlıca isteği, CHP'nin iktidara gelebilmesi için, onun bütün politik kombinezonlarına yöz yumulmasıdır. CHP'nin gerici kanadı emperyalizmle işbirliğine gitse bile partinin reformcu cilâsı gözönünde tutularak CHP desteklenmelidir. Elbette ki, bu istekler havada kalmaya mahkûmdur; çünkü bu istekler millî - demokratik mücadelemize yabancı, ters isteklerdir. Bildirinin «güçbirliği» konusundaki talepleri de iflâs etmiştir. Zira güçbirliği CHP'nin isteğine göre, bildiriler ve kararnamelerle değil fiilen, mücadelenin somut maddî şartları içinde gerçekleşir. Güçbirliği yapıp yapmamak CHP'nin gerici yöneticilerinin isteğine bağlı değildir. Nitekim CHP Söke ilçe teşkilâtı, genel merkezin olumsuz tutumuna rağmen Söke köylülerinin toprak mitinginde proleter devrimcileriyle birlikte saf tutmuştur. Son işgallerde, SBF'de, DTCF'de ve Hacettepe Üniversitesinde proleter devrimcileri mücadeleyi bu okulların orta sol örgütleriyle birlikte yürütmüştür. Genel olarak, CHP tabanı son gençlik hareketinde Merkez Yönetim Kurulu bildirisine itibar etmemiş ve devrimci millî cephede yerini almıştır.

CHP GERÇEK KEMALİSTLERLE SOSYALİSTLERİN İTTİFAKINDAN KORKUYOR!..

CHP'nin bütün engelleyici çabalarına ve giderek devrimci gençlik hareketine karşı AP ile ittifak kurmasına rağmen, devrimci gençlik hareketi başarılı sonuçlar elde etmiştir. İstanbul Üniversitesine paralel olarak Ankara ve Ege Üniversitelerinde sınavlar Eylüle ertelenmiş ve elde ettiği bu pratik sonuçla AP'nin de CHP'nin de genel seçimler öncesinde prestijini ciddî surette yaralamış ve gerici-parlamentarizmin kurumlarının işlemeyeceğini, mücadelenin tam bağımsızlık ve gerçek demokrasi mücadelesi olduğunu tüm millî sınıfların gözleri önüne sermiştir.

Sınavların Eylüle ertelenmesi kesinleştikten sonra, CHP Merkez Yönetim Kurulu bir bildiri yayınlayarak sınavların Eylüle ertelenmesinin son derece sakıncalı olduğunu, tam seçim öncesinde büyük şehirlerde öğrencilerin bulunmasının demokrasi düşmanlarının işine yarayacağını ileri sürmüştür. CHP «bir avuç demokrasi düşmanından», «küçük militan guruplardan» neden bu kadar korkmaktadır? Bu kadar «az sayıda» kişi, seçimlerden önce Türkiye'de darbe mi yapacaktır? CHP'nin korkusu, gerçek Kemalistlerle proleter sosyalistlerinin ittifakından gelmektedir CHP gerici - parlamentarizm yönünde adımlar attıkça sivil - asker aydın zümrenin gerçek Kemalist kesimlerinden kopmaktadır. Bu kopmayı Mayıs ayı sonunda DP erkânının siyasî haklarının geri verilmesi mücadelesini yürüttüğü sırada perçinlemiştir.

Bu mücadele sonunda sivil-asker aydın zümrenin Kemalist kadroları CHP'nin gerici kanadına boyun eğdirmişlerdir. Devrimci gençlik hareketi de Haziran olaylarında en güçlü müttefiki olarak yanında bu kadroları görmüştür. İşte bu olgu, yani gerçek Kemalistlerle proleter sosyalistlerinin ittifakı CHP'yi korkutmuş ve telâşlandırmıştır.

PROLETER DEVRİMCİLERİ KAN DÂVASI GÜTMEZ

Proleter devrimcileri bir siyasî ürgütün belli bir dönemdeki gerici tutumuna öfkelenerek o örgütü bir kalemde hesaptan çıkarmazlar. CHP'nin bütün bu olumsuz tavrı proleter devrimcilerinin CHP'yi gözden çıkardıkları anlamına gelmez. Proleter devrimcileri CHP'yi AP'den farklı olarak değerlendirirler. Çünkü CHP, içinde demokrat, Kemalist kadroları barındırmaktadır ve küçük burjuva sınıf tabanına sahiptir. Proleter devrimcileri CHP'nin küçük burjuvazinin taleplerini gerçekten dile getirmesini isterler; Kemalist kadroların bu partiye hâkim olması için çalışırlar ve bugün emperyalizmin yedeğinde gözüken CHP'nin millî cephede yerini alması için mücadele ederler.

1969 HAZİRAN HAREKETİ VE SONUÇLARI

Önce şunu tespit etmek gerekir ki, son öğrenci hareketi muhtevasını genişleterek Amerikan emperyalizmine karşı tavır almıştır. Binlerce Üniversiteliye gerçek hedefin ne olduğu gösterilmiştir. Bu olgu hareketin millî demokratik niteliğini belirlemiştir. Ayrıca proleter sosyalistlerinin gençlik kesimi üzerindeki tartışılmaz ve kesin hâkimiyetini göstermesi, devrimci kadrolara yeni tecrübeler kazandırması, devrimci mücadelede taktik meselelerin öneminin iyice ortaya çıkması, özellikle İstanbul'da binlerce öğrencinin mücadeleye sokulması, böylelikle öğrenci kitlesine mücadele bilincinin aşılanması ve onların mücadele ruhu içinde yoğrularak eğitilmelerinin sağlanması, gerici ve köhne kurumların niteliğinin en açık biçimde ortaya konması, son hareketin kazançları arasında sayılabilir.

Ancak, hareketin sonuçları arasında şu olumsuz noktaya da değinmek gerekir : Devrimci öncü kadrolar cezaevlerine yollanmış ve polis takibine uğramıştır. Bu olumsuz nokta bir dönemde devrimci hareketi aksatacak bir etken olmaktadır.

Herşeye rağmen, şurası kesinlikle bilinmelidir ki, emperyalizmin işbirlikçileri bu hareketin en feragatlı öncü kadrolarını toplamakla, kırk genci, elli genci cezaevine yollamakla hareketi durduracağını sanmakla aldanmaktadır. Devrimci mücadele durmaz, akar. Baskı altında tutulan; özgürlüğünden yoksun bırakılan devrimcilerin yerini niceleri alır. Millî - demokratik devrimimiz bütün Türkiye topraklarına dalga dalga yayılmaktadır. Amerikan emperyalistleri ve yerli ortaklarına dünyayı kapkara edecek olan millî kurtuluş mücadelemizin aydınlığı görülebilmektedir. Bağımsızlık ve demokrasi bayrağı yere düşürülmeyecektir.

osman ulagay

"düzenin yabancılaşması" üzerine

Bir küçük burjuva ideoloğunu, idealist küçük burjuva tahlilleri yapmakla suçlamak doğru olmaz. Ama eğer bu kişi yaptığı idealist küçük burjuva tahlilinden «sosyalistler için stratejik ipuçları» çıkarılabileceğini iddia etmeye kalkışırsa, bu iddianın üzerinde önemle durmak ve onu doğru yerine oturtmak gerekir. Amacımız bu yolda bir adım atabilmektir.

Sayın Prof. İdris Küçükömer'in **Düzenin Yabancılaşması - Batılaşma** adlı kitabı 650 yıllık bir tarih dönemini kapsayan — ve gereğince incelenmesi ciltler tutabilecek olan — çok sayıda konuya el atmış olduğu için, **eleştirimizi kitabın genel çizgisini belirleyen «bürokrasi» tahlili ve özellikle eleştirmeğe değer gördüğümüz bir iki nokta etrafında yoğunlaştırmaya çalışacağız.**

1. BÜROKRASİ VE «BÜROKRAT» KAVRAMI

Herşeyden önce, Sayın Küçükömer'in pek sık olarak ve Osmanlı toplumundaki egemen sınıfların sınıfsal niteliğini örtecek şekilde kullandığı fakat açıkça tanımlamadığı «bürokrat» kavramına açklık kazandırmak gerekmektedir.

«Bürokrasi, devlet'li toplumlarda — ki devlet, sınıflı toplumla birlikte ortaya çıkıyor — egemen sınıfın ideolojisini hukukî, idarî ve askerî alanda gerçekleştiren bir tabakadır. Bürokrasi bir sınıf olmadığı gibi, hiç bir zaman da egemen bir sınıf değildir; egemen sınıfın hizmetinde görev almış

olan gruplardır. Bürokrasinin görevleri, ilkel devlet biçimlerinde genel olarak, bizzat egemen sınıfın kendisi tarafından yerine getirilirken, devlet biçimleri gelişip geniş ve girift bir organizmaya ihtiyaç duyuldukça, bürokrasi, ayrı ayrı uzmanlıklar işi oldu ve, egemen sınıfların emrinde ve onun ideolojisine uygun bir öğretim ve eğitim sistemi içinde, çeşitli sınıf ve tabakalardan bürokratlar yetiştirilmeye başlandı.» (1).

Yukarıdaki tanıma göre, üretim araçları sahibi ve bir sınıf olmayan bürokrasi, üretim araçlarına sahip egemen sınıfların elde etmiş oldukları artı-ürün veya artı-değerden, o sınıflara sağlamakta olduğu hizmetlere karşılık, genellikle kendisine ücret veya maaş olarak ödenen bir pay alır. Diğer bir deyimle artı-ürün veya artı-değer sömürüsüne dolaylı olarak katılır ve dolaylı olarak bu sömürüden bir pay alır. Bu payın belirlenmesinde son söz, doğal olarak, egemen sınıflardadır. Egemen sınıflar, bürokrat unsurların, giderek, kendi egemenlik tekellerine ortak çıkmasına yol açabilecek bir birikim yapmalarını önlemek amacıyla, bu payı asgari seviyede tutmak eğilimindedir. Ancak, egemen sınıfların, kendi aralarındaki iç çelişkilerden yararlanan bazı bürokrat unsurların, kendilerine aktarılacak artı-ürün veya artı-değer payı üzerinde söz sahibi olmaya başlayarak, bu yolla üretim aracı sahipliğine atlamaları mümkündür. Ne var ki, üretim aracı sahibi olan bürokrat unsurlar, bu yeni nitelikleri nedeniyle, egemen sınıfların hizmetkârı olmaktan çıkarak bu sınıfların bir parçası haline gelirler; kısacası bürokrat niteliğini kaybederler. Bürokrat unsurlar, ancak, egemen sınıfların emirlerini yerine getiren ve buna karşılık artı-ürün veya artı-değerden söz konusu egemen sınıfların uygun gördüğü ve kendilerine aktardığı bir pay almakla yetinen hizmet grupları olarak kaldıkları sürece bürokratik niteliklerini korurlar; ve ancak bu niteliklere sahip grupları «bürokrat» olarak adlandırıp tahlil etmek doğru olur.

Ancak, özellikle kapitalizm-öncesi toplumların devlet biçimlerinde, üretim araçları sahibi egemen sınıfların, bazı yüksek bürokratik mevkileri bizzat ellerinde tutmak eğiliminde oldukları unutulmamalıdır. Bu durumda bürokrasinin bir kesimi, egemen sınıflarla özdeşleşmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta şudur: bürokrasi saflarından gelip yükselerek üretim araçlarına hükmetmeye başlayan ve böylece egemen sınıfların saflarında yer alarak **bu sayede** yüksek bürokratik mevkileri ele geçirebilen grupları, kazanmış oldukları sınıfsal niteliklerden soyutlayarak «bürokrasi» diye tahlile devam etmek hiç de doğru olmaz. Söz konusu kapitalizm-öncesi toplum devletinde yüksek bürokratik görevler, son tahlilde, ancak egemen sınıf üyelerine açıktır.

2. OSMANLI DEVLETİ'NDE ÜRETİM SİSTEMİ ve OSMANLI BÜROKRASİSİ

Sayın Küçükömer'in, Osmanlı bürokrasisi için ileri sürdüğü iddiaların

---

(1) Muzaffer Erdost, **Türkiye Sosyalizmi ve Sosyalizm,** Ankara, Sol Yayınları, 1969, s. 61.

eleştirisine geçmeden önce, yazarın, Osmanlı Devleti'ndeki üretim ilişkileri ile ilgili olarak söylediklerine değinmek zorundayız.

Türkiye'nin 20. yüzyılda geri (ileri ve geri kavramlarını biz, çeşitli üretim tarzlarının karşılaştırılmasını sağlamak amacıyla kullanıyoruz — örneğin Türkiye feodaizmin kalıntılarını taşıyan, kapitalizm öncesi üretim biçimi aşamasında ise, kapitalist dünyaya göre geri bir ülkedir) bir ülke olarak kalmasının başlıca sorumlusu olarak gördüğü Cumhuriyet bürokratlarının tarihsel köklerini araştırmak amacıyla Osmanlı tarihine yönelen Sayın Küçükömer, Osmanlı Devleti'ndeki üretim ilişkileri ile ilgili olarak — ve bu ilişkilerin hangi dönemlerde geçerli olduğunu açıkça belirtmeden — şunları söylüyor :

«... Önce yeterince neden gelişemediğini araştırdığımız imalât kesimindeki özel sermayeyi ve ona yeterince dönüşemeyen ticaret ve tefeci sermayesini bir yana bırakalım...»

«Bilindiği gibi asıl üretim aracı olarak toprak Allah adına padişaha aittir. Her ne kadar 16. yüzyılda şahıslara ait özel mülk ya da çiftlikler varsa da bunlar büyük bir önem taşımaz. Ayrıca imparatorluğun doğuda sınır ve harp bölgesinde mevcut «hanedan» toprakları da bütün imparatorluk içinde tarihî süreci açıklamada ihmal edilebilir. Allah adına padişaha ait topraklar, has tımar, zeamet verilenlerin tasarrufuna bırakılmış gözükmektedir. (Aşağıda değineceğiz ki, köylünün de toprağa tasarruf hukuku vardır.) Bunlar da padişaha biçimi ne olursa olsun, bu tarım alanlarında bir çeşit belli miktarda vergiyi (artık ürünü) verirlerdi. Bu artık ürün, haslardan doğrudan, tımar ve zeametlerden belli miktarda sefere hazır asker beslemek suretiyle dolaylı olarak alınırdı. Yeniçerilerden ayrı olarak, üretim örgütü üstüne **oturtulmuş** bu çeşit askeri ile imparatorluk, devamlı bir **yarı seferberlik halindedir.** Bu hal, Osmanlı devletinin **asker - devlet** yapısını belirtir. Üretime dahil olmadan üstten artık ürün alan bir asker - devlet'ti bu. Artık üründen gelir elde eden padişahın rütbe verdiği gruplar vardı. Bunlar :

a) Ulema (ruhban) grubu ki bunlar şeriatı öğreten ve uygulayanlardı.

b) Yeniçeriler, yardımcı ordu kuruluşları mensupları. (Bunlara giden artı ürünü padişaha gidenden transfer olarak da kabul edebiliriz).

c) Tımarlı sipahi, v.s. diğer yöneticiler.

Emekçiler karşısında bir üretim gücüne sahip olarak sadece padişah vardı. Padişah sınıf olmadığı gibi, onun rütbe verdiği ve istediği zaman değiştirebildiği alt gruplara da bir sınıf olarak bakılamaz. Yani emekçi olmadıkları gibi üretim aracı sahibi de değillerdi.» ([2]).

«... Batıdakinden farklı olarak bir çeşit Osmanlı feodalitesinden söz edilir. Yalnız söz konusu Osmanlı feodalitesinde önemli unsur tımarlı sipahilerdir yada yöneticilerdir. Kısaca Osmanlı bürokratları. Eğer bunların bir kalıntısı aranacaksa, bu kalıntı ile önemli ortak yanları olanlar, bugünün

---

(2) İdris Küçükömer, **Düzenin Yabancılaşması,** İstanbul, Ant Yayınları, 1969, s. 36 - 37.

Cumhuriyet büratlarıdır. Oysa daha önce özelliklerini açıklamaya çalıştığım Osmanlı bürokratı feodal değildi. Şüphesiz bugünün bürokrat yöneticileri de feodal değildir.» (3).

Bütünüyle ilginç bir tablo doğrusu!

Bir yanda üretim araçlarından yoksun emekçiler; karşılarında üretim araçları sahibi fakat sınıf olmayan (!) bir padişah; arada sınıf olmayan ve padişahtan rütbe alan «alt gruplar»...! Kısacası kendi sormuş olduğu, «... emekçilerin karşısında bir sınıf var mıydı?» (4) sorusuna olumsuz cevap vermiş oluyor. Sayın Küçükömer. Ancak gene Sayın Küçükömer'e göre, Osmanlı toplumunda sınıflı toplum da, egemen sınıfın baskı aracı olarak beliren «Devlet» örgütü de söz konusu olmaktadır. Bu durumda olsa olsa «padişahın devleti» ile karşı karşıyayız.

Devlete ve üretim araçlarına sahip (egemen) gözüken padişah, artı-ürünü toplayıp kendisine teslim edecek bir örgüt kurup, memurlarını —bürokratları— üretimi gerçekleştiren (artı-ürünü yaratan) emekçinin —reayanın— başına musallat ediyor; kısacası artı-ürünün dilediği kadarını üreticinin elinden zaptederek merkezde toplayacak veya merkezin istifadesine sunacak bir örgütlenmeyi sağlıyor. Bu nitelikleriyle «padişahın devleti» Sayın Küçükömer'e göre, «... Üretime dahil olmadan üstten artık ürün alan bir asker-devlet» sayılıyor. Bu noktada, «üretime dahil olmadan üstten artık ürün alan devlet» kavramı üzerinde biraz durmakta fayda vardır.

Herşeyden önce bu orijinal terminolojiye ilk kez rastladığımızı ve «üretime dahil olmadan üstten artık ürün alan devlet» biçiminin yanısıra özellikle «üretime dahil olarak alttan —ya da yandan— artık ürün alan» devlet biçimleri konusunda da aydınlanmaya muhtaç olduğumuzu itiraf edelim (!). Sonra bir an durup düşünelim: Sayın Küçükömer, **«üretime dahil olmadan üstten artık ürün alan asker-devlet»** kavramıyla neyi ifade etmek istemektedir?

1. İdris Küçükömer «üretime dahil olmak» terimiyle üretici olmayı mı kastediyor?

Bilimsel teorinin çok temel bir tanımına göre, üretimi, insangücü (emek), insanın teknik üretim bilgisi ve üretim araçlarından meydana gelen üretim güçleri gerçekleştirir. Üretimin yapıldığı toplum hangi üretim aşamasında olursa olsun ve üretim güçlerinin gelişme seviyesi ne olursa olsun, üretime bu «dar» ve «gerçek» anlamda dahil olan unsurlar yalnızca üretim güçleridir. Bu tanıma göre emekçiler dışında kalan hiç bir kişi, sınıf ya da bu kişi ve sınıfların aracı olan devletin üretime «dahil» (bu terim İdris Küçükömer'indir) olamıyacağı açıktır. Yani, egemen sınıflar üretici değildir. Bunu ifade etmek için «üretime dahil olmak» veya «üretime dahil olmamak» gibi terimlere gerek yoktur.

2. İdris Küçükömer «üretime dahil olmak» terimiyle üretim ilişkileri içinde olmayı mı kastediyor?

---

(3) Aynı eser, s. 135-136.
(4) Aynı eser, s. 36.

Üretim kavramını daha geniş bir çerçevede ele alıp herhangi bir toplumda yapılagelen üretimi nicelik ve nitelik yönlerinden incelemek istersek herhangi bir üretim tarzının diğer ayrılmaz belirleyici özelliği olan üretim ilişkilerine eğilmemiz gerekir. Eğer «üretme dahil olmak» tan, üretim ilişkileri içinde olmak kastedilyorsa gene yeni bir terim icadı için sebep görmemekteyiz. Çünkü, üretim ilişkileri dışında bir insan veya sınıf düşünülemez. Ancak farklı üretim tarzlarnda egemen sınıfların üretim süreci ile ilişkisinin tezahür şekli farklı görünür.

«Üstten artık ürün alma» terimine gelince: Üretim araçları sahibinin, bu sahipliğine dayanarak elde edeceği artı-ürün ve artı-değeri üreticiden alış biçiminin «üstten» v.s. gibi terimlerle ifade edildiğine ilk olarak Küçükömer'de rastlamaktayız. Tahlillerimizi derinleştirme ve geliştirme çabaları bizi yeni kavramlara ulaştırabilir. Ancak, bu kavramları ifade eden terimleri kullanmanın zorunluluğu, tahlile katkısı ve ayrıntılı tanımının verilmesi gerekir. Bunun aksi bir davranış, Küçükömer örneğinde gördüğümüz gibi, tanımı belli olmayan ve tahlile katkısı olmayan kavramlar yığınına yol açar.

Artı-ürün veya artı-değerin egemen sınıflar tarafından gasbedilmesi emekçi sınıflar üzerinde bir baskı mekanizmasının, devletin varlığını gerektirir. Bu olguya «üstten artık ürün almak» diyorsak, bu bütün sınıflı toplumlar için geçerlidir. O zaman bu terimi kullanmamızı gerektiren sebep meraka değer.

İdris Küçükömer, Osmanlı toplumunun feodal olmadığını bilimsel olmayan, temelsiz, bir cümlelik bir hükümle ileriye sürmekte ve bundan sonra da toplumda hakim üretim tarzının ne olduğu sorusuna cevap verebilmek için, tarihî materyalizme yabancı tahlillerin içinde ipin ucunu kaçırmaktadır. Bu kendine özgü tahlillerini, icad ettiği kavramlara dayandırmaktadır.

Sayın Küçükömer'i «üretime dahil olmadan üstten artık ürün alan askerî-devlet» deyimiyle orijinal olduğu ölçüde yanıltıcı bir terminoloji kullanmaya yönelten neden, kapitalistle, feodal beyin üretim süreci ile ilişkilerinin farklı tezahür etmesi olsa gerektir.

Kapitalist, üretim araçlarından tamamen yoksun hale gelmiş, işgücünden başka satacak bir şeyi olmayan «işçi» karşısında, tüm üretim araçlarına sahip olarak üretime «dahil görünür». Üretimin bütün safhaları ve sosyalleşmiş üretim biriminin yönetimi kapitalistin yakın kontrolü altında olup, üretilecek meta-ürünün cins ve miktarını da kapitalist tâyin eder. Pazarlık gücünün belirlediği bir ücret karşılığında işgücünü kapitaliste satmış olan işçi, üretmiş olduğu meta-ürün üzerinde hiç bir hakka sahip değildir. Üretilen meta-ürünün tümüne sahip olan kapitalist, böylelikle işçinin gerekli emeğinin karşılığını ücret olarak ödedikten sonra artı-değere sahip çıkmaktadır. Kapitalist sömürü olayında, sömüren (kapitalist) ve sömürülen (işçi), teorik olarak eşit demokratik haklara sahip olup, pazarda alıcı ve satıcı (işgücü alıcısı ve satıcısı) olarak karşı karşya gelirler; bu anda aralarında bir üst-ast ilişkisi yoktur.

Feodal üretim tarzında ise, başta gelen üretim aracı (toprak), hâkim bir azınlığın tekelinde olmakla beraber, üretim araçlarının bir kısmı üreticinin özel mülkü olabiliyordu. Üretici, feodal beye belli miktarda ürün - rant ve (veya) emek-rant sağlamak şartıyla, bağlı bulunduğu küçük üretim biriminde üretimi kendisi kontrol edebiliyordu. Feodal üretim tarzında, üretim birimlerinin küçük ve sayıca çok olması, üretimin bütün safhalarının, kapitalistin yaptığı gibi, tek elden —feodal bey tarafından— kontrolünü imkânsızlaştırmaktadır. Buna karşılık, feodal bey ile feodal üretici —toprağa bağlı köylü— arasında hukukî bir üst - ast ilişkisi bulunduğu için, feodal bey artı - ürünün dilediği kadarını ürün olarak zaptederek üreticinin elinden alabiliyordu. Bu nitelikleriyle feodal bey «üretime dahil olmadan üstten artık ürün alan» bir unsur olarak görülmektedir.

Osmanlı Devleti'nin merkezî - feodal yapısından doğan özelliklerini, «üretime dahil olmadan üstten artık ürün alan askerî - devlet» deyimiyle örtmeye çalışan yazar, böylece sömürünün feodal niteliğini reddetmeye çalışmaktadır. Esasen yazar, Osmanlı Devleti'nde ve daha sonra Cumhuriyet Türkiye'sinde egemen olan çeşitli sömürü biçimlerine tekabül eden sosyal sınıfların adlarını koymaktan kaçınarak, bu sınıfları «bürokrat» diye adlandırmakta ve sınıf olmayan bir gruba indirgemektedir. Sayın Küçükömer'e göre, 600 yıllık Osmanlı İmparatorluğunda (ve hattâ Cumhuriyet Türkiye'sinde), bilimsel sosyalizmin anladığı anlamda sınıfsal sömürü yoktur —veya tartışılmayacak derecede önemsizdir—; bunun yerine «bürokratik sömürü» diye adlandırabileceğimiz bir çeşit sömürü vardır (!).

İşte, temel nitelikleri yüzyıllar boyunca değişmeyen, ve hattâ bu değişmez niteliklerini Cumhuriyet döneminde de sürdürdüğü iddia edilen, «tek tip» **bürokrat** kavramı böyle bir tahlil yönteminin ürünüdür.

Gerçekte, Osmanlı İmparatorluğunun değişen üretim ilişkileri içerisinde çeşitli dönemlerde çeşitli bürokratik unsurların artı - üründen pay almış oldukları bilinmektedir. Ancak «bürokratın», tanımı gereği, artı - üründen pay alması kaçınılmaz olduğu gibi, bu çeşit bürokratik unsurlar arasında Sayın Küçükömer'in iddia ettiği gibi benzerlik ve devamlılık değil, tam aksine farklılık ve hattâ karşıtlık vardır. Kitabının bazı bölümlerinde Osmanlı üretim ilişkilerinin değişmekte olduğunu da kabullenen yazar (örneğin: «... Temel üretim aracı kalan toprağa genel olarak sahip padişahın bu sahipliğine dayanan kurumlarda çözülme başlıyor, ve bu giderek büyüyordu. Böylece Padişahta toplanmış politik güç bölünüyordu. Bölünme ile birlikte yeni üretim ilişkileri filizleniyor, ya da eski ilişkiler nitelik değiştiriyordu.» (5) ve «... 17. yüzyıl sonunda tımar sistemi yıkılmaya başlıyordu.» (6). Nedense (!) bu değişen üretim ilişkileri içerisinde değişmekte ve oluşmakta olan sınıfsal güçleri ve bu arada çeşitli bürokratik unsurları hiçe saymakta, tek tip «Osmanlı Bürokratı» nda ısrar etmektedir. Biz, ileride daha da vahim yanılgılara yol açtığını göstermeye çalışacağımız bu ısrara karşı kendi görüşümüzü kanıtlamaya çalışalım.

---

(5) Aynı eser, s. 51.
(6) Aynı eser, s. 53.

Osmanlı Devleti'nin 14. yüzyıl ortalarından itibaren merkezî feodal bir nitelik gösterdiğini kabul etmek gerekir. «Feodaliteyi merkezden ve otoriteden bağımsızlık şeklinde anlama eğiliminde olanlar için yukarıdaki fikir çelişkilidir. Yalnız bizce bu merkez dışı nitelik temel özellik olmayıp, feodalite herşeyden önce bir çeşit ekonomik ilişkiler bütünüdür.» ([7]). Bu ekonomik ilişkilerin belirleyici özelliği «... ödenmeyen artı-emeğin, doğrudan doğruya üreticiden zaptedilmesi» ([8]) dir. Bu tanımlamaya uygun olarak feodal nitelikte bir sömürü aracı olan merkezî devletin (Osmanlı Devleti) amacı: (a) Toprakların ve dolayısiyle tarımsal üretimin olanaklar oranında büyük bir kısmını kontrol edebilmek ve (b) üreticiden zapt edilecek artı-ürünün, asgari bir kayıpla merkeze ulaşmasını sağlamaktır. Tımar (dirlik) sistemi bu amaca hizmet edecek şekilde geliştirilmiş ve yaygınlaştırılmasına çalışılmıştır. Merkezî devlet açısından, ideal sipahinin, üreticiden topladığı artı-üründen, kendi asgarî geçimi ve donanımı ile merkezî devlete sağlamak zorunda olduğu atlı askerin geçimi ve donanımı için gerekli payları ayırıp, arta kalan miktarı kesintisiz olarak merkeze aktaracak bir «memur» olması gerekir. Yerleşik düzene henüz geçiş döneminde olan bir toplumda, özel mülkiyeti hoş karşılamayan ilk sipahilerin bu «ideal model» e uymuş olmaları mümkündür. «İlk dirlikçi: Aza kanaat eden, gözü toprakta olmayan millet fedaisi bir halk memuru şövalye-ilbtir. İratçı toprak beyi sayılamaz: 1) Toprak mülkiyeti yoktur; 2) Toprak üzerinde tekelciliğe kalkışamaz; 3) Toprağın tasarrufuna el atamaz; 4) Toprak beyi gibi hazır yiyici de değildir. Sosyal görevlidir.» ([9]). Sistemin kuruluşunda ilk tımarların savaşta yararlık göstermiş olan güvenilir kimselere verilmiş olması da, ilk dirlikçileri devletin ülkücü memurları olarak görmenin pek yanlış olmadığını göstermektedir. Ancak, kanımızca, tımar sisteminin rasyonelini, Osmanlı Devleti'nin fetihçi niteliğini ve dış talan yoluyla artı-ürün elde etme olanaklarını hesaba katmadan, yalnızca ülkücülükle açıklamak doğru değildir. Tımar sisteminin zirve noktasına, Osmanlı toplumunun ülkücü karakterinin kaybolmağa başladığı bir dönemde, II. Mehmet (Fatih) döneminde, ulaşması da bu iddiamızı doğrulamaktadır.

«Sipahi üretimden sabit bir rant almaktadır. Dar ekonomik imkânlar sipahiyi, kendisine ganimet yollarını açan sultana bağlamıştır» ([10]). Diğer bir deyimle bu dönemde sipahi iç artı-ürününü kendisine dış talan yoluyla artı-ürün imkânları sağlayan merkezî-devletin istifadesine sunmakta, merkezî-devlet de bu sayede muazzam dış talan organizasyonlarının asker ve

---

(7) Oya Sencer, **Türk Toplumunun Tarihsel Evrimi**, İstanbul, Habora Yayınları, 1969, s. 27.

(8) Muzaffer Erdost, «Türkiye'de Feodalizmin Kaynakları ve Bugünkü Durumu üzerine Bir Taslak», **Aydınlık**, Sayı 5 (Mart 1969), da Maurice Dobb'dan zikrediyor.

(9) Hikmet Kıvılcımlı, **Tarih - Devrim - Sosyalizm**, İstanbul, Tarihsel Maddecilik Yayınları, 1965, s. 186.

(10) Doğu Perinçek, «Werner'e Göre Osmanlı Feodalitesi», **AÜHF Dergisi**, Cilt: XXV, Sayı 3-4 (1968), s. 305.

iaşe ihtiyacını (merkezin ve şehirlerin iaşe ihtiyacı ile birlikte) karşılayabilmektedir. Merkezî devlet iç artı-ürünü mümkün mertebe eksiksiz ele geçirebilmek için, dirlik (tımar) düzeni çerçevesinde kullandığı unsurlara, dilikçilere, ganimet yollarını açarak onları ödünlemekte ve sisteme bağlamaktadır. Bu koşullar altında herhangi bir nedenle dış talan olanakları kapandığında, tımar sisteminin sarsılması kaçınılmaz olmaktadır. Ganimet yolları kapanan dirlikçinin merkezî devlete olan bağlılığını yitirmeğe başlaması ve iç artı-üründen daha büyük bir pay almak isteyerek merkezî devlete aktarılacak payı azaltmaya çalışması doğaldır. Demek oluyor ki, tımar sistemi merkezî-feodal devlet ve ülkücü memur (dirlikçi) işbirliğine dayanarak kurulmuş olduğu halde, gerçekte merkezî-feodal devlet ile merkezdışı feodal öğeler arasındaki karşıtlığı içinde taşımaktadır. Bu nedenle merkezî-feodal devletin memuru (bürokrat) olarak toprak düzenindeki yerini alan dirlikçiyi de merkeze karşı feodalleşme eğilimini bünyesinde taşıyan bir unsur olarak görmek gerekir. Bu eğilim daha ziyade orta ve büyük dirlik sahiplerinin kişiliğinde billûrlaşırken, küçük dirlikçi sipahi giderek «... ebediyen aç bir haydut» ([11]) haline gelmekte ve çiftini bozup, toprağını terkeden reaya ile birlikte Celâli karışıklıklarının temel unsurlarından biri si olmaktadır.

Yıldırım Beyazıd devrinde «Osmanlı Devletinde 1) Hizmet aristokrasisi, (2) Mülk sahipleri, beyler, şefler, eşraf olmak üzere iki feodal sistem mevcuttu. Yıldırım Beyazıt'ın amacı, bu her iki grubu da despotluğun hizmetine sokmak ve hizmetinde tutmaktı.» ([12]), Böylece yukarıda (a) ve (b) diye belirtmiş olduğumuz, merkezî devletin iki amacını birden gerçekleştirmek istiyordu. Buna karşılık, merkeze bağlı oldukları halde merkezdışı eğilimler taşıyan birinci grup (hizmet aristokrasisinin bir kısmı —dirlikçi unsurlar—), ikinci grupla birlikte merkezdışı feodalitenin çekirdeğini meydana getirmiş ve bu iki unsur, Timur'un Anadolu istilâsı sonucu merkezî-feodal devletin zayıflamasıyla yer yer merkeze kârşı feodal birimler meydana getirmeğe başlamıştır. (Feodal birimlerle merkezî-feodal devlet arasındaki mücadelede, feodal düzene temelden karşı oldukları halde, çıkarları gereği, kâh feodal birimleri, kâh merkezî devleti desteklemek zorunda kalan göçebe unsurların rolünü de unutmamak gerekir.

Bu mücadele içerisinde dirlikçinin durumu değişikliğe uğrayabilmektedir. Merkezî devletin zayıfladığı dönemlerde merkeze karşı feodalleşme süreci güçlenmekte ve dirlikçi bazı özellikleriyle bir «feodal bey» niteliğine bürünebilmekte; merkezî devletin güçlenmesi ise dirlikçiyi tekrar memur durumuna düşürmektedir. Sömürünün temelinde yatan feodal niteliğin değişmediği bu (dinamik) süreç içerisinde dirlikçi, herşeye rağmen savaş gücünün kudretine inandığı merkezî devletten tamamen yüz çeviremezken, merkezî devlet de, kendisine karşı feodalleşme eğilimi gösteren dirlikçiden ve asıl onun merkeze sağlayacağı artık üründen vazgeçememekte, iki tarafın karşılıklı güçler dengesi feodal artı-ürünün bölünüş biçimini belirlemek-

(11) Aynı eser, s. 305.
(12) Aynı eser, s. 307.

tedir. Demek oluyor ki, merkezî devletin memuru —bürokrat— olarak dolaylı bir şekilde feodal sömürüden pay alan dirlikçi, özellikle orta ve yüksek dirlik sahipleri, aynı zamanda merkezdışı bir feodal sınıfa dönüşmenin eşiğinde bulunmaktadır. Merkezî - feodal devlet, kendisine karşı çıkabilecek olan merkezdışı feodal öğeleri bünyesinde yaratmakta ve barındırmaktadır.

Son tahlilde Padişah'ın kişiliğinde temsil edilen merkezî devlet otoritesi, dayanmak zorunda olduğu bu merkezdışı nitelikler gösteren öğelere —dirlikçi bürokrasiye— güvenilemeceğini bildiğinden, devlet hazinesinden maaş (ulûfe) alan askerî sınıfın —Kapıkulu bürokrasisinin— kurulmasını sağlamıştır.» Bunlar ilk zamanlarda esir çocuklardan ve sonraları da devşirme hıristiyan çocuklarından temin olunuyorlardı. Kapıkulları görünüşte padişahın köleleri oldukları için, Türk ve Müslüman unsur kapıkulu olamazdı.

«... Önceleri, Pâdişahın emrine hazır, daimî ordunun bir kısmı sayılan bu sınıf, gittikçe nüfuz kazanarak, aristokrasinin ve Timarlı Sipahiliğin zararına olmak üzere, bütün siyasî nüfuzu eline almıştır. Bunda hanedan'ın menfaatleri olduğu için, bu hadise zorluklar doğuramamış, aristokratların gösterdiği mukavemet kolayca kırılmıştır... Tımarlı sipahilerin, Kapıkulu nüfuzuna karşı gösterdikleri reaksiyon da geç olmakla beraber, çok daha ciddî ve Devletin siyasî hayatı yönünden de daha tehlikeli idi. Çünkü, onlar meselenin kendileri zararına olduğunu zamanla anlamış bulunuyorlardı» ([13]).

Başlangıçta padişahın en fazla güvenebileceği bir kuvvet olması gerekçesiyle ortaya çıkan Kapıkulu unsurlar, merkezî otoritenin, bürokrasinin merkezdışı unsurlarına olan güvenini yitirdiği ölçüde önem kazanmışlar; Beylerbeylikleri ve Sancaklar, Kapıkullarına verildiği gibi daha sonraki dönemlerde dirlikler de Kapıkullarına «tevcih» edilmeğe başlanmış ve bu suretle «Ulûfli Dirlikler» meydana gelmiştir. «... Kapukulları, Anadolu'ya, dirlik erbabına itimatsızlık karşısında, devletni sadık askerleri olarak emniyet için yollanmışlardır.»

«Kapıkullarının (yani yeniçerilerin ve Altı - Bölük Halkının) Anadolu'da görünmeleri, idarî bakımdan olduğu kadar, iktisadî yönden de önemli tesirler yapmıştır. Çünkü, ulûfelerini birikmiş olarak aldıklarından, o zaman çok revaçta olan faizciliğe karışarak, halkı borç altına almaya, uzun mesafeler arasında kervan ticareti yapmaya, pazarlara katılmaya başlamıştır. Artık XVII. asrın sonlarına doğru, yeniçerilerin koyunlarla sürü sahibi olduklarını, geniş arazi satınalarak (mirî toprak sistemine rağmen) çiftlikler kurduklarını, halkın mahsulüne ortakçı olduklarını görüyoruz.» ([14]).

«Hülâsa, Kapkullarının Devlet teşkilâtında aldıkları çok mümtaz mevki gözde iken, bir de iktisadî buhranın reâyayı perişan hale düşürmesi ve tersine olarak Kapıkullarına refah getirmesi, Tımarlı Sipahilerle beraber Türk reâyanın da kendi aleyhlerine olan, mevcud Kapıkulu Ocakları nizamını değiştirmeğe meyletmelerine başlıca sebep olmuştur» ([15]). Görüldüğü gibi,

(13) Mustafa Akdağ, «Büyük Celâlî Karışıklıklarının Başlaması», s. 15.
(14) Aynı eser, s. 20.
(15) Aynı eser, s. 16.

Yeniçerisine kadar bütün Kapıkulu unsurlar, özellikle XVI. yüzyıldan itibaren, Osmanlı toplumunun ayrıcalıklı bir sosyal grubunu meydana getirmişler ve bu nedenle Osmanlı bürokrasisinin Kapıkulu olmayan kesimi ve halkın (reayanın) başlıca amacı bir Kapıkulluğu elde etmek veya mevcut Kapıkullarının yerini almak şeklinde belirmiştir. Böylelikle iki önemli noktayı tesbit etmiş oluyoruz:

1. Sayın Küçükömer'in bir sepete doldurup «Osmanlı bürokratları» diye tahlil ettiği grup, gerçekte birbirinden çok farklı ve çıkarları çelişen unsurlardan kuruludur ve bu unsurların ayrı ayrı tahlili gerekir. Esasen yazar, kitabının bir yerinde «... Sarayla ters düşmüş sipahiler...» ([16]) olabileceğini kabul etmekte, ancak «tektip» bürokrat tahlilinin genel çizgisine aykırı düştüğü için bu önemli olayın üstünde durmamayı tercih etmektedir.

2. Sayın Küçükömer'in «... bilinçsiz bir sınıf hareketi...» ([17]) (reaya sınıfı kastediliyor) olarak yorumladığı Celâlî isyanları gerçekte bütün Kapıkulu bürokrasisinde, bu arada yeniçerilere karşı yönelmiş hareketlerdi. Giderek, merkezî devletin uğrayacağı malî krizle berabe ekonomik durumu bozulacaktır ve bu nedenle Sayın Küçükömer'in İslâmcı - Doğucu halk cephesinin çekirdeğini meydana getirecek olan Yeniçerilerin geleneğinde, Anadolu halkı ile özdeşleşmek şöyle dursun, ona karşı çıkmak ve mücadele etmek nitelikleri ağır basacaktır.

Osmanlı bürokrasisinin iki önemli kesimi olan dirlikçi bürokrasi ile Kapıkulu bürokrasisi arasındaki objektif çelişme, Devletin merkezî - feodal yapısını ana hatlarıyla açıklarsak daha da iyi anlaşılacaktır.

Osmanlı Devleti'nde, teorik olarak tekeline sahip olan Padişah gerçekte, sistemin işleyebilmesi için, bu toprak tekelini Kapıkulu bürokrasisinin üst tabakaları ile paylaşmak zorundaydı. Gerçekten de merkezî devletin maaşlı memuru bürokrat— olarak saray hizmetine giren kapıkulları, bürokratik hiyerarşide yükselebildikleri taktirde (Sayın Küçükömer'in · çok üzerinde durduğu bürokratlar arası rekabet, kanımızca, yalnızca bu aşamada geçerlidir) Padişahın yaptığı temliklerden (mülk bağışları) de yararlanarak toprak tekeline sahip feodal sınıfa dahil olabiliyorlardı. Sadrâzamlık gibi yüksek bürokratik görevler —Kapıkulu bürokrasisinin üst basamakları — ise yalnızca toprak tekelini Padişah'la paylaşan bu feodal sınıfa açıktı. Bu gibi yüksek bürokratik mevkileri elde etmek için girişilen mücadele ve rekabet artık bürokratlar arası bir rekabet değil, feodaller arası bir rekabetti ve o koşullar içinde cereyan ediyordu. Kısacası, toprak tekeline sahip olarak artı - ürün elde eden İmparatorluğun feodal nitelikteki egemen sınıfları, yüksek bürokratik görevleri de ellerine geçirmek çabasında idiler.. «Yani Osmanlı İmparatorluğunda feodal sınıfla yönetici kadro çakışmakta, feodal sınıf devlet hizmetlerine katılarak, yönetici devlet kadrosuyla özdeşleşmektedir. Belgeler, yeni fethedilen bölgelerin feodallerinin hemen devlet hizmetlerine bağlandığını, yani yönetici kadroya sokulduğunu göstermektedir. Bu uygulama feodal bir imparatorluğu koyu, despotik bir merkezcilikle yöne-

(16) İdris Küçükömer, a.g.e., s. 50.
(17) Aynı eser, s. 50.

tebilmenin tek yoludur ve Osmanlı sınıf yapısına ana özelliğini kazandırır.» ([18]).

Görülüyor ki Sayın Küçükömer'in, «Açıkça bir sınıfsal yapı göstremediğini» ve «havada asılı gibi durduğunu» ([19]) iddia ettiği Osmanlı Devleti açıkça merkezî feodal bir yapı göstermekte ve «havada asılı gibi» durmayarak feodal sömürü temeline oturmaktadır. Havada asılı gibi duran Sayın Küçükömer'in iddialarıdır.

«Batıdakinden farklı olarak bir çeşit Osmanlı feodalitesi'nden söz edilir. Yalnız, söz konusu Osmanlı feodalitesinde önemli unsur tımarlı sipahilerdir yada yöneticilerdir. Kısaca Osmanlı bürokratları,» diyen Sayın Küçükömer, bu sözleriyle Osmanlı Devleti'nin merkezî - feodal yapısını kavramadığını ortaya koymaktadır. Bir kere, yukarda açıklamaya çalıştığımız gibi, Osmanlı merkez feodalitesinde önemli unsur tımarlı sipahiler değil, toprak tekeline ve giderek merkezî bürokrasinin —Kapıkulu bürokrasisinin— kilit mevkilerine sahip çıkan feodal egemen sınıftır. Tımarlı sipahilerin, dirlikçilerin bazı unsurları, daha ziyade orta ve yüksek tımar sahipleri ancak devletin memuru, bürokrat niteliklerini kaybettikleri zaman **merkezdışı** feodalitenin önemli unsurları haline gelebiliyorlardı.

İkincisi, fiilen toprak tekelini ve merkezî devleti elinde tutan egemen feodal sınıfla bu sınıfın memuru olarak dolaylı biçimde feodal sömürüye katılan sipahiyi, dirlikçiyi özdeş tutmak ve «Kısaca Osmanlı bürokratları» diye homojen bir grup gibi göstermek çok hatalıdır. Kapıkulu bürokrasisinin önemli noktalarını da işgal eden feodal egemen sınıfla dirlikçi bürokrasinin çıkarları şüphesiz reâya'ya karşı birleşiyordu. Ancak reâya'dan elde edilen artı - ürünün bölüşümü söz konusu olduğunda, iki unsur arasında objektif bir çelişkinin doğması kaçınılmaz olmaktadır. Feodal egemen sınıf, artı - ürünü merkezde toplamak isterken, dirlikçi bürokrasi —başka yollardan ödünlenmediği taktirde— bunu engellemeye çalışacaktir.

Sayın Küçükömer'in «tektip» Osmanlı bürokratı için söylenmiş olan «Osmanlı bürokratı feodal değildi» sözü de bu durumda hem yanlış ve hem de doğru olabilmektedir. Osmanlı bürokrasisinin bir kesimi —feodal egemen sınıftan kurulu yüksek bürokrasi— kesin olarak feodal nitelikler gösterirken, Osmanlı bürokrasisinin diğer bir kesimini meydana getiren dirlikçiyi —merkeze karşı feodalleşmeyip dirlikçi kaldığı sürece— feodal olarak görmek doğru değildir.

Sayın Küçükömer'in «tektip» e indirgeyerek tahlil ettiği Osmanlı bürokrasisi, yalnızca yukarıda belirtilmiş olduğumuz iki kesimden ibaret de değildir. İmparatorluk bürokrasisinin üçüncü önemli kesimi olan «İlmiye» ya da «Ulema» sınıfına da kısaca değinmek gerekir.

«Şer'i teşkilât ve kadılık, İmparatorluk idaresinin temeli idi. Kaza idaresinde kadılar, hem adlî ve hem de sivil idare selâhiyetlerini haiz bulunuyorlardı.»

---

(18) Oya Sencer, a.ge., s. 32 - 33.
(19) İdris Küçükömer, a.g.e., s. 13.

«XVI. asır Anadolu'sunun gözünde, en itibarlı sınıfın ulemâ olduğu muhakkaktır. Çünkü, buraya intisap edenlerin maddî refahları çok yerinde idi. Kadıların mahkeme işlerinde mühim miktarda gelirleri vardı. Müderrislerden en aşağı kademedekinin cihet yahut vazifesi (ulûfesi) 20 akçeden az değildi. Manevî nüfuzları ise bütün diğer memurlarınkinden üstündü.» ([20]).

«İlmîye mensupları, diğer sınıflara bakarak, çok daha refahlı bulunuyorlardı. XVI. asrın ortasından sonra, Anadolu'da hararetli bir arazi ve emlâk toplama hevesi alıp yürüdü ki, bu işe ilmîye mensuplarının da, çok iştahlı olarak, katıldıklarını görüyoruz.»

«İlmiye mensuplarına gösterilen umumî itibardan dolayı, bu sınıfın kanun tatbikatı önünde fiilî bir imtiyazı vardı. Bilindi,i üzere, herhangi bir kadı veya müderrisin «siyaset» olunduğu (ortadan kaldırıldığı) çok nadirdir. Kapıkulluklarına alınmayan, tımarlı sipahilik itibardan düştüğü için onu da pek arzu etmeyen halkın, Devlet hizmetine vermek istedikleri çocuklarını medreselere göndererek, ilmiye sınıfından olmasnı isteyecekleri tabii idi.» ([21]).

Görüldüğü gibi ulema, İmparatorluk bünyesindeki en ayrıcalıklı unsurlardan birisiydi. Sayın Küçükömer de bu kanımızı paylaşmaktadır: «Ulema, şeriatı öğretip uygularken devamlı olarak padişahın toprak ve halk üzerindeki teokratik merkezî egemenliğinin fetvacısı olmaktaydı. Yani bu grubun çıkarları, mevcut mülkiyet ilişkilerini sürdürücü yönde padişahla ortaktı.» ([22]). Ancak, Osmanlı bürokrasisinin bu üçüncü önemli kesiminin, yazarın «tektip» Osmanlı bürokratı için yürüttüğü tahlillerin kapsamına girip girmediği açıkça anlaşılmakla beraber, kanımızca yazar Ulemaya bürokrasi dışında bırakıp ayr tahlil etmek eğilimindedir

Buraya kadar, dirlik (tımar) düzeninin genel olarak geçerli kaldığı dönemlerde Osmanlı Devletindeki üretim ilişkilerini ve bu üretim ilişkileri içerisinde yer alan unsurların —bu arada Osmanlı bürokrasisinin çeşitli kesimlerinin— niteliklerini kısaca inceleyerek, Sayın Küçükömer'in bu konularda ileri sürdüğü iddiaların birçoğunun gerçeklere uymadığını kanıtlamaya çalıştık.

Bilindiği gibi, özellikle XVI. yüzyıl ortalarından itibaren dirlik düzeni merkezî devletin ihtiyaçlarını karşılayamaz bir hale geliyordu. «Kanunî Süleyman zamanı... Millî toprak geliri devleti yaşatamaz oldu. Bu itilme, devleti tefeci-bezirgân sermyaenin kucağına düşürdü.»

«Dirlik düzeni toprağında yalnız iki zümre (çiftçi-Dirlikçi) yaşıyordu; devlet hiç aracısız, kendi dirlikçisiyle çiftçiye bağlıydı. Kesim düzeninde o bat ansızın kopar, üretmenle devletin arasına iki sürü başka yabancı ve toprağın görevi ile ilgili bulunmayan insan sınıfı girer: 1 — KESİMCİ (Mukataacı), 2 — TEFECİ-BEZİRGÂN (Mültezim, sarraf) ve avaneleri.» ([23]).

(20) Mustafa Akdağ, a.g.e., s. 21.
(21) Aynı eser, s. 22.
(22) İdris Küçükömer, a.g.e., s. 40-41.
(23) Hikmet Kıvılcımlı, a.g.e., s. 186-187.

«Kesim düzeninde, çiftçi, devlet payı olan VERGİ (öşür, haraç) den başka üç şeyi daha ödemek zorundadır; Kesimcinin İRAD'ını, mültezimin KÂR'ını, sarrafın FAİZ'ini!. Yavaş yavaş bir çeşit toprak beyi durumuna giren kesimciler adlı iradçı sosyal sınıfla, sermayeye kâr ve faiz alan para beyi tefeci-bezirgân (mültezim - sarraf) ikiz önsermaye sosyal sınıfları türer... Modern sermayenin en büyük düşmanı olan önsermaye, antika medeniyetlerde kapitalizm gelişimini imkânsızlaştırır.» ([24]).

«Kesim düzeninin (Mukataacı - Mültezim - Sarraf) üçüzü iki sosyal sınıf olarak devletin temeli olan toprağa ve gelirine el koymuş, yerli köklü «eşraf - âyan) gibi sökülmesi güç mütegallibeler haline geldiler.» ([25]).

Bu değişen üretim ilişkileriyle beraber merkezî - feodal devlet gittikçe güçsüzleşiyor, buna karşılık merkezdışı feodal öğeler güç kazanıyorlardı. Merkezî feodal hiyerarşinin en üst basamağında bulunan Padişahın toprak tekelini paylaşan ve yüksek bürokrasisini meydana getiren feodal egemen sınıf, merkez gücünü yitirmeye başlayıp söz konusu bürokratik mevkilerin önemi azalınca, bu kadrolardan ayrılmaya başlayarak merkezdışı feodal öğelere dönüşüyordu. Söz konusu merkezdışı feodal öğeler gittikçe güç kazanıyor ve bu defa kendi taleplerini merkezî devlete onaylatmak için, Alemdar Mustafa Paşa örneğinde olduğu gibi, yüksek yönetim kadrolarını kopmuş oldukları merkezî devlete karşı zor kullanarak ele geçirebiliyorlardı. Bu durumda Padişah ve artık büyük ölçüde sınıf olma niteliğini kaybetmiş olan merkezî devlet bürokrasisinin, merkezî devleti kurtarmak için bir yön araması doğaldır. İşte bu amaçla batıya dönülmüş ve giderek emperyalizmin dümen suyuna girilmiştir. Burada dikkat edilecek nokta, Osmanlı İmparatorluğunda, sınıf niteliğinde olmayan ve kuruluşundan itibaren batı teknolojisine ve değerler sistemine dönük olarak yetiştirilen, yepyeni bir bürokrat grubunun ortaya çıkmasıdır. (Bu, eski bürokrasinin tamamen ve bir anda yok olması şeklinde anlaşılmamalıdır. Söz konusu eski bürokrasinin kalıntıları, «yeni» bürokrasiye karşı çıkan bir unsur olarak bürokratik kadrolarda bir ikileşmeye yol açmışlardır.) Bu «yeni bürokrasi», İmparatorluk bünyesinde egemen duruma geçen iç ve dış sömürücü sınıfların sürekli etki ve baskıları altında çeşitli eğilimler göstermiştir. Ancak bu «yeni bürokrasi» nin belirgin niteliği, Osmanlı Devletinin genel olarak feodal, kapitalizm - öncesi üretim düzenine nazaran ileri bir üretim düzeninde —kapitalist düzende— bulunan batı Avrupa ülkelerine dönük olmaları ve aynı düzenin özlemini duymalarıdır. Kapitalizm - öncesi bir üretim düzeninin geçerli olduğu bir toplumda, kapitalist düzenin özlemini duymak ve bu yolda çaba harcamak, şüphesiz ki, ilerici bir davranıştır. Esasen, Osmanlı tarihinde, XIX. yüzyıldan itibaren girişilen bütün ilerici atılımlara da bu gurup önderlik etmiştir. Ne var ki, bu atılımlar, emperyalizm ve işbirlikçilerinin etkilerinden arınabildikleri ölçüde başarılı olabilmiştir.

Böylelikle, Osmanlı İmparatorluğu'nun çeşitli dönemlerinde bürokratik görevler ifa etmiş olan çeşitli gurupların niteliklerini ana hatlarıyla belirt-

---

(24) Aynı eser, s. 188 - 18z.
(25) Aynı eser, s. 190.

miş oluyoruz. Görüldüğü gibi, Sayın Küçükömer'in tahlilini dayandırdığı «tektip» «Osmanlı bürokratı» kavramı tarihsel gerçekler karşısında soyut ve anlamsız kalmaktadır. Zira, İmparatorluğun çeşitli dönemlerinde bürokratik görevleri yerine getirmiş olan gruplar arasında bir süreklilik ve benzerlik değil, tersine büyük nitelik farkları ve hattâ, yukarıda da belirtmiş olduğumuz gibi, zaman zaman karşıtlık vardır.

3. CUMHURİYET BÜROKRASİSİ :

Kurtuluş savaşını yürüten ve Cumhuriyet Türkiye'sini kuran sivil-asker bürokrat zümre ile, Osmanlı feodal bürokrasisini kesin olarak birbirinden ayırmak gerekir. Osmanlı bürokasisinin feodal karakteri karşısında, Cumhuriyet bürokrasisi küçük burjuva karakterindedir. 19. yüzyılın ortalarından itibaren, feodal karakterini tamamen kaybetmeksizin burjuvalaşma süreci içine giren Osmanlı devlet yapısı, bürokrasinin ikili karakterini de tâyin etmiştir. Bu dönemde büyük bürokrasi feodal niteliğini devam ettirirken, bunun yanı sıra geniş bir küçük burjuva bürokrasisi de tarih sahnesine çıkmıştır. Buna «yeni» Osmanlı bürokrasisi diyebiliriz.

Osmanlı büyük bürokrasisi, feodal bir unsur olarak işbirlikçi karakteri dolayısiyle batıyla ittifak kurarken, küçük burjuva bürokrasisi, sınıf karakteri gereği liberal burjuva düşüncesinin ideolojik hâkimiyeti altında batıya yönelmiştir.

Feodal bürokrasi, emperyalizmle olan menfaat birliğinden dolayı, hiçbir zaman gerçek anlamda batılılaşmayı, ulusal nitelikte bir kapitalist düzene geçişi istememiştir. Aksine toplumun yarı-feodal, yarı-sömürge niteliğinin korunması için direnmiştir. Esasen kapitalizmin emperyalist aşamasına varmış olan batı da, tam olarak sömürgeleştirmeye çalıştığı bir ülkenin, kendisine benzemesini, kapitalistleşmesini çıkarları gereği engellemeye çalışmıştır. Söz konusu ülkenin Batının sömürüsüü kolaylıştıracak ölçüde ve birtakım idarî-hakukî tedbirler çerçevesinde «batılılaştırılması», buna karşılık feodal nitelikteki iktisadî yapısının korunması ve feodal yapıda barınan ideolojilerin sürdürülmesi, emperyalizmin temel politikasıydı. Batılılaşmayı —daha ileri bir üretim düzenini— özleyen niteliği ile «Yeni» Osmanlı bürokrasisi, menfaatleri objektif olarak emperyalizmle çeliştiği halde, millî sınıflarla ittifak kurma şartları objektif olarak bulunmadığı için, antiemperyalist bir tutum ile emperyalizmin dümen suyuna girme arasında bocalamıştır.

Ülkeyi işgal etmiş olan emperyalizmi somut biçimiyle gören ve emperyalizme karşı verilen savaşın sürükleyici gücünü, yönetici kadrosunu meydana getiren unsurlardan oluşan Cumhuriyet bürokrasisi, gerçek anlamıyla batılılaşmak, yani ulusal kapitalizme geçmekle emperyalizm arasındaki çelişkiyi görmüştü. Gerçek anlamda batılılaşmak için, her şeyden önce emperyalizmle savaşmak gerektiğini anlayan ve bu yılda hareket eden Cumhuriyet bürokrasisini, Sayın Küçükömer'in yaptığı gibi, Osmanlı feodal bürokrasisinin bir uzantısı olarak tahlil etmek yanlış ve yanıltıcıdır. Tarihin bütün dönemleri için geçerli «tektip» bir bürokrasi tahlili, metafizik bir tahlildir, tarihî materyalizme aykırıdır. Millî kurtuluş savaşı ve Cumhuriyetle birlikte feodal Osmanlı bürokrasisi tarih sahnesinden tasfiye olmuştur.

Kendisi bir sosyal sınıf olmayan, ilerici sivil - asker bürokrat zümrenin, toplumda ağır basan sınıfların etkisi altına girmesi ve giderek iktidarı onlara devretmek zorunda kalması da kaçınılmaz olmaktadır. Bu süreç içerisinde, asker - sivil bürokrasi emperyalizm ve işbirlikçi sınıfların baskısına karşı koyup, ağır basabildiği ölçüde devrimci ve ilerici atılımlar gerçekleşebilmekte, denge emperyalizm - işbirlikçi burjuvazi - feodalite ittifakının lehine bozuldukça, bir karşı devrim ortamına girilmektedir. Toplumda hâkim duruma geçmeye başlayan sınıfların çıkarları millî bir kapitalizmle değil de emperyalizmle bağdaşan işbirlikçi burjuvazi ve feodalite olduğunu hatırlarsak, buna (söz konusu sınıfların gerici ve karşı - devrimci ortamı yaratmasına) hiç şaşmamamız gerekir.

Cumhuriyet bürokrasisinin, egemen sınıfların etkileri altında bocalayışını, Sayın Küçükömer'den yıllar önce —ve onun yaptığı gibi sınıfsal etkilerden soyutlamadan— yaptığı tahlillerle ortaya koymuş bulunan Dr. Hikmet Kıvılcımlı, **«Kuvayı Milliyeciliğimiz»** adlı eserinde şöyle diyordu :

«CHP, bir yandan dayandığı halde güvenemediği eski idareci zümreleri diktatörce gütmek zorunda kalıyordu; öte yandan asıl güvenilecek halk yığınlarına dayanmamak yüzünden toplum içinde temelsiz ve askıda kalıyordu. Buna çare bulmak için gericilik tepkisine denk bir güç sağlamak gerekiyordu. Bu güç diktatörlüğü ayakta tutacak, eski zaman askerleri gibi siyasete karıştırılmayan memurlardan derleşik bir DEVLET örgütü oldu... Kanun, devlet kapıkullarının politikayla uğraşmalarını toptan yasak ediyordu. Beri yanda memurlar ise «Bizim hükümetimiz memurin hükümetidir-» demekte sakınca görmüyorlardı. O kuruntuyla, halka cidden bir sömürgecinin uyruklusuna baktığı gözle bakıyorlardı...» ([26]).

Görülüyor ki sorun, Sayın Küçükömer'in yaptığı gibi «bürokratların üretim ilişkilerini değiştirmek **istememesi»** (altını biz çizdik) ile açıklanabilecek kadar basit ve yalınkat değildir. Bu noktada, Sayın Küçükömer'in, bürokratların davranışları ile ilgili tahliline bir göz atmakta fayda vardır :

«Osmanlıların son yüzyılında ve Cumhuriyet döneminde bürokratlara açık gibi gözüken yolları tespit edebiliriz. Önce politik güç ile ekonomik güç arasındaki ilişkileri yeterince değerlendirme olanağını bulamayan, fakat politik iktidarda kalarak artık ürünün büyükçe bir kısmına devamlı el atmak isteyenleri ele alalım. Bunları, 1 - 3'e kadar almaşık olanaklar halinde sıralayacağız :

1 — Ya üretim araçları sahiplerinin karşısına çıkar gözükürler,

2 — Ya onların emrine girerek emekçilerin karşısına çıkabilirler.

3 — Ya da bir grup (yerli) üretim aracı sahibinin karşısına çıkarken diğer bir kısmının (yabancı sermayedarın) bilinçli, bilinçsiz emrine girebilirler...

Politik güç ile ekonomik güç arasındaki ilişkileri grup olarak anlayanlar için de iki almaşık olabilir :

4 — Bürokrat grup, sadece, devamlı garantisi olmayan artık ürün elde etmekle kalmaz. Üretim aracı sahibi olmaya, bu arada kapitalist olmaya başlar. Daha doğrusu kapitlist sınıfa girmeye başlar...

---

(26) Hikmet Kıvılcımlı, **Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi**, İstanbul, Tarihsel Maddecilik Yayınları, 1965, s. 156 - 157.

5 — Kendisini, emekçi halk yığınları ile özdeş görmeye ya da onların yandaşı olmaya başlayan bürokrat, artık yukarıda belirtilmiş anlamda bir kimse olmaktan çıkar. Eğer bu almaşık gerçekleşirse, tarihi Osmanlı ve Cumhuriyet **bürokratının** (sivil olsun, subay olsun) niteliğini değiştirmesi ile karşılaşmış olacağız. Bu kitapçıkta yapmaya çalıştığım analizle vardığım sonuçları, biraz da bu sonuncu (5 inci) gruba girmeye açık olan bürokratlara sunmak istiyordum. Bürokratlar içinde, niteliğini değiştirmeye açık olan ve giderek olabilecek bir grup elbette vardır. Bürokratların büyük çoğunluğunun, şimdiye kadar oynadığı rol, kendilerinin halk için demelerine rağmen, büyük ölçüde halka karşı düşmüştü. İşte bu analiz, bir yandan da bunu ortaya koyabiliyorsa, sanıyorum bürokratın kendi tarihî yerini tesbit etmesiyle bunun bilincine gelmesi ile sonuncu (5 inci) gruba giriş ancak olacaktır. Bu grup düşünce ve eylemiyle halkın içinde halkla beraber olacaktır. Tarihin artık geri değil, ileri işleyen seyrine, gerçek halk gücüne katılacaktır.» (27).

Bu «beş almaşıklı» tahlil, Sayın Küçükömer'in bilimsel sosyalizmden tamamen uzak, İDEALİST tahlil yöntemini bütün çıplaklığı ile ortaya koymaktadır. Sayın Küçükömer'in iddiasına göre «politik iktidarda kalarak artık ürünün büyükçe bir kısmına el atmak» ve kapitalist sınıfa dönüşmek olanaklarına sahip olan «bürokrat», **Düzenin Yabancılaşması** adlı kitabı okur okumaz bütün bu olanakları reddederek nitelik değiştirecek ve halkla özdeşleşecektir. Gerçekte söz konusu «bürokrat» ın, eğer Sayın Küçükömer gibi ROMANTİK ve İDEALİST değilse, **Düzenin Yabancılaşması**'nı okuduğu anda çıkarlarını daha iyi anlaması ve ilk dört almaşıktan birine yönelmesi, 5. almaşığa ise hiç itibar etmemesi gerekir. Diğer bir deyimle ilk dört almaşıkta belirtilen olanaklara sahip bürokratların 5. almaşığa yönelmesini beklemek idealizmdir. Yok eğer 5. alamışa yönelecek bürokratlar ilk dört almşaıkta belirtilen olanaklara sahip olmayan bürokratlarsa, hangi niteliklerini değiştirmeleri istenmektedir?

Burada önemle üzerinde durulması gereken nokta, Sayın Küçükömer'in kitabını «5 inci gruba girmeye açık olan bürokratlara sunmak» istemesi ve onları halkla beraber olmaya çağırmasıdır. Niçin feodal kalıntıları ya da işbirlikçi burjuvaziyi değil de «bürokratları» halkla beraber olmaya çağırıyor Sayın Küçükömer? Çünkü, bir noktadan sonra gerçekler balçıkla sıvanamaz hale geliyor ve Sayın Küçükömer, bütün tahlilini aksi yönde yürütmesine rağmen, Cumhuriyet Türkiye'sinde emekçi yığınlarla — menfaat çelişkileri emperyalizm ve işbirlikçilerine karşı uzlaşabilir durumda olan grubun Cumhuriyet bürokratları oldığunu kabul etmek zorunda kalıyor ve onları halkın yanına çağırıyor. Sayın Küçükömer'in bürokratlara açık gördüğü ilk dört almaşık geçersiz tahlillere dayandığı ve gerçeklerle bağdaşmadığı açıktır. Asker - sivil bürokrat zümre, bilinçlendiği oranda emekçi sınıflarla ittifak arayacaktır ve gerçkeler gelişmenin bu yönde olduğunu göstermektedir.

(27) İdris Küçükömer, a.g.e., s. 96 - 98.

Düzenin Yabancılaşması adlı kitapta yürütülen tahlilin genel çizgisini belirleyen ve ağırlık noktasını meydana getiren Osmanlı ve Cumhuriyet bürokrasisi konusunda yazarın söylediklerini değerlendirmeye çalıştık. Şimdi ise, kitapta özellikle eleştirmeye değer bulduğumuz birkaç noktaya de ğinmek istiyoruz.

4. DOĞUCU - İSLÂMCI HALK CEPHESİ ve SAĞ - SOL KRİTERİ

«Doğucu - İslâmcı Halk Cephesi» nin ortaya çıkışı ile ilgili olarak Sayın Küçükömer şunları söylemektedir :

«... Devlet hemen 18. yüzyıl başında sanayi tesisleri (batıdakilere benzer fabrikalar) kurmak ve muattal vaziyette duran madenleri işletmek istemişti. Bu devletçilik hareketi, asıl Lâle Devrinde yürütülmek istenmiş, sanayii korumak isteğiyle birlikte ele alınmıştı... Kurulan fabrikalar, bir kârlılık hesabı içinde kurulmadıklarından ve batının da bu gelişmeyi durdurucu bazı karşı tedbirleri sebebinden iyi gitmemişti.»

«Lâle devri, masrafçı yaşantısı ile İstanbul halkına (esnafı, yeniçerisi v.s.), onun diğer sistemine ters düşmüştür. Öte yandan sanayileşme hareketi, istihdam edici bir fonksiyona sahip olsa dahi, yeniçeri - esnaf çıkarlarına ters düşmüştü. Yani esnafın ya da mevcut işyerlerinin işlerine sekte vurucu nitelikte idi.» ([28]).

«İşte bu Lâle Devrinde, yaşantısı ve devletçiliği ile bugünkü «Ortanın Solu» denen hareketin küçük bir çekirdeği görülebilir. Ve aynı zamanda, bu dönemde yenilik hareketinin bütününe karşı çıkan esnaf, yeniçeri, ulema birliğinde (Enver Ziya Karal bu birliği, yeniçeri, ulema ve İstanbul halkının meydana getirdiğini söyler. - İ.K.) kendini savunan, içine kapanık bugünkü islâmcı - doğucu halk cephesinin bir geçmişini bulmaktayız.»

«Kısaca burada, Osmanlı toplumunda bugüne dek süregelen ikileşmenin açıkça belirmeye başladığı görülebilir.» ([29]).

«Yenileşmeye önce ordudan başlanmak istenmişti. Oysa yenileşmeye, üretmi ilişkileri içinde karşı çıkacak güçler vardı. Bunlar şunlardı. Yeniçeriler, lonca esnafı ve ulema... Yeniçeriler artık yeni koşullara uyamıyordu. Eğer yeniçeri ocağında **çağa uyan** (altını biz çizdik) bir değişiklik yapılmak istenirse, yeniçeri ocağına mal satan esnaf (Loncalar) ve ona yaslanmış tekkeler bundan zarar görürdü. Yenilikler, orduya ve diğer eğitim alanlarına da girince, şeriatı öğreten ve uygulayan zümre olarak ulema'nın statik ve dinî bilgi alanı bu yeniliklerle çelişirdi.» ([30]).

Tam anlamıyla GERİCİ bir ittifak bundan daha güzel tanımlanamaz. Sayın Küçükömer'in doğu - islâmcı halk cephesi'nin çekirdeğini, mevcut üretim ilişkileri içerisinde yerlerin korumak isteyen ve bu nedenle daha ileri bir üretim düzenine geçmeyi öngören yenilik hareketlerine, örneğin sanayileşmeye karşı koyan gruplar meydana getiriyor. «Birlik», en geniş kapsamıyla, İmparatorluğun «haracını yiyen» ve tartışmasız en ayrıcalıklı şehri

---

(28) Aynı eser, s. 52.
(29) Aynı eser, s. 52 - 53.
(30) Aynı eser, s. 60.

olan İstanbul halkını içermekte. Kısacası imparatorluk halklarıyla, geniş emekçi köylü yığınlarıyla uzak - yakın bağlantısı olmayan bir «birlik» bu.

İdris Küçükömer'in görüşlerini izlemeye devam edelim:

«19. yüzyıl başlarında yukarıda sözü edilen islâmcı - doğucu cephe çekirdeği karşısında, başlangıçta «Devleti kurtarmak» isteyen padişahın yanında, bürokratlar ve ayan vardı.»

«Ayan, ileride yeni bir sınıf olarak toprak mülkiyetini sağlayan hukukî isteklerini kısmen de olsa elde edince, batılaşma akımından ayrılacak, genel olarak islâmcı cepheyi tutar gözükecektir... Eskiden padişah ve onun rütbe verdiği bürokratlarla ve ayan arasındaki temel çelişki (bunun nasıl temel çelişki olduğunu biz anlayamadık!) artık kısmen ayan yada eşraf ile köylü arasında olmaya başlıyordu. Mevcut üretim tekniği içinde, islâmcı cepheye yanaşık görünme bu çelişkiyi gizlerdi.» ([31]).

Böylece ayan da yerini buluyor ve islâmcı - doğucu cepheye katılıyor. Bir yanda yalnızlığa terkedilmiş batıcı - lâik bürokratlar, öte yanda onların dışında kalan herkesi içine alan «islâmcı - doğucu halk cephesi». Bu tahlili görüp de, bilimsel sosyalizmin sınıfsal tahlillerini çürütmek amacıyla ortaya atılmış olan, Yönetenler - Yönetilenler ayırımına dayalı Amerikan sosyolajisinin «elit» teorilerini hatırlamamaya imkân yoktur. Söz konusu «cephe», «islâmcı ve doğucu» olmak şartıyla bütün sınıf ve zümrelere açıktır. Bunlar hep beraber «halk» tırlar ve karşılarında devleti yöneten «batıcı - lâik bürokratlar» vardır. Sayın Küçükömer'in tahliline uygun olarak bir adım daha atalım: Solculuk toplumculuktur; tollumculuk halka dayanır; «halk» hangi tarafta ise o taraf «SOL» dur. Ve işte bu mantıkla çizilmiş olan çok **orijinal** (!) SAĞ YAN - SOL YAN tablosu ([32]).

Sol yanda: Yeniçeri - esnaf - ulema birliğinden gelen doğucu - islâmcı halk cephesine dayanan, jön Türklerin Sabahattin kanadı, Hürriyet ve İtilâf, ikinci grup (Birinci Büyük Millet Meclisinde), Terakkiperver Fırka, Serbest Fırka, Demokrat Parti, Adalet Partisi.

Sağ yanda: Jön Türklerin Terakki ve İttihad kanadı, İttihat ve Terakki, birinci grup, C. H. Fırkası (Partisi), CHP, Millî Birlik Komitesi; CHP (Ortanın Solu).

Yaratılmış olan bu karışıklığı açıklığa kavuşturmak için «sağ» ve «sol» kavramlarını tanımlamak gerekmektedir. Sosyalizmin bilimi, toplumu, bulunduğu üretim aşamasından daha ileri bir üretim aşamasına geçirmeyi amaçlayan ideoloji ve güçleri İLERİCİ, SOLCU; toplumu, bulunduğu üretim aşamasından durdurmak ve daha ileri bir üretim aşamasına geçmesini engellemiy amaçlayan ideoloji ve güçleri GERİCİ, SAĞCI olarak niteler. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, sosyalist olmanın ilericilik için tek şart **olmamasıdır.** Ancak toplumların evriminin belli bir aşamasına, kapitalizmden sosyalizme geçiş aşamasına gelindiğinde sosyalistlik ile ilericilik, özdeşleşir. Buna karşılık, örneğin feodal bir toplumu kapitalist üretim aşamasına yükseltmeyi öngören ideoloji ve güçler hiçbir şekilde sosyalist olmadıkları

(31) Aynı eser, s. 64 - 65.
(32) Aynı eser, s. 80.

halde **«İlerici»** dirler ve bu nedenle o dönem için «Solcu» sayılmaları gerekir. Sosyalistlik - İlericilik özdeşliği tarihsel bir kategoridir; sosyalizmin gelişebilmesi için zorunlu ön şartların bulunmadığı bir toplumdaki ilerici unsurların mutlaka sosyalist olmalarını istemek idealizmdir.

Sayın Küçükömer, genellikle kapitalizm öncesi bir yapı gösteren 19. yüzyıl Osmanlı toplumunu kapitalizme yöneltmek için çaba gösteren grupları, sosyalist olmadıkları için **orijinal** tablosunun «Sağ Yan» ına yerleştirmektedir. Buna karşılık, kapitalizm öncesi düzenin sürdürülmesinde çıkarı olan ve sosyalizmle hiçbir ilgisi olmayan unsurlar ise «Sol Yan» da yer alıyor. Bu nokta üzerinde biraz durmak gerekir.

Bilindiği gibi herhangi bir üretim tarzına bağlı olarak gelişen ve söz konusu üretim tarzına özgü üstyapı kurumları vardır. «Toplumun varlığı, toplumdaki hayat şartları nasılsa, o toplumun fikirleri, teorileri politik görüş ve politik kuruluşları da öyledir.»

Marks, bu konuyla ilgili olarak, şöyle diyor:

«İnsanların varlığını belirleyen bilinçleri değil, tersine, bilinçlerini belirleyen sosyal varlıklarıdır» **(Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı).**

Örneğin, feodal üretim tarzının egemen bulunduğu bir çevrede yaşayan insanların bilincini feodal üretim ilişkileri içerisindeki sosyal varlıkları belirleyecektir. Feodal üretimin temel üretici unsuru olan toprağa bağlı köylünün tüm yaşantısı hayat boyu bağlı bulunduğu toprak parçası üzerinde geçer; temasa geçebildiği tek çevre feodal hiyerarşide bağlı bulunduğu üst - bey veya onun adamlarından meydana gelmiştir. Köylü bütün ihtiyaçlarını bu sınırlı çevre dahilinde karşılamak zorundadır. Feodal toplumda üreticinin sosyal varlığı bu dar çevrede meydana gelir ve onun ideolojik tutumunu ve sınırlı dünya görüşünü belirler. Feodal düzenin egemen sınıfları, bu egemenliklerini pekiştirmek için söz konusu ideolojilerden daima yararlanmışlar ve feodal üretici üzerindeki baskılarını bu yoldan artırmışlardır. Kısacası feodal üretici, feodal beyin kendisi için çizmiş olduğu çerçevenin içinde kskıvrak kapanmış olup herşeyini ona bağlamıştır. Sayın Küçükömer, «... ayan kendi bölgesinde kısmî otonomisi ile halka merkezî hükümetten daha yakın gözükebiliyordu.» ([33]) diyerek, sözünü ettiğimiz feodal ilişkileri yansıtmakta fakat, herhalde feodaliteyi reddetmesi gerektiği için, hemen arkasından «bu feodalite değildir» diyerek ve ne olduğunu da söylemeyerek bizi merakta bırakmaktadır.

Feodal üretim ilişkileri, daha ileri bir üretim düzeninin, örneğin kapitalizmin tehdidine uğradığı zaman, feodal düzenin egemen sınıfları ya bu tehdide olanca güçleriyle karşı koyacaklar, ya da evrilmekte olan yeni üretim ilişkileri içinde kendilerine bir yer arayacaklardır. Ancak her iki halde de, üreticiyi kayıtsız şartsız baskı altına almalarını sağlayan feodal üstyapı kurumlarını korumaya çalışmaları çıkarları gereğidir. Kapitalizm öncesi toplumun egemen unsurları, üretici üzerindeki ideolojik nüfuzları sayesinde, daha ileri bir üretim aşamasını öngören altyapı değişikliği tekliflerini, üreticiye, sınırlı dünyası içinde bağnazca bağlanmış olduğu bir takım değerlerden

(33) Aynı eser, s. 65.

kopma olarak gösterebileceklerdir. Bu konuda kullanacakları en elverişli araç, dindir. Demek oluyor ki, Sayın Küçükömer'in sandığı gibi, «sınıf meselelerinin ortaya çıkmasını engellemek» veya «üstyapıda bir kavgayı sürdürmek», «bürokratların» tercihine bağlı olmayıp, egemen sınıf güçlerinin sınıf mücadelesini yürütüş biçimlerine bağlıdır. Dikkati çeken nokta, «sınıf meselelerini dikkatle ele alan bir özün ortaya çıkmasını» ister görünen Sayın Küçükömer'in ısrarla sınıfsal tahlil yapmaktan kaçınması ve «tarihî halk cephesini» doğucu - islâmcı, yani üstyapıda savaşa girişecek bir cephe olarak düşünmesidir. Cephenin bu şekilde ekonomik yapıdan tecrit edilmiş olarak «doğucu - islâmcı halk cephesi» adıyla kurulması ve tahlillerin egemen sınıfların adını anmadan yürütülmesi, ancak söz konusu egemen sınıfların ve emperyalizmin işine gelebilecektir.

Sayın Küçükömer'e göre, kapitalizm öncesi toplum yapısının kısıtlayıcı ideolojik çemberinden sıyrılamamış kitlelerin, bu zaafını istismar ederek onları iktidar kaynağı yapmak «Sol yan» da yer almak için gereklidir. Yakın tarihimizde, DP ve AP iktidarlarının açıkça gösterdiği gibi, bu yolla iktidarı ele geçiren «sol yan» mensupları —ki bunlar gerçekte işbirlikçi sınıflardır ve üretim ilişkilerini emperyalizmin dümen suyunda olan kendi çıkarlarına uygun olarak değiştirmeğe çalışmaktadırlar. Sayın Küçükömer'in iddialarının aksine, emperyalizm ve işbirlikçileri üretim güçlerinin gelişmesini engellemektedirler. İşbirlikçi sınıflar, «yeni» Osmanlı bürokrasisinin bilinçlenmemiş olması sebebiyle emperyalizm vesayetindeki «GERİCİ» rolünü bugün bilinçli olarak oynamaktadırlar. Ne var ki işbirlikçi sınıflar, dört yılda bir «halk'a indikleri» ve ona «dayandıkları» için, Sayın Küçükömer'in orijinal tablosunda «sağ yan» da yer alan 19. yüzyıl Osmanlı bürokrasisinin karşısında, yani «sol yan» da gözükebilmektedirler.

5. SOYUT BİR HALK HAREKETİ ÖZLEMİ

Sayın Küçükömer, kitabında yer yer «halk» tan, «halk» ı elde etmekten, «halk» a dayanmaktan söz etmekte, «halk'ın içinden» sınıf meselelerini dikkatle ele alan bir «öz» ün çıkmamasından yakınmakta, buna karşılık «halk» kavramın sınıfsal açıklığa kavuşturmadğı gibi, halk sınıflarının bilinçlendirilmesi, sınıf mücadelesine hazırlanması, sınıf mücadelesinin koşulları gibi konulara hemen hiç değinmemektedir. Küçükömer halk kavramına arasında çelişkiler olmayan, parçaları olmayan tek bir kitle anlamı vermektedir. Halk içindeki çelişkiler ve sınıfların tahlili yapılmamaktadır.

«Halk» kavram soyut ve bilimsellikten uzak bir kavram olarak ele alınırsa, halkın bilinçlendirilmesi ve sınıf hareketine yöneltilebilmesi süreci de doğru olarak kavranamaz; ve sınıf hareketi, «halk» ın bilinçsiz özlemlerini dile getiren bir aydının (veya aydınlar grubunun) «sihirli değneği» ile bir anda gerçekleşebilecek bir hareket olarak düşünülebilir. Gerçek odur ki, halkın bilinçlendirilmesi —çeşitli sınıflarının doğru sınf bilincine getirilmesi— çok zahmetli ve birikime ihtiyaç gösteren tarihî bir süreçtir. Bu süreç içinde, çıkarları gereği, halkın sınıflarınin bilinçlenmesine karşı koyan egemen sınıf güçlerine karşı çeşitli aşamalarda biçimde savaşlar vermek gerekecektir. Bu savaşta ele geçirilen her «kale» İLERİ doğru atılmış bir adımı belirler ve bu nedenle sonuna dek savunulması gerekir. Bugün Atatürk dev-

rimine «üstyapı devrimleri» (?) diyerek dudak bükenler, benzer şekilde 27 Mayıs'ı küçümseyenler, gerçekte konuştukları ortamı hazır bulmuş olup, bu ortamın elde edilmesi uğrunda verilmiş olan savaşlardan habersiz gözükenlerdir.

Sayın Küçükömer'in «düzeni yabancılaştırdığını» ileri sürdüğü, Atatürk-ün önderliğini ettiği Kemalist küçük burjuva devrimciliği, Türkiye'yi emperyalizmin vesayeti altından kurtarmasaydı ve objektif olarak işbirlikçi güçlere bir darbe niteliği taşıyan 27 Mayıs hareketi yapılmasaydı, acaba bugün nerede olurduk? Şeriat isteyen, emperyalist uşağı feodal güçlerle mücadele edilmeseydi bugün kim sosyalizmden söz edebilirdi?

Sosyalizmi, ezilen yığınların bir anda uyanması biçiminde anlayanlar için, sosyalizme giden yoldaki aşamaların hiçbir önemi yoktur. Onlara göre sosyalizmin tek ön şartı yığınların ezilmesidir. Bu yığınları meydana getiren sınıfların kendi sınıf çıkarları etrafinda doğru bilince getirilerek örgütlendirilmesi gereken önemle kavranamayınca, bu eylemin gerçekleştirilmesi için gerekli gerçekten demokratik ortamın gereği de küçümsenebilir.

SONUÇ:

Bilimsellikten uzak, idealist bir küçük burjuva tahlili ile karşı karşıyayız. Sınıfsal tahliller arka plâna itildiği ve önemsenmediği için, gerçekte sınıf güçlerinin sınıf mücadelesi içindeki davranışlarının belirlediği olgular, daima sınıf olmayan bir tabakanın, «bürokrasi« nin **iradesine** bağlı olarak gösterilmiş; bu nedenle «bürokrasi» zaman zaman çeşitli sınıfları da bünyesinde barındıran tanımlanamaz bir kavram haline gelmiştir.

Belki de samimiyetle özledikleri bir «sol» akımın istedikleri hızla gelişmemesi karşısında orijinal ve kestirme yollar aramaya başlayan bazı radikal küçük burjuva aydınları, küçük burjuva idealizminin bir tuzağından kurtulurken diğerine yakalanmışlardır.

Bu küçük burjuva aydınları o güne de idealist bir görüşle «sosyalist devrimci» olarak görmek istedikleri Atatürk'ün böyle olmadığını kavrayınca, gene küçük burjuva idealizmine özgü bir «öfke» ve «180 derecelik dönüş» kalkışarak «solculuklarını kanıtlamak istemişlerdir. Soyut bir «Sosyalizm» le, Atatürk'ün (ve ilerici atılımlarının) devrimci niteliğini tümüyle inkâra özlemi, bu küçük burjuva aydınlar grubunun —sosyalist olmamakla beraber, tavizsiz bir küçük burjuva devrimcisi olan ve Türkiye halklarının bağımsız bir ulus haline gelmesini sağlayarak, Sosyalizm'in önündeki en küçük engelleri temizlemeye çalışan— Atatürk'ü ve devrimlerini doğru değerlendirmelerini önlemektedir. Bu duygusal tepki, giderek, sözde bilimsel «bürokrasi» teorilerinin geliştirilmesine yol açmıştır.

«Anti - bürokratik» bir önyargı ile yola çıkarak, tarihsel gerçekleri ve bilimsel yöntemi bu önyargıyı kanıtlamak için basit birer araç olarak kullanan Sayın Küçükömer'in yer yer çıkmazlara ve tutarsızlıklara düşmesi ve bu yüzden «orijinal» terminoloji kullanmak zorunda kalması kaçınılmaz olmaktadır.

Böyle bir tahlil yönteminden «sosyalistler için stratejik ipuçları» çıkarılabileceğini iddia eden yazarın bu iddiasını ancak oportünistlerin ciddiye almaları beklenebilir. Son ayların politik gelişmeleri de bu görüşümüzü doğrulamaktadır. Oportünist politikacılar, bu tahlillere sarılmışlardır.

YURTSEVERLER! SİZLERİ TUTUKLU KARDEŞLERİMİZİ DOYURABİLMEK, MÜCADELEMİZİN HEDEFLERİNİ BÜTÜN HALKIMIZA ANLATABİLMEK İÇİN YARDIMA ÇAĞIRIYORUZ

Bütün yakınlarınızdan toplayabildiğiniz miktara kendi katkınızı da ekleyerek banka havalesiyle aşağıdaki hesaplara gönderiniz.

Ziraat Bankası Yenişehir Şubesi Hesap No. 43149.

İş Bankası Yenişehir Şubesi Hesap No. 113716